BÉCSI NAPLÓ

XLIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM
2022. JÚLIUS–AUGUSZTUS
MEGJELENIK 2 HAVONTA
ÁRA: 2,50 Euro
Erscheinungsort Wien
Österreichische Post AG •
20Z042085 M P.b.b.
VERLAGPOSTAMT 1010 WIEN

A három nagy összefogása Európa biztonsága

Az orosz–ukrán háború két dologról szól: területről és észszerűségről. Ezért hosszú távon még több ország fog Oroszország ellen összefogni, mint kezdetben. Akkor az államvezetők nem kis része még úgy gondolta, hogy nem jó a támadóval és esetleges győztessel összetűzni. A megtámadott Ukrajna azonban, még az alig esélyes győzelme esetén sem jelentene a külvilágra nyomást vagy pláne fenyegetést, tehát nem vonzza az opportunistákat. De a gyávaság, illetve a félelmen alapuló alkalmazkodás nem jó tanácsadó, kiiktatja a logikus gondolkodást.

Az orosz-ukrán tétel nem kevesebb, mint annak a kérdésnek az eldöntése, hogy sikerrel jár-e a 21. században, ha valamelyik állam a saját területét szomszédos államok területe kárára akarja bővíteni, vagy pedig észszerűbb, minden állam területét tiszteletben tartani és az elfoglalás, leigázás helyett a nyereséget az együttműködés útján keresni. Az 1975-ös Helsinki az Európai Biztonsági és Együttműködési Konferencia eredményeit leszögező Záróokmány szerint minden szuverén állam határa sérthetetlen és csak közös megegyezés alapján, tehát egyoldalú erőszakoskodás nélkül változtatható meg. Oroszország februári támadása Ukrajna határai ellen és az egész ország területére valamint az orosz elnök kísérő beszédei a Helsinki Záróokmányt aláíró államoknak nem is engednek mást, mint szembefordulni az orosz vezetés agresszivitásával és vállalni az ellenkezést, sőt az ellenállást az orosz politika ellen.

Az Európai Unióban messzemenő egyetértés van ebben - talán a magyar kormány kivételével, amelynek fenntartásai vannak. Európa is okult a putyini rátartiságból: a Krím elfoglalását a Nyugat még félig szemet hunyva tűrte – arra gondolva, hogy maga is vétett „Helsinki" ellen, amikor Szerbiából kivágta Koszovót, bár nem a „saját maga", hanem egy ott élő nemzeti kisebbség számára. Nyugat egyúttal remélte, hogy a Krím félsziget elrablása egyedülálló eset lesz. Ez nem könnyelmű meggondolás volt, hiszen a német kancellár asszony – abban az időben az európai politika állandó vezére – kezdettől fogva Putyinban félelemkeltő államfőt látott. A nyugat-európai társadalmaknak anozban nem volt kedvük, a Krímért áldozatokat hozni – akárcsak hét évtizeddel korábban a „Sudetenland"-ért sem.

Február 24-e óta más a nyugati népek közhangulata, ami a demokratikus országokban az alapfeltétel a védekezésre. A hetvenéves szovjet szelleműségi Putyin támadása akár Ukrajnában, akár Nyugaton huszonöt, harminc évvel fiatalabb Európa szellemű vezető gárdára talált. Volodomir Zelenszkij 1978-ban született, Emmanuel Macron – úgy mint Novák Katalin – 1977-ben, a német külügyminiszter Baerbock 1980-ban, a pénzügyminiszter Lindner 1979-ben, a valószínű következő brit kormányfő Liz Truss 1975-ben, Rishi Sunak 1980-ban. Ez a generáció természetesnek tartja a békeállapotot, elfogadhatatlannak Európában való összecsapásokat. Az észszerűség jegyében nem határveszekedéssel meg háborúzással akarja az előttük álló évtizedeket tölteni, hanem a világ problémáit akarja közösen enyhíteni. Abban nőttek fel, hogy Oroszországban nem csak kiszámítható, hanem megbízható partnert láthatnak, és most ébredtek rá az erőszakosságára és arra, hogy túlságosan erősen függnek is tőle. De semmi okot nem látnak, magukat valamilyen orosz nagyképű mániának alávetni. A sors kegyelme, hogy a megújuló energiaforrások, melyeket a nyugati zöldek évtizedek óta propagálnak, pont az Oroszországtól való függőséget képesek csökkenteni – habár csak hosszú távon.

Sem Németországban, sem Franciaországban vagy az Egyesült Királyságban nem volt szükség arra, hogy akárki „vér és könny"-beszéddel meggyőzze az embereket a veszélyről és felcsigázza az ellenálló lelkületet. Scholz, Macron és Johnson kormányfők első bejelentéseit a szükséges teendőkről a lakosság inkább megkönnyebbülve vette tudomásul: a kormányok megteszik a biztonságunk számára szükségeset! Csupán sekély kisebbségek hirdették: ez nem az ő ügyük, nem az ő háborújuk.

Ez a három állam és a három nép, nemzet szempontjából – épp úgy mint a 450 millió EU-polgár számára - magától értetődő. A 83 millió német, a majdnem 68 millió francia és a 67 millió brit – lazán összegezve 218 millió ember – nem tűrheti el, hogy egy 144 milliós nép kétesen legitimált vezére garázdálkodjon akármelyik szomszédos békés állam rovására. Nem csak a szuverén államok szolidaritásáról – mely az Egyesült Nemzetek alapgondolata – van szó, hanem valamiről, ami a németek számára épp olyan idegen, mint a magyarok számára: az Öt Nagy egyenjogosultságáról és „érzett", ha nem is tényleges egyenlőségéről. Franciaország és az Egyesült Királyság épp annyira állandó tagjai és vétó hatalmai az ENSZ Biztonsági Tanácsának, mint az Egyesült Államok, Kína és Oroszország és ugyanúgy nemzetközileg elismert atomhatalmak, mint azok. London és Párizs nem maradhatnak ki a világ katonai és ezzel nemzetközi jogi rendezéséből, mert akkor a formális elsőrangúságról és reális másodrangúságból lecsúsznának a harmadrangúságba. Ez teljesen független attól, hogy Franciaország EU-tag, illetve az Egyesült Királyság a Brexit útját választotta. Németország ugyanakkor világgazdasági rangját – messze Oroszország előtt - kénytelen szemrebbenés nélkül megvédeni, akármekkora financiális áron. A három „európai nagyhatalom" nemzeti érdekei tehát annyira megegyeznek, hogy feltételezni lehet: akármilyen politikai irány uralja külön-külön a három országot, az lesz az érdekük, hogy a megtámadottat védjék, a határok sérthetetlenségét megőrizzék és a támadót végül úgyszólván „haza", saját határai közé kényszerítsék.

Az európai demokráciáknak ebben a hatalmi mérkőzésben más feltételekkel kell helyt állniuk, mint az orosz diktatúrának. Putyin és szolgái elrendelték a megengedett és a tiltott szóhasználatot, szabályozták a titoktartást és feltehetően a megtorlások eszközeit és mértékeit. A demokratikus államok ezzel szemben az alkotmányos liberalizmusukhoz ragaszkodnak, akkor is, ha rájuk kényszerített helyzetben oly valamiről döntenek és cselekednek, mely a siker érdekében inkább ne kerüljön napfényre. Az orosz megnyilatkozások, ill. propaganda vagy fenyegetődzés valószínűleg nem a nép felvilágosítását szolgálja. Ezzel szemben a demokratikus kormányok kétszintű, de nem kétszínű retorikát kénytelenek használni: a saját népüknek nem hazudhatnak, nem vezethetik félre, de az ellenfél felé burkolni kell lehetőleg sok mindent. Erre példa az Ukrajnának ígért fegyverszállítások összege, de a szállítások titokban tartása, illetve a döntés arról, mikor mit hoznak akármilyen okból mégis nyilvánosságra. Ezért nem érdemes napról napra a politikai kijelentéseket mérlegelni és azokból nagy következtetéseket arra nézve levonni, hogy az egyes kormányok milyen mértékben igazítanak az irányvonalukon, mennyire térnek el egymástól és mennyire közelednek Putyinhoz. Érdekes megfigyelni, hogy a német sajtó milyen kevéssé igyekszik most a kormánynak keresztbe tenni. Ez nem csak azon múlik, hogy a három koalíciós párt a média fő vonalával messzemenően egyetért, hanem azon is, hogy a jobb-közép médiák most ebben a témakörben nem törekednek a kormány más időkben sötétnek vélt dolgai – fegyverszállítás stb. – leleplezésére.

A három erős európai hatalom ki fog tartani az egyeztetett vonaluk mellett, amíg Ukrajna függetlensége számára szükséges. Németországban a következő szövetségi választások 2025-ben, Franciaországban az elnökválasztás 2027-ben esedékes. Az angol választás bár korábban jöhet, de annak eredménye nem fordítja meg a nemzeti érdeket, mely azt kívánja, hogy ne az erőszak győzzön kontinensünkön.

GEORG PAUL HEFTY

Budapesten a külpolitika változatlan

Mind itthon, mind a nemzetközi partnerek körében az volt az általános várakozás, hogy az Orbán-kormány külpolitikája a negyedik megnyert választás után korrigál és a kétarcú hintapolitika, az orosz agresszióval kapcsolatos ambivalencia helyét átveszi a nyugati szövetségeseinkhez hasonló, egyértelmű külpolitikai álláspont. Lengyel lapértesülések tudni vélték, hogy a vezetőik Budapestről megnyugtató jelzéseket kaptak még a választások előtt, miszerint a magyar kormány csak szavazatmaximalizálási okokból kénytelen ezt a kétszínű magatartást választani, de a választások után a magyar álláspont is felzárkózik a visegrádi négyekéhez.

Több mint három hónap telt el a megnyert választások óta, de ennek a változásnak még semmi jele nincs. Mondhatjuk, hogy Budapesten a külpolitika változatlan. Nagy várakozás előzte meg az új kormány megalakulását ebből a szempontból is. Sok találgatás vette körül a külügyi szempontból kulcsfontosságú tárcák lehetséges várományosait. Az új kormány tagjainak bemutatása üzenetértékű volt és rácáfolt az optimista várakozásokra. Az újabb kétharmad birtokában rendkívül magabiztossá váló miniszterelnök úgy ítélte meg, hogy semmiféle korrekcióra nincs szükség, a választók teljes mértékben jóváhagyták az eddigi politikát, beleértve a külpolitika keleti orientációját is.

A külügyminiszteri posztot Orbán Viktor ismét Szijjártó Péternek ajánlotta fel, aki az arca és mozgatója a „keleti nyitás" néven elhíresült új külpolitikai orientációnak. Szijjártó korábban szinte hazajárt Moszkvába, nehéz lenne összeszámolni, hogy hány alkalommal találkozott Lavrov külügyminiszterrel, akit rendszeresen jó barátjának nevezett, tőle vehette át a legmagasabb orosz állami kitüntetést közvetlenül kevesebb mint két hónappal az orosz agresszió kezdete előtt. Erre a kitüntetésre most is nagyon büszke, nem is hajlandó lemondani róla. Az ő kinevezése üzenetértékű: azt jelzi, hogy business as usual, nincs változás a külpolitikában.

Megerősítették miniszteri pozíciójában Rogán Antalt, akihez most már az összes polgári titkosszolgálat felügyelete is tartozik, és aki az első számú felelőse a kormányzati propagandának, beleértve az állami és kormányközeli média Kreml-párti propagandáját is. Ennek szép példája, hogy az egyik kormányközeli portál nemrég Liszicsanszk elfoglalásáról szóló hírének címében azt írta, hogy az orosz erők felszabadították a várost. A honvédelmi miniszteri posztot pedig az a Szalay-Bobrovniczky Kristóf kapta, aki még a poszt elfogadásakor is szoros üzleti kapcsolatban állt a hadiiparban is jelentős érdekeltséggel rendelkező orosz Transmash vállalattal. Nem csoda, hogy a nemzetközi sajtóban több cikk „Magyarország moszkovita kormányáról" ír.

A rossz előjeleket sajnos azokat igazoló következmények is követték. Szijjártó azonnal tárgyalásokat kezdeményezett az orosz Roszatom vállalat vezetőjével a Paks 2 nukleáris erőművi beruházás felgyorsításáról. Ez a projekt nagyon sok sebből vérzik és nem véletlen, hogy Finnország felmondta a Roszatommal kötött korábbi szerződését. A paksi bővítés újabb negyven évre állandósítja a függőséget a beruházó cégtől, amelyik a karbantartást végzi, ill. a speciális orosz szabványnak megfelelő fűtőanyaggal látja el. Arról nem beszélve, hogy kétséges a nyugati beszállítók (a Siemens és a GE volt eredetileg a beszállító cég) részvétele a projektben. Ráadásul a Roszatom azzal, hogy átvette az ukrajnai zaporizzsjai Enerhoatom erőmű irányítását, súlyos etikai

Folytatás a 2. oldalon

Az orosz kihívás Európa próbatétele

Amikor ez év február 24-én kezdetét vette a nagyméretű orosz agresszió Ukrajna ellen, senki nem tudhatta annak kimenetelét, habár az orosz diktátor előzőleg világosan kimondta, mi nem tetszik neki a jelenlegi (világ)helyzetben. Tételei mintegy igazolták a 2014 óta megtett lépéseit, amiket eleddig félszegen ugyan, de tudomásul vett Nyugat.

Ukrajna lerohanása fordulatot jelentett, mert be kellett látni, hogy akár tiltakozó tudomásulvétel a legkisebb mértékben sem csökkenti az agresszor étvágyát. Idestova fél évvel a hadműveletek megkezdése után az irdatlan pusztítások és a több millió ukrán menekült tényén túlmenően vége kell legyen minden kétértelműségnek, alkudozásnak. Az orosz beavatkozásnak eddig talán legnagyobb eredménye az ukrán „nemzeti egység" megteremtése. Bárki tudhatja, hogy Ukrajna messze nem az ideális demokrácia színhelye, mégis van valami, ami mindent felülír: az önálló államiság létjogosultsága, s a függetlenség megőrzése. Ennek érdekében a fegyveres ellenállás.

Az adott erőviszonyokat mérlegelve nyilvánvalóan elképzelhetetlen a védelmi harc sikeres folytatása külső, nyugati segítség nélkül. Ezt Volodimir Zelenszkij elnök kezdettől fogva hangoztatja, sőt, követeli. Olyan méretű kihívás ez, ami nem kizárólag az anyagi, de kiváltképpen a szellemi erők mozgósítását is jelenti. Ukrajna létharcot folytat, s lakói számára nincs, nem lehet más választás, mint kiállni minden erővel a létérdek védelmében.

A másik oldalon, jelesen Nyugaton középtávon sok minden azon múlik, mennyire sikerül az ellenállás folytatásában kedvezően alakítani a „néphangulatot". A kibontakozó gazdasági válság méreteit nézve tudni kell, hogy ma már messzemenőleg nem elégséges a karitatív szolidaritás, de még az igazi próbatételnek bizonyuló, megtorló intézkedések meghirdetése sem. A világméretűvé szélesedő válság szövevényében nem lehet beérni részleges (anyagi) eszközök bevetésével (helyesebben megvonásával), hanem összefüggésükben kell vizsgálni a folyamatokat és mozgósítani, bevetni az anyagi és szellemi eszközöket. Főként az utóbbiak tekintetében legalább meg kell közelíteni azon mértékeket, amik az ukrán ellenállás elszántságához hasonlóan képesek cselekvésre bírni és bevetésben tartani az erőket. Az anyagi biztonság nem lehet kielégítő érv, mindamellett ennek hangoztatása túlságosan fékezően hat.

Nyugatnak tehát behatóan mérlegelnie kell, hol vannak a szabadság és függetlenség, s ezzel összefüggésben az emberi értékek határai. Amikor ezek felsejlenek, nincs, nem lehet kitérés, hanem vállalni kell minden változatában a harcot, ami nem utolsósorban átfogó felvilágosítást igényel nem csupán Nyugat saját soraiban, hanem Oroszország népének széles tömegeiben egyaránt.

Jelesen három irányban kell következetesen folytatni a harcot: a harctereken, diplomáciai síkon, sokrétű felvilágosítással.

Csakis a kíméletlen, terrorizmussá torzult diktatúra kikapcsolása, a diktátorok ártalmatlanná tétele lehetnek azok a célok, amelyek elérése nélkül csődöt mond egész európai fejlődésünk. A második világháború után meghirdetett béketerv megvalósítása aligha lehetett volna megvalósítható a háború kapitulációval végződő borzalmainak számbavétele s a politikai-társadalmi fejlődés demokratizálása nélkül. Nem szabad feledni, mekkora áldozatokkal járt hetvenhét békeév kieszközlése és fenntartása.

Küzdelmes időszak köszöntött ránk, amikor küszöbünkön a háború. Ebben a helyzetben a béke biztosítása nyilvánvalóan egész világképünk felülvizsgálatán és mélyreható átalakításán keresztül lehetséges. 1945 óta ez most a legnagyobb kihívás, ami elképzelhetetlen méretű erőket mozgósíthat, de ehhez tudni kell, hogy a béke útja a jelenben véres küzdelem, amit vállalni kell emberségünkért, európai örökségünkért. Biztató jel lehet ebben egészen logikus módon, hogy az orosz agresszió mozdíthatja most előbbre az európai integráció veszteglő hajóját.

PANNONICUS

Határok nélkül

Budapesten a külpolitika változatlan

Folytatás az 1. oldalról

vétséget követett el, ami miatt a nemzetközi együttműködésben nem kívánatos partnernek számít. Ez azonban sem a kormányt, sem miniszteret egy cseppet sem zavarja, aki havi rendszerességgel tárgyal a Roszatom vezetőivel a projekt felgyorsításáról.

Továbbra is zavartalanul működik Budapesten az orosz tulajdoni többségű ún. Nemzetközi Beruházási Bank, amelynek egyedüli európai kisebbségi részvényese Magyarország (minden más európai részvényes már kiszállt az IIB-ből) és amit a nemzetközi sajtó nemes egyszerűséggel orosz „kémbanknak" nevez. Ehhez tartozik, hogy Budapest az egyedüli főváros a térségben, ahonnan még egyetlen orosz kémet sem utasítottak ki (annak fényében, hogy még Bulgáriából is hetven orosz kémet utasítottak ki mostanában, ez meglehetősen elgondolkodtató). Nemrég kapott nyilvánosságot egy tényfeltáró portálon, hogy a magyar külügyminisztériumban éveken át ki-bejártak az orosz titkosszolgálati hackerek, erről a vezetésnek is tudomása volt, mégsem követte semmilyen határozott intézkedés és megtorló válaszlépés az esetet.

A magyar kormány és médiája folyamatosan bírálja a szankciókat, bár mostanáig mindegyiket megszavazta, mindezt nagyon kényszeredetten, kelletlenül teszi és a hazai propagandában a gazdasági nehézségeket kizárólag az „elhibázott brüsszeli szankciós politikának" tulajdonítja. Ez persze elég bizarr annak tükrében, hogy mindegyik szankciós csomaghoz a kormány is hozzájárult.

A legfeltűnőbb a hatodik szankciós csomag elfogadásának hosszas, mintegy három hétig tartó akadályoztatása volt. Először csak több éves felmentést kértek az orosz olaj behozatalára kivetett szankció alól, majd, amikor erre Magyarország, Szlovákia és Csehország egy 2024 végéig tartó felmentést kapott, akkor azzal a követeléssel álltak elő, hogy a csövön szállított olajra teljes és korlátlan felmentést kérnek. A harmadik hét végén, hosszú és kemény vita után az Európai Tanácsban az állam- és kormányfők között létrejött egy kompromisszum, ami Magyarország és Szlovákia számára a szankció alól felmentést biztosít addig a határidőig, amíg a finomítók átállását és az Adria-vezeték bővítését megoldják. Úgy tűnt, hogy ezzel minden probléma elhárult.

Még le sem csengtek az Unió egységéről szóló önünneplés hangjai, máris jött a kiábrándító cáfolat erről. Két nappal a megállapodás után Stelbaczky magyar nagykövet jelezte, hogy kormánya ragaszkodik Kirill moszkvai pátriárka eltávolításához a szankciós listáról. A miniválság végül még aznap megoldódott azzal, hogy levették Kirill pátriárkát a listáról. A történetnek azonban ezzel koránt sincs vége, azóta is sokan találgatják, hogy mi állhat a magyar kormány szokatlan lépése mögött, miért ragaszkodott a Ferenc pápa által Putyin elnök ministránsának nevezett Kirill pátriárka mentesítéséhez.

A hivatalos magyarázat a vallásszabadság iránti elkötelezettségről szól, de ez elég gyenge lábakon áll. Egyrészt Kirill pátriárka összeharácsolt magánvagyonának vajmi kevés köze van a vallásszabadsághoz, másrészt éppen a szankciós csomaggal egyidőben börtönözték be Joseph Zen hongkongi bíborost, a kínai katolikus egyház fejét a kínai hatóságok. A nyugati „keresztényellenes" kormányok többsége hangosan tiltakozott az ügyben, a magyar kormány azonban néma maradt, még közleményre sem futotta a vallásszabadság védelmezőitől. Meglehetősen szelektív felfogása ez a vallásszabadság védelmezésének.

Itt nem csupán arról van szó, hogy a magyar kormány egyértelműen orosz érdekeket képviselt (hiszen a korrupt és háborús uszító Kirill pátriárka összeharácsolt vagyonának megvédéséhez semmilyen észszerű magyar érdek nem fűződött), hanem ami talán még ennél is súlyosabb, hogy egy, az Európai Tanácsban hosszú hetek vajúdása után megszületett döntést utólag támadott meg. Ezt sokan szószegésnek tekintik. Tehát nem csupán azzal vádolják, hogy orosz érdekeket szolgál, hanem azzal is, hogy megbízhatatlan, kiszámíthatatlan, nem érdemes vele megállapodni, mert (érthetetlen okokból) bármikor képes felrúgni a megállapodást.

Ebből a szempontból nem túl szerencsés fejlemény a kormány számára, hogy az utóbbi hónapokban elveszítette a szövetségeseit a tagállamok között. Janez Jansa szlovén kormányfő a választásokon bukott el, a lengyel, cseh és szlovák támogatást pedig a kormány az orosz agresszióval kapcsolatos kétszínű, ambivalens politikája miatt veszítette el. Mindezt akkor, amikor a jogállamisági feltételességi eljárás kritikus szakaszban tart és annak végső soron az EU támogatások teljes vagy részleges elvesztése lehet a következménye.

Nincs észszerű magyarázat a jelenlegi magyar kormány külpolitikai tévelygésére. Lehet, hogy egyszer, amikor a jelenleg hét pecsét alatt őrzött archívumok megnyílnak, a titkos iratokban magyarázatot találunk erre, de most csak a fejünket fogjuk értetlenkedve és keressük a választ arra a kérdésre: Quo vadis Hungaria?

Szent-Iványi István

Nyugati pedagógusok továbbképzése Győrött

A diaszpórában magyar nyelvet és kultúrát tanítók továbbképzését idén 2022. július 10–15-e között tartották a győri Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Karán. A továbbképzésre idén 25 hétvégi magyar iskolában tanító pedagógus jelentkezett a világ 11 országából. Ausztriából, Svájcból, Hollandiából, Svédországból, az Egyesült Királyságból, Kanadából, az Egyesült Államokból, Argentínából, Chiléből és Ausztráliából is érkeztek résztvevők, akik a hét során változatos programokon vehettek részt. A továbbképzés célja olyan korszerű módszertan közvetítése, amely a kooperatív tanulást, az atipikus gyermekekkel kapcsolatos bánásmódot, a fejlesztő értékelést és a differenciált tanulásszervezést, a projektpedagógiát, az érzelmi intelligencia-fejlesztést, a néphagyományok, népszokások komplex feldolgozását, a magyar, mint idegen nyelv tanításának korszerű módszereit, a drámapedagógiát, a pedagógiai tervezést, valamint a digitális oktatás eszközrendszerét helyezi a középpontba. A két féléves, diplomára épülő szakirányú továbbképzés célja, hogy tanítás-módszertani, tudományos és kulturális ismeretekkel segítse a résztvevők munkáját. Az első félév programja jelenléti oktatással, míg a második félév online keretek között valósul meg. A képzés során fontosnak tartjuk, hogy elméleti alapokra épülő gyakorlatias tudást kapjanak az érdeklődő kollégák, amit rögtön be tudnak építeni a hétvégi iskolák nevelési-oktatási gyakorlatába.

A pandémiás időszak során alakítottuk ki a Nemzetpolitikai Államtitkárság támogatásával a diaszpórában tanító kollégák részére az ingyenesen igénybe vehető távoktatási rendszerünket, melynek keretében segédanyagokat, módszertani támogatást tudunk adni, valamint a korábbi évek kurzusait, óravázlatokat, jó gyakorlat-gyűjteményeket tölthetnek le az érdeklődők. A gyakorló pedagógusokat az Apáczai Diaszpóra Hírlevélen keresztül tájékoztatjuk a képzéseinkkel, pályázatainkkal kapcsolatban.

A Hírlevélre itt lehet feliratkozni: http://www.sze.hu/mailman/listinfo/diaszpora-hirlevel

A továbbképzésről, programjainkról itt olvashat részletesen: diaszpora.sze.hu

Kövecsesné dr. Gősi Viktória, Wurst Erzsébet, Dr. Lampert Bálint

Meddig tart az örökös semlegesség?

„Az Ukrajna elleni orosz invázió számos ország külpolitikájának vonatkozásában jelentett pálfordulást", írta a *portfolio.hu*. Majd a gazdasági kérdésekre specializált online-újság így folytatta: „Németország több évtizedre visszatekintő, szoros és jövedelmező gazdasági együttműködését számolja fel Moszkvával, a semlegességét mindig is hangsúlyozó Finnország és Svédország pedig hivatalosan is kérvényezték felvételüket a NATO-ba. Nyilvánvaló, hogy jelentős tabuk dőlnek meg Európa-szerte."

Persze, a finnek és a svédek NATO-csatlakozása még nem „lefutott meccs". Törökország ugyanis augusztusban egyeztet a két északi országgal, és a tanácskozás eredményétől teszi függővé, hogy jóváhagyja-e a katonai szövetség bővítését. Mevlüt Cavusoglu török külügyminiszter július elején közölte: egy „állandó bizottság" fogja értékelni, hogy teljesültek-e azok az ígéretek, amelyeket a NATO június végi madridi csúcstalálkozóján a három ország által aláírt memorandumban rögzítettek. A madridi memorandum szerint az ígéretekhez tartozik, hogy Helsinki és Stockholm a törökországi Kurd Munkáspártot (PKK) terrorista szervezetnek tekinti. Ez nem könnyed vállalás az eddig semleges két északi ország részéről.

Asztria esetében is egyértelműen az orosz támadás miatt következett be a felfordulás. Mikor a Második Világháború után a dunamenti alpesi köztársaságot a Harmadik Birodalom által megszállít országként kezelték, Bécs óriási előnyben részesült Németországgal szemben. Ezért történhetett meg, hogy 1955-ben a Szovjetunió a másik három győztessel együtt kivonta csapatait Ausztriából. Az újonnan nyert függetlenségnek azonban megvolt az ára: Az országnak el kellett köteleznie magát az örökös semlegesség („immerwährende Neutralität") mellett.

A hidegháború végével Bécs gyorsan közelített az Európai Unióhoz, amelyhez 1995-ben csatlakozott. Akkor a NATO Békepartnerségi programjába is beléptek. 1999 óta Ausztria az erőzóna és a NATO euróatlanti tanácsának tagja. Ellensúlyozásként az osztrák diplomácia kitűnő kapcsolatokat ápolt Oroszországgal is. „Jelzésértékű, hogy Putyin legutóbbi újraválasztása után elsőként Ausztriába látogatott", fogalmazott a portfolio.hu. „Az orosz elnök még a volt osztrák külügyminiszter, Karin Kneissl esküvőjére is meghívást kapott 2018-ban." A jó kapcsolatot az úgynevezett Ibiza-botrány sem tudta tartósan megzavarni. Tartalmi változások helyett a bécsi kormányok váltották ijesztő gyorsasággal.

Mióta februárban az Ukrajna elleni orosz invázió elkezdődött, az Osztrák Néppárt (ÖVP) és a Zöldek alkotta koalíció minden Moszkva ellen hozott uniós szankciót támogatott, lezárta légterét orosz repülőgépek számára, illetve humanitárius segítséget nyújt Ukrajnának, de fegyvereket nem küld a konfliktuszónába. Közben Moszkva Ausztriát is Oroszország ellenségei közé sorolta.

Már-már naponta felmerül a kérdés, nem kellene-e Finnország és Svédország példáját követni és a NATO-ba való felvételt kérelmezni? Karl Nehammer szövetségi kancellár többször is kijelentette, hogy a vita már a megkezdése előtt eldőlt. „Ausztria semleges, az is volt és az is marad" – zárta le az el sem kezdett vitát márciusban. A kormányfő pontosan tudja, hogy az orosz agresszió ellenere a lakosság kevesebb mint 20 százaléka támogatná a NATO-csatlakozást. Nem is beszélve arról, hogy a semlegesség az osztrák alkotmány szerves része, megváltoztatásához kétharmados parlamenti döntés szükséges. Ekkora többség teljesen elképzelhetetlen. Az utóbbi hónapokban megerősödött Szociáldemokrata Párt (SPÖ) és az Ibiza utáni krízisben lézengő Szabadságpárt (FPÖ) ugyan különböző okokból, de egyértelműen ellenez minden semlegesség-vitát.

Ebben az osztrák belpolitika két legismertebb Alexandere is megegyezik. Alexander Van der Bellen államfő legutóbb kijelentette, hogy a semlegesség biztosítása érdekében több pénzre van szükség mind a hadsereg, mind a külügyminisztérium számára. „A semlegességi politika megfelelően felkészült diplomaták nélkül tartósan nem működhet" – jelentette ki az újraválasztására készülő szövetségi elnök a *Tiroler Tageszeitung*nak és a *Vorarlberger Nachrichten*nek közösen készített interjúban. Van der Bellen a követelményeket majdnem katonásan fogalmazta meg: „A diplomácia felfegyverkezésébe kellene befektetni és ezzel Ausztria jó hírnevét erősíteni a világban".

Ebben a meggyőződésében Van der Bellen erős szövetségesre támaszkodhat: Alexander Schallenberg külügyminiszter már májusban bejelentette, hogy Ausztria – a katonailag eddig szintén semleges Finnországgal és Svédországgal ellentétben – nem tervezi a csatlakozást a NATO-hoz. „A helyzet számunkra kicsit máshogyan néz ki", mondta Schallenberg a Deutschlandfunknak adott interjúban. Szerinte ugyanis az osztrákok többsége továbbra is a katonai semlegesség mellett foglal állást.

A hadseregben állítólag erős csoportosulások szeretnének vitázni a semlegességről, de ezt kimondani csak egy volt katonatiszt merészelte. Günter Höfler, a Bundesheer korábbi főparancsnoka nemrég azt követelte, hogy a biztonságpolitikáról mielőbb őszinte és komoly vitát kell folytatni. „A lakosságot tájékoztatni kell a semlegesség előnyeiről és hátrányairól, épp úgy, mint a NATO-hoz való csatlakozás előnyeiről és hátrányairól". Szerinte Finnország és Svédország NATO-csatlakozási szándékával Ausztriát a jövőben kizárják az Európát érintő fontos biztonságpolitikai döntésekből. Mivel a 27 EU-tagállam közül 23 a jövőben NATO-tag is lesz, „természetes, hogy messzemenően elszigetelődünk. Az európai biztonságpolitika központi eleme a NATO lesz".

A teljesség kedvéért fontos arra is rámutatni, hogy az ugyancsak semleges Svájc sem tervezi a NATO-csatlakozást, de szorosabbra vonná együttműködését a katonai szövetséggel. Bernben különböző biztonsági koncepciókról szóló jelentést készítenek elő, amely tartalmazni fogja a NATO-val való közös hadgyakorlatok lehetőségét is. A jelentést szeptemberben terjesztik a kormány elé. Viola Amherd védelmi miniszter szerint Svájcnak szorosabban együtt kellene működnie a NATO-val, anélkül, hogy csatlakoznának.

Ez ugyan másképp hangzik, mint Alexander Van der Bellen megfogalmazása, miszerint a semlegesség biztosítása érdekében több pénzre van szükség mind a hadsereg, mind a külügyminisztérium számára. Mindkét ország tudja, hogy a pénz döntő szerepet játszik a semlegesség védelmében. A különbség: Ausztria nyugati szomszédjának erős, a lakosság által elfogadott hadserege van.

Martos Péter

Orbán Viktor bécsi látogatása

Orbán Viktor mesterien érti, hogy lehet a leghatékonyabban feltünést kelteni. Ezt nem ellenzéki magyar lap vagy a liberális osztrák Der Standard állította a magyar miniszterelnök július végi bécsi látogatása után, hanem a konzervatív Frankfurter Allgemeine Zeitung. A német újság hasonlóan kétségbe vonta Orbán kijelentéseit mint az ugyancsak konzervatív Die Presse. Az FAZ szerzője szerint a magyar miniszterelnök „a többé vagy kevésbé ravasz provokációk atyamestere lett", szívesen mond olyasmit, ami visszatetszést kelt. „Ha azután bírálják a kijelentést, adja az üldözött, rosszul értelmezett ártatlant."

„Én vagyok az EU egyetlen nyíltan bevándorlásellenes politikusa", mondta Orbán egy Karl Nehammer osztrák kancellárral közösen rendezett sajtótájékoztatón. Nem értette a felhördülést, ami a tusványosi beszéde után sok helyen hallható volt. Orbán szerint a migrációellenesség nem faji, hanem kulturális kérdés, mert a politikában „biológiai alapú megközelítés nem lehetséges; ami lehetséges, az a kulturális alapú megközelítés". Tusványosi „faji" elmélkedéséről csak annyit mondott: „Előfordul, hogy néha félreérthetően fogalmazok."

Nehammer kijelentése után, miszerint „Ausztria a rasszizmus mindenféle formáját elutasítja, és ennek bármiféle relativizálását is", a magyar miniszterelnök kijelentette, hogy az antiszemitizmus és a rasszizmus kérdésében teljes az egyetértés a két ország között. „Amit az osztrák kancellár gondol, azt gondolom én is."

A látogatás minden más témáját – a diplomáciai kapcsolatoktól a gazdasági együttműködésen keresztül a szomszédsági mindennapokig – eleve az egyetértés jegyében kezelték a kormányfők.

M. P.

Színjátszó tábor Burgenlandban

Első alkalommal szervezett a Burgenlandi Magyar Kultúregyesület (BMKE) színjátszó tábort július 18. és 22. között Alsóőrött, a Felső malomnál. Összesen tíz gyerek vett részt a táborban, amit Farkas Elizabeth újságíró, Ilyés Márton zenetanár és Szabo Ferdinand az Alsóőri Kétnyelvű Színjátszó és Kultúrkör elnöke tartottak.

A táborozók „A nagyotmondó" című mesét magyarul és a „Der gestiefelte Kater" (Csizmás kandúr) című mesét németül mutatták be.

KIK IS VAGYUNK „MI"?

„A nemzethez tartozó egyes embernek a nemzetről alkotott képe egyszersmind önképének is része"; „ez a »mi« személyes névmás kiolthatatlanul beleivódik az individuum személyiségének szervezetébe" – írja Norbert Elias a németekről szóló esszéjében. Könnyű belátni, hogy a közvetlen kapcsolatokon alapuló („face-to-face") csoportok tagjai számára a „mi" a személyiség része – de Elias nem erről beszél. S különben is: hol van a „face-to-face" csoportok határa? Meddig terjed például a transzgenerációs trauma? Nos, Elias szerint a történelmi traumák, amelyeket a nemzet szenvedett el, a személyesen átélt traumákhoz hasonló hatást keltenek az egyénben. Elias megközelítése kétszeresen is deviáns a megszokott nemzetdiskurzusokhoz képest: a nemzetet nem egyének összességének (vagy akár mesterségesen létrehozott képződménynek) tekinti, s nem külső, hanem belső, lelki-tudati jelenségként vizsgálja. Így hát nem is maga a (történelmi) múlt, hanem a (kollektív) emlékezet, közös értékrend közegében jelöli ki a nemzet „helyét".

Verecke híres útjától, hol „őseink" a Kárpát-medencébe jöttek, Mohácson át, ahol vereséget szenvedtünk a törököktől, a londoni meccsig, ahol hat–háromra legyőztük az angolokat, hosszan sorolhatók a traumák és a sikerek, amelyek ezt a „mi"-tudatot alkotják; a kollektív emlékezet az évszázadok során sajátos hálózattá szőtte őket. Az emlékek és szerepük-jelentésük változnak, és változik annak a közösségnek a térbeli és szociális kiterjedése is, amelynek tagjai a „mi" névmást magukra, mint a nemzet tagjaira vonatkoztatják. A mai napig meghatározó jelentősége van ugyanakkor, hogy a magyar nemzettudat és kollektív emlékezet alapját a közös eredet tudata képezi: eszerint a magyar nemzetet a honfoglaló és a hont vérük árán oltalmazó ősök leszármazottai, vagyis a magyar nemesek alkották. Szent István keresztény állama, amely elvileg az uralkodó valamennyi alattvalóját egy kötelékben egyesítette, maga is alá volt vetve ennek a nemzettudatnak; a magyar nemesség jogait először rögzítő (idén 800 esztendős) Aranybulla ellenállási záradéka kijelenti, hogy a nemesek a hűtlenség vétke nélkül ellenállhatnak, ha a király megszegi a bulla rendelkezéseit. A Szent István-i államnemzet-modell ezzel együtt is alapvető jelentőségű volt a „mi"-tudat alakulása szempontjából. Bár az ország lakosságának messze túlnyomó részét kitevő jobbágyság jogi értelemben a 19. századig nem vált a nemzet részévé, Szent István és az uralkodóház többi szentjei, a „magyarok nagyasszonyá"-nak (ugyancsak Szent Istvánig visszanyúló) kultusza révén a „mi"-tudat kiterjedt az ország összes alattvalójára. Az államhoz kötődő, befogadó jellegű nemzettudatnak a magyar öntudatára büszke polgári réteg köszönhette a legtöbbet. A „hungarus"-oknak ez a csoportja nemcsak azzal nem büszkélkedhetett, hogy ősei Árpád apánkkal vonultak volna be a Kárpát-medencébe, de többségük nem is tartozott a magyar etnikumhoz/nyelvközösséghez. Bél Mátyás 18. század elejéről származó lapidáris önmeghatározása szerint: ő „lingua Slavus, *natione Hungarus*, eruditione Germanus". A nem magyar anyanyelvű hungarusok ugyanakkor előbb-utóbb válaszúthoz érkeztek. Amint a harmadik nemzettudati mintázat, a nyelvi-etnikai egyre nagyobb hatást gyakorolt a nemzeti „mi"-tudat alakulására, választaniuk kellett; egy részük „átigazolt" (a német származásúak közül többen el is hagyták Magyarországot), más részük teljesen azonosult a magyar állami-nemesi nemzettudattal. A magyar irodalomtörténet-írás atyja, Toldy Ferenc például – aki Franz Karl Joseph Schedelként látta meg a napvilágot Budán, s nyolcéves korában tanult meg magyarul – 1854-es magyar irodalomtörténetének bevezető versében az „őseink" (ti. a honfoglaló magyarok) „ajkiról hatalmasan s édesen" szóló nyelvre hivatkozik, s egész koncepcióját a nemesi eredettudathoz kapcsolja. Ha az eredetközösségi nemzettudat hangadói a 18. század végén (némi vonakodás után) az „ősök nyelve" mellett foglaltak állást a latin helyett – amely századokon át a magyar nemesi nemzet nyelve volt s műveltségében az európai magas kultúra mintázatát segítette uralomra –, Toldy ez utóbbi mozzanatot is alaposan kihasználja. Míg a magyar irodalom nemzeti jellegét szerinte nemzeti témája biztosítja, mint *irodalom* az európai kulturális mintázat átsajátításának köszönheti felemelkedését. Hogy a magyar nemzeti „mi"-tudat legbiztosabb alapja éppen az a Toldy által (is) lenézett orális költészeti hagyomány volna, amelyet a magas kultúra fokozatosan kiszorított és feledésre ítélt, azt (Kölcsey Ferenc és Erdélyi János kezdeményezését követve) Arany János fejtette ki, nagy odaadással keresvén a „népi tudalom" – a köznépi történeti tudat – nyomait a krónikákban. A magyar nyelv az ő számára nem azért volt fontos, mert a honfoglaló ősök ezt a nyelvet beszélték, hanem azért, mert szerkezete, fordulatai, regéi révén őrzi a nyelvben gyökerező „mi"-tudatot, s mindazokat a gondolkodásbeli sajátosságokat, amelyeket a nyelv beszélőinek közössége megőrzésre érdemesnek tartott.

A modernizáció a társadalom nyelvi homogenizációját mozdította elő – ám nem ideológiai indíttatásból; a modern társadalom hatékony működésének fontos tényezője az egységes kódrendszer. (Ne példálózzunk Svájccal: „Sonderfall"). Érdemes tudni, hogy a nyelvileg egységes állam eszméje nem megszállott nacionalisták elmeszüleménye; a nyelvi nacionalizmusok a modernizáció egységes nyelv iránti szükségletére támaszkodhattak. Ha a magyar államnyelvi nacionalizmus is így járt el, szükségképpen vallott kudarcot: a nyelvi homogenizáció, látszólagos sikerei ellenére, valójában a magyar állam keretein belül élő „többségi kisebbségek" nyelvi kiindulású állami önállósulását katalizálta.

A 20. századi nagy térkép(át)rajzolóknak még ennyi fogalmuk sem volt a modern társadalmak nyelvi szükségleteiről. Az új államokba betagolt hatalmas nyelvi kisebbségek nemcsak a térkép átrajzolások elszenvedőinek, de nyerteseinek is elemi gondokat okoztak-okoznak. A nyelvi, nemzeti identitások feszültsége ugyan elindította bizonyos hibrid kulturális-kommunikációs terek kialakulásának folyamatát, emellett azonban felerősítette a stabil kollektív identitás iránti igényt, s ezzel a konfrontálódó nemzeti identitások radikalizálódását.

Ha Elias „deviáns" megközelítése felől nézzük a posztmodern, hibridizálódó világot, hasonló jelenségnek leszünk tanúi. Bizonyos, hogy a mai euroatlanti társadalmakat a kulturális relativizálódás és hibridizálódás jellemzi, ám ez csak megnövelte a kollektív identitások biztos, homogén mintázatai iránti igényt. A magyar „emlékezetpolitika" sikere annak tulajdonítható, hogy a kollektív identitás legbiztosabb pontját, az eredetet állította középpontba; tálcán kínálkozott a magyar nemesi nemzettudat eredetközösségi (hun–magyar rokonságon alapuló) naiv narratívája.

Ne feledjük, a kollektív tudat, a kollektív emlékezet soha, sehol nem hagyta-hagyja magát a mintázatába nem illő tények által különösebben megzavartatni. A nemzet eredetének „kutatói" így nyugodtan figyelmen kívül hagyhatják, hogy a nyelv és a nemzet eredete más és más kategória – a nyelvnek (akármennyi idegen elemet fogad is magába) *egy*, jól leírható eredete van, míg a népnek-nemzetnek rendszerint különféle eredetei vannak.

(Legyen elég itt futólag a francia nemzet és nyelv eredetére utalni: a francia etnogenezisben meghatározó három népcsoport – gall, frank, normann – egyike sem újlatin nyelvet beszélt eredetileg. A franciák felének még 250 éve sem a francia volt az anyanyelve…) Különösen a kelet-európai népek etnogenezisének – forrásokban igen szegény – korai szakaszát tekintve eldönthetetlen, melyik népcsoport olvadt bele a másikba, s az is, hogy a közös nyelv, illetve a közös kultúra egyes elemei honnan származnak. Ha az etnogenezisnek ezt a vegyülékes jellegét figyelembe vesszük, nem fogunk meglepődni azon, hogy egy finnugor nyelvet beszélő nép a hunoktól eredezteti magát; a nyelv innen, az eredetmítosz amonnan származnak. (Azt se felejtsük, hogy a nyelvváltás a népvándorlás korának gyakori jelensége volt.)

De ne folytassuk; nemzeti „mi"-tudatra szükség van. Horribile dictu, az eredetközösségi nemzettudat sem ördögtől való. Az a Kölcsey Ferenc, aki 1826-ban a népköltészetet minősítette a nemzeti eredetiség zálogának (*Nemzeti hagyományok*), 1823-ban még a hunok (Bendegúz) leszármazottainak tekintett honfoglaló „őseink"-ről beszélt – nemzeti imádságában Istenhez fordult, aki megannyi áldásban részesítette őket, majd így sóhajt fel: „Hajh, de bűneink miatt / Gyült harag kebledben". Ne gondoljuk, hogy Kölcsey szó szerint értette mindazt, amit a *Hymnus*ban leírt – valahogy, magyarként, mégsem tudjuk megrendülés nélkül olvasni sorait, akárkik voltak is „őseink".

S. Varga Pál, Debrecen

NYUGATRA TARTS!

Orbán Viktor tusványosi beszédében elhangzott a gondolat, miszerint a világ ismét blokkosodik, és bármelyik blokkhoz is tartozzunk mi, magyarok, annak csak a perifériája leszünk, ezért mi a blokkosodás ellen vagyunk. Ez ugyan a mai helyzet nagyon plasztikus megfogalmazása, de veszélyesen nincs köze a geopolitikai valósághoz! Ráadásul, a történelem számtalanszor bebizonyította, hogy mennyire periféria egy ország vagy egy nép, az távolról sem csak a földrajz függvénye. Mielőtt népünk két szék, két blokk között a pad alá kerülne ismét, nagyon el kellene gondolkodni ezen.

Kelet-Nyugat ütközőzónájában hiú ábránd teljes mértékben szuverén államnak maradni, amint ezt Ukrajna tanulságos esete bizonyítja. Ha van bennünk, magyarokban, elég nemzeti élni akarás és bölcsesség, foggal-körömmel ragaszkodnunk kell a „dekadens" Nyugathoz, másként a keleti despotizmus elkerülhetetlenül asszimilál bennünket. Vegyük észre, ergo tudomásul, hogy vége a kényelmes békeidőknek, mikor a kis országok inga(dozó) politikát folytathatnak. Az immáron többpólusú világ nagy geopolitikai táborai kialakulóban vannak, nekünk pedig józanul a két rossz közül a kisebbet kell választanunk: a Nyugatot.

A valamivel több, mint három évtizeddel ezelőtt bekövetkezett kelet-közép-európai rendszerváltások viszonylag tartós euforiája után, az utóbbi években a „Kelet" rögeszmésen becsmérli és megveti a dekadens Nyugatot. A keletiek frusztrációja, csalódása és félelme sokfelé erőteljes nyugatellenes diskurzusban nyilvánul meg. Egyik-másik ország politikai elitje szinte sportot űz a szüntelen nyugatellenességből, mellőzve vagy elfelejtve a tényt, hogy mi, „keletiek", legalábbis gazdálkodásunkban (kapitalizmus) és materiális vágyainkban (jóléti társadalom) mára már magunk is nyugatiakká lettünk. Ez persze még nem igazolja ama merész kijelentést, miszerint a hajdani Nyugat a mai Kelet-Közép-Európában van.

Nem tagadom, nap, mint nap megtapasztalom magam is, ahogyan növekszik és mindenen elterpeszkedik valamiféle elemi fáradtság Nyugaton. Még működnek a jól felépített rendszerek, néha meg-megbotolva, de dolgoznak az intézmények, viszont a jóléti társadalmak nyugalma és optimizmusa odalett. A mai Nyugat vezetői már nem mosolyogva és kézen fogva – lásd Mitterand elnököt és Kohl kancellárt! – képviselik a Nyugat megingathatatlan, békés és együttműködés-orientált értékrendjét, de összeszorított, vérszegény ajakkal hangoztatják a demokrácia és az emberi szabadságjogok elsőbbségét, melynek védelmező bajnokává legutóbb Ukrajnát kiáltották ki. Persze, egy dolog, hogy mit mondanak és más dolog, hogy mit gondolnak Nyugaton, hiszen, ha valami, közismert képmutatásuk változatlan.

Ez mind igaz, mégis meglep, hogy milyen önpusztító elégtétellel, rövidlátó kárörömmel veszik tudomásul a „Nyugat alkonyát" a „kelet-európaiak"! Rosszul teszik, mert Közép-Kelet-Európa békés jövője a Nyugat nélkül fenntarthatatlan! Ha a Nyugatnak leáldozik, velük bukunk mi is, nincs más alternatíva. Az Európai Unió szétesése esetén nem egy egységes és öntudatában megerősödött Közép-Kelet-Európai térség, hanem régi sérelmeiket újra felemlegető, egymás hajába kapó, húsába tépő kis országok periférikus gyülekezete alakulna ki. A Visegrádi Négyek újabban megrendült együttműködése a legjobb előjel és bizonyíték erre.

Mit lehet tenni? Szidjuk, szapuljuk továbbra kelet-európai sértettséggel a Nyugatot, vagy álljunk teljes mellszélességgel melléje, magunkkal hozva nehéz időkben megedződött, hétpróbás kelet-európaiságunk legjobb formáját? Ha igaz, hogy számunkra nincs élet a Nyugaton kívül – sokan így látjuk, de szóljon bátran, ha valaki ennél életképesebb lehetőséget lát! – akkor a mi elemi érdekünk a Nyugat megerősítése lenne.

Hogyan lehet ezt megkísérelni? Először is sokkal felelősebb kelet-közép-európai politikai diskurzus kellene! Minden el nem hallgatható hibája ellenére, nem a Nyugat elleni, perspektivátlan uszítást kellene gyakorolni, de folyamatosan és egyértelműen felhívni a figyelmet a Nyugat értékeire, illetve az elválaszthatatlan közös érdekeinkre. Másodsorban az Európai Parlament jelentőségének és fajsúlyának a megnövelésére kellene törekedni, és ezt elsősorban az európai parlamenti választásokon való részvétel jelentős megnövelésével lehet elérni. Annyi bűjtatott vagy nyílt EU ellenes kampány után, ideje lenne 2024-ben egy tisztességes európai kampányt lebonyolítani. Nem könnyű feladat, mert az európai választásokon való általános részvétel már a kezdetektől fogva folyamatosan csökkenő tendenciát mutatott: 1979-ben, például 61,99 százalékos, míg 2014-ben már csak 42,54 százalékos volt a részvétel. A biztató, jó hír, hogy a legutóbbi választásokon, 2019-ben, jelentősen megnőtt az európaiak szavazókedve: az arra jogosultak 50,91 százaléka szavazott. A következő európai választásokon ezt a kedvező fordulatot kell tovább erősíteni.

A keletieknek és a nyugatiaknak egyaránt vigyázniuk kell a bevett narratívákra és az alkalmazott szimbólumokra. A szavaknak súlya és valenciája van, nyugtalan időkben hatásuk még jobban felértékelődik. Az orosz–ukrán háború révén Nyugaton valamiféle ősnaiv mitológia van visszatérőben a jó és a gonosz párharcát illetően, de ez a mitológia, akármilyen szép és felemelő, tarthatatlan, mert szembe megy a mindennapi geopolitikai és a gazdasági valósággal. A Nyugat, anakronisztikus középkori lovagiassággal, megint tiszta szüzekben és hétfejű sárkányokban gondolkodik, de ha nem vigyáz, be fog sétálni a saját képzeletében skolasztikus érvekkel kreált sárkány barlangjába, sárkányába, melynek nem hét lángot szóró feje, de annál sokkal több gázcsapja van. Mi, Közép-Kelet-Európiak sokat tanultunk történelmünk folyamán arról, hogy hogyan lövik a varjút tőlünk még keletebbre, ezért a Nyugat jól tenné, ha komolyan odafigyelne tudásunkra és rendszeresen kikérné a tanácsunk. Megfordítva: ha azt akarjuk, hogy kellőképpen hallgassanak ránk, beszámítható, megbízható partnereknek kell bizonyulnunk. Ezen kellene dolgozni.

Másréti Kató Zoltán

ZENTRALVERBAND UNGARISCHER VEREINE UND ORGANISATIONEN IN ÖSTERREICH
AUSZTRIAI MAGYAR EGYESÜLETEK ÉS SZERVEZETEK KÖZPONTI SZÖVETSÉGE
A- 0150 WIEN / BÉCS, SCHWEDENPLATZ 2 – LAURENZERBERG 3. TOP B-9, TEL. / FAX: +43 / 1 / 532 60 48
KÖZÉP-BURGENLANDI MAGYAR KULTÚREGYESÜLET
FELSŐPULYA VÁROSA

MEGHÍVÓ

a XVI. FELSŐPULYAI „KUFSTEIN" TANÁCSKOZÁSRA

„Identitás"
„Sok" vagyok vagy „egy" vagyok?

Nemzetközi Konferencia

2022. szeptember 24–25.

Felsőpulya városháza / Oberpullendorf, Burgenland, Ausztria

Részletes tájékoztatót és programot azok kapnak, akik a 2022. augusztus 10-i határidőig írásban *elisabeth.wurst@gmx.at* címre eljuttatják jelentkezésüket. A szállás és étkezés költségeit a Központi Szövetség vállalja, az útiköltséget a résztvevők maguk fizetik. A rendezvény helyiségének korlátozott befogadóképessége miatt a biztos részvételt a jelentkezések beérkezésének sorrendjében vesszük figyelembe.
Kérjük az érdeklődőket, hogy személyi adataikkal együtt **2022. augusztus 10**-ig jelezzék részvételi szándékukat.
Bécs, 2022. július 22.

Szívélyes üdvözlettel:
Hollós József elnök, Wurst Erzsébet kulturális szervező

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: Fetes Kata

Bloomberg

Amazon-Grubhub szövetség

A két cég partnersége fellendíti az üzletet. A Grubhub, a nehézségekkel küzdő amerikai ételszállítási üzletlánc kap egy második esélyt. Azzal, hogy összefog a kiskereskedelmi behemót Amazon.com Inc.-el, az Amazon Prime-tagok millióinak teszi lehetővé az élelmiszerszállítást.

A Prime ügyfelei egyéves Grubhub+-tagsággal házhozszállítási díjak nélkül vehetik igénybe az online szolgáltatást. A megállapodás értelmében az Amazon kezdeti opcióként 2%-os részesedést kap a Grubhub forgalmából, illetve további 13%-ot abban az esetben, ha a partnerség zökkenőmentesen folyik.

A megállapodás a Grubhub számára döntő pillanatban jön létre. A járványzárlatok után fokozatosan visszatérnének az emberek az étermi étkezéshez, de közben az infláció megszorította a háztartások költségvetését – ami azt jelenti, hogy az amerikaiak étvágya az elvitelre készített ételek iránt jelenleg nem akkora, mint korábban volt. Ugyanakkor a Grubhub riválisaihoz képest gyengén szerepelt a piacon. De most, az Amazon-üzlettel a Grubhub hirtelen újra versenyben van.

Természetesen az Amazon nem a Grubhub megmentésében érdekelt. A vállalatnak megvannak a maga érvei. Kezdetben az üzlet még egy lehetőséget kínál az ügyfeleknek azért, hogy ne mondják le Prime-tagságukat, még akkor sem, ha a háztartások költségvetése csökken. Az év elején az Amazon 20 dollárról 139 dollárra emelte a Prime tagsági éves előfizetési díjat. Mivel az e-kereskedelmi eladások növekedése lelassult a járványkorszak csúcsaihoz képest, az élelmiszer-kiszállítási piacra való belépés segíthet a vállalatnak csökkenteni a szállítási költségeket.

Frankfurter Allgemeine

A rubel és a dollár emelkedik, az euró lefelé csúszik

Tavaly május óta a világ 33 fő valutájából 25 felértékelődött az euróval szemben. Meglepő módon az orosz rubel áll az élen.

Az idei nyaralás egy kicsit drágább lehet a szokásosnál – legalábbis ha valaki az EU-n kívül szeretne eltölteni néhány kellemes hetet. A nyaralás ugyan drágább, de az exportorientált cégeknek viszont jól jön az euró esése. Most többet keresnek exportjukból, mint egy éve. A számítás egyszerű: ha egy cég 100 dollárért ad el egy terméket az USA-ban, az egy éve még 83 euró körüli összeget hozott. Ma 103 eurót, pár százalékkal többet. Ezzel szemben az unióba importálni jelentősen drágább.

Az euró jelenlegi gyengeségének több oka is van. Közülük talán a legfontosabb az Atlanti-óceán túloldalán keresendő. Mivel az amerikai jegybank már hetek óta jelentősen emelte a kamatokat, de az Európai Központi Bank (EKB) még csak most teszi meg hogy 2011 óta először emeli 0,5 százalékkal azt.

Az EKB ezzel elkésett: ugyanis a világ számos más jegybankja, köztük az amerikai Federal Reserve és a Svájci Nemzeti Bank, már régen kamateme lés védekezik az infláció ellen.

Néhány euróövezeti országban, így Észtországban és Litvániában az infláció több mint 20 százalékot ért el. Több országban, például Spanyolországban és Görögországban az infláció ráta már kétszámjegyű. Németországban az európai számítási módszer szerint 8,2 százalék, Ausztriában pedig 8,7 volt az előző évihez képest.

Az USA-ban jelenleg lényegesen jobb feltételek állnak rendelkezésre a befektetők számára, mint Európában, ezért a szakemberek ma inkább az USA-ban fektetnek be, mint az eurózónában. Tehát eladják az euróban denominált befektetést és ugyanezt amerikai dollárban vásárolják vissza. Ennek megfelelően az euró iránti kereslet csökken, a dollár iránti pedig emelkedik. Ez magyarázza a két deviza árfolyamának alakulását.

BBC

A „homok akkumulátor"

Finnország a gáz nagy részét Oroszországból szerzi, így az ukrajnai háború a zöld energia kérdését helyezte a középpontba.

Itt van a leghosszabb orosz határ az EU-ban, és Moszkva leállította a gáz- és áramellátást Finnország NATO-csatlakozási döntése nyomán.

A különösen hosszú, hideg finn tél miatt a hő- és fényforrásokkal kapcsolatos aggodalmak nagy mértékben foglalkoztatják, mind a politikusokat, mind a lakosságot.

A nyugat-finnországi Vatajankoski kis erőművében azonban egy új technológiát vezettek be, amely képes enyhíteni ezen aggodalmakon.

A kulcselem ebben a készülékben? Körülbelül 100 tonna építőhomok, magasra halmozva egy szürke silóban.

Ezek a durva szemcsék egyszerű, költséghatékony módot jelenthetnek az energia tárolására.

Az éghajlatváltozás miatt és most a fosszilis tüzelőanyagok gyorsan emelkedő árának köszönhetően megnövekednek az új megújuló energiatermelésbe történő befektetések. Bár az új napelemek és szélturbinák gyorsan beépíthetők a nemzeti hálózatokba, ezek az extra források is óriási kihívásokat jelentenek.

Finn kutatók megépítették a világ első jól működő „homok akkumulátorát", amely akár hónapokig képes tárolni a zöld energiát. A fejlesztők szerint ez megoldhatja az egész éves energiaellátás problémáját. Gyenge minőségű homok felhasználásával a készüléket olcsó nap- vagy szélenergiából származó hővel töltik fel. A homok 500 Celsius fok körül tárolja a hőt, ami aztán télen, amikor drágább az energia, felmelegíti a lakásokat.

Pekka Passi, a Vatajankoski erőmű ügyvezető igazgatója szerint: „Kissé őrültségnek tűnik, de hiszem, hogy sikeres megoldás. Az ötlet egyszerű és nagyszerű. Mi valami újat akartunk kipróbálni és ezzel elsők vagyunk a világon." A rendszer kiválóan működik és bőven megtéríti a beléfektetett energiát.

NÖN

„Időkapszulát" találtak a klosterneuburgi apátságban

Egy 150 éves „időkapszulát" fedeztek fel a klosterneuburgi apátság északi tornyában, mely a templomtorony tetején lévő keresztek lebontása közben került elő.

Az időkapszulát a 200 kilogramm súlyú vaskeresztek alatt, 80 méter magasságban rejtették el annak a kolostortornyok építői. Nem ritkaság, hogy a 19. század végi templomtornyokban „időkapszulákba" ágyaztak dokumentumokat, műtárgyakat, sőt olykor ereklyéket is. A klosterneuburgi apátság két templomtornyának építéséről és az épület tervrajzairól azonban szinte semmilyen feljegyzés sincs. Eddig csak találgatni lehetett a létezésükről.

Annál nagyobb volt az öröm, amikor a kereszt alatti aranyozott ládából a sok por mellett egy alkarnyi bádogdobozt sikerült kiszedni. Ez az „időkapszula", eltér a hagyományostól, mert a fémhengernek mindkét végén lyukak vannak. Általában a kapszulákon nincs egy lyuk sem és minden légmentesen leforrasztott.

Ebben a csőben néhány szépen feltekert, fekete tintával írt fehér pergament találtak. Már az is ritkaságszámba megy, hogy ilyen kiváló állapotban megmaradjon a csőben a pergamen. Az elmúlt 150 évben a gömbben a hőmérséklet-különbségek elérhették a 100 Celsius fokot is, a páratartalom pedig 80 méter magasságban a nedves-hidegtől a száraz forróságig ingadozik.

A kolostor kanonokai történészek felügyelete mellett akarják elemezni a pergamenre írottakat. Remélik, hogy az „időkapszulának" írásos dokumentumokkal szolgál majd például a két toronykereszt felállításáról, az építészről és arról, hogy melyik cég állította a keresztet.

Megtalálhatók vagyunk: www.becsinaplo.eu facebookon és az instagramon

Gyalog, vagy autóval…?

Prágában nem szívesen közlekedem autóval, nemcsak azért, mert a belvárosban tilos, de a rengeteg autó miatt is. Most meg már arról beszélnek, hogy akármilyen autóval a jövőben nem is lehet, ha azok belső égésű motorok lesznek. Az európai zöld ideológia az autókat is elérte. Pedig valamikor milyen nagy örömmel járt, amikor a kocsi előtti lovakat leváltották, először a gőz-, majd a benzinmeghajtású motorok, nem is említve a kézi erővel vonszolt kocsikat. A gőz domináns maradt a vasúti vonatok, ill. mozdonyok meghajtásában, de az autóknál győztessé a belső égésű motorok váltak, a repülőgépeknél ugyanúgy a benzin, vagy egyéb folyékony energiahordozókat felhasználó anyagok.

A rosszul informált lakosságot mindenfélével lehet újesztgetni a politikai haszonszerzés céljából. Ide kell sorolni a nukleáris energiát, a fosszilis energiahordozók tüzelését, vagy más alkalmazását, továbbá a mezőgazdasági élelemtermelést és a nagyszámú gyermekszületést. Nincs itt szó a környezet fontosságának lebecsüléséről. Ami az egészségre közömbös, de az üvegházhatású aktív, a hőt abszorbeáló és a széndioxidra átalakuló gázok részesedése, a légkörben növekedni fog. Ez elsősorban azért van, mert az emberiség progresszíven növekszik, és nehéz megtiltani a kevésbé fejlett országoknak, hogy ne kövessék az életszínvonalban a fejlettebb országokat. Másodsorban nincs kockázat nélküli technológia; az újaknál a mellékhatásokat nem ismerjük, vagy forradalmi lelkesedésünkben nem vesszük figyelembe őket. Ez érvényes mind az elektromos elemekre, mind pedig a megújuló forrásokra, amelyek a napelemeken, vagy a szélenergián alapulnak. Ugyanez érvényes a belsőégésű motorok, és az elektromos elemekkel működő motorok megítélésére, anélkül, hogy számba vennénk hatásukat más emberi tevékenységre, elsősorban az energiahordozóik kitermelését, és a szükséges alapanyagok előállítását illetően.

Az általánosan elfogadott európai stratégia, amely szerint az új a legjobb, sok vonatkozásban kellőképpen mégsem átgondolt. Az élet mindig kompromisszum, ezért megtiltani a már bevált megoldást, amelyek további potenciális lehetőségeket rejtenek, és helyettesíteni azokat még tömegesen ki nem próbált megoldással, és abban a reményben, hogy a keletkező problémák majdcsak megoldódnak eddig még nem ismert felfedezéssel, drága hazárdjáték. A múltat legkevesebb két időkonstans határozza meg, az egyik: 30 éven belül elfogy a kőolaj, a másik: 30 éven belül a nukleáris fúziónak köszönhetően korlátlan mennyiségű elektromos energia fog állni rendelkezésünkre. Az első nem következett be, és helyettesítve lett az ember okozta légkör hőmérsékletének növekedésével, a másik: továbbra is csak ígérgetések távlatában van. Nem lehet kifogás az elektromos meghajtással szemben ott, ahol már bizonyított szükségességét és emisszió (káros anyag kibocsátása) mentességét, noha semmi sem emisszió nélküli. Vonatkozik ez a nagy távolságú vágányon történő utas- vagy teherszállításra, de ugyanúgy az autóval vagy autóbusszal, trolibusszal elektromos meghajtású közlekedésre, kisebb távolságokra. Azonban szükséges, hogy lehetőség szerint legyen kéznél megfelelő, alacsony emisszió forrásokból származó elektromosság, amely nukleáris vagy más megújuló, megbízható és stabil hálózattal rendelkezik. Nagy általás az, hogy a széntüzelésű, valamint a kombinált ciklusú hőerőgépek emisszióját nem az áramtermelésbe, hanem az áram elosztásába számítják, azért, hogy megfeleljenek az európai előírásoknak.

Bármilyen energiaszármazék előállításánál a végérvényes árba feltétlenül szükséges beszámítani a terméket követő emissziókat is. Tehát például az üvegházhatású gázok kibocsátását az elektromos elemek (áramtároló) és komponensek helybeni gyártásánál (jelenleg a szénkiaknázó Kínában). Hasonló a helyzet az energetikailag nem túlságosan kiadós, de az anyagilag igényes napenergiai vagy szélenergiai berendezésekkel, ezek újrahasznosításával, valamint likvidálásával. Ugyanakkor az energiának már léteznek más gyártási és disztribúciós módszerei is, amelyek a járművek meghajtásához kellenek, és az elemes autókkal való összehasonlításban nem bizonyulnak rosszabbnak, ami a teherbírást, beszerzési költségeket, az elérhető szállítási időt, biztonságot és kényelmet illeti. Ilyenek például azok a közlekedési eszközök, amelyek azt a kumulált vegyi energiát használják fel, amit a megújítható forrásokból nyert elektromosság segítségével szintetikus tüzelőanyagként állítottak elő az üzemanyagcella és a légköri oxigén reakciója révén. Ami az emissziókat illeti, ez a megoldás oda vezet, hogy az üvegházhatású gázok kibocsátása tekintetében a két felhasználási irányzat már összehasonlítható. Az ilyen megoldásoknak a versenyképessége meglehetősen nagy azokon a piacokon, amelyeken az árakat nem szabják meg előre. Az elektromos automobil a mostani európai felfogásban ideológia, mint ahogyan azt egyik autóiparban volt vezető alkalmazott mondta. Mindenesetre az elektromos autók ideális családi kocsik, de ezek ára, ha nem számítjuk a dotációkat, akkor kb. 30.500 euró (750 ezer cseh korona), ami többszöröse a hasonló benzines autók árának.

Az elvégzett elemzések rámutatnak az erőltetett elektromos meghajtású motorokkal kapcsolatos féligazságokra és mítoszokra, amelyek a dekarbonizációs politika részei. Az elektromos autó távolról sem emisszió nélküli, a gyorsan emelkedő elektromosság árával az üzemeltetése sem olcsó. Nagyon problematikus az akkumulátoros autók távolsági teljesítőképessége, egyrészt a hiányos mennyiségű töltőállomások száma miatt, másrészt ezek nem létesíthetők akárhol. Az a vízió, hogy a feltöltésre megújuló energiaforrásokat lehetne alkalmazni, ellenkezik a fennálló realitásokkal, és a magas árakkal, amelyek nem csökkenthetőek.

A káros anyag kibocsátási problémát a klasszikus benzines autóknál nagyjából sikerült megoldani, és további módosításokat is terveznek, akár kisebb ráfordításokkal, ami a fogyasztást illeti, pl. a parkolásnál, vagy az indulásnál – az emissziós rendszer előmelegítésével. Hogy az egyes elektromos autók összehasonlíthatóak legyenek, szigorú homologizálást (homogenizálást) követelnek meg (a jármű hasonlóságának, tulajdonságainak hitelesítését, a használati engedély szempontjából). Sajnos, az intézkedések többsége, amelyek a káros anyagok csökkentéséhez vezetnek, hozzájárulnak a fogyasztás növekedéséhez, így az üvegházhatású széndioxid emissziójához. Ezért további erőfeszítéseket kell tenni a jobb égési rendszerek kialakítására, és főleg a motorok üzemeltetésének irányítására reális körülmények között. További megoldás a motorok hengereiben a teljesítmény fenntartása magasabb szinten, aminek a célja az állandó veszteségek hatásának kedvező befolyásolása. A működésben lévő hengerek száma kell, hogy igazodjon a teljesítményhez. Természetes a töltőnyomás aktív irányítása a túltöltött motoroknál, a szelepek ütemezése legelőnyösebben a turbókompresszorokkal.

Más kérdés a különböző forrásokból eredő teljesítmény a hibrid meghajtásnál. Ez mutatkozik a helyzet megoldásának a földgáz hajtóművek mellett. A hibridek a különböző szintű elektromos állapot mellett az ún. elektromos csatlakozóval ellátottak eléggé közkedveltek a piacon. A nem standard módon beállított belső égésű motorok akkumulátort felhasználó elektromos meghajtással sokat lehet megtakarítani, ugyanez érvényes az akkumulátorral ellátott üzemanyagcellás járműre is. A földgázzal vagy biogázzal meghajtott motorok meg éppen a sovány keverékek alacsony hőmérsékletű elégetésére a legmegfelelőbbek. Az élenjáró autóipari államok (USA, Németország stb.) kutatásai főleg a számítástechnikában az igényes turbulens áramlás szimulációban jelennek meg, a változó áramlás és a motorokban lejátszódó kémiai reakciókat illetően. Ezek a kutatások mind a legigényesebb európai emissziós normák teljesítéséhez vezetnek.

Több német, svájci és osztrák kutató mérnök nyílt levélben fejezte ki rosszallását az Európai Bizottságnak azon minősíthetetlen igyekezetével, egyoldalú rendeletével szemben, amely adminisztratívan hátrányos helyzetbe hozna mindenféle belső égésű motort az Európai Unióban. Ehhez csatlakoztak az ún. realista energia és ökológia társaság tagjai Csehországban. Bizonyos előnyöket jelentenek a hidrogén felhasználású motorokkal ellátott autók akkor, ha a hidrogént nem a gőz- és metán reformingából állítják elő, mint ahogyan ezt eddig tették. Az EU-nak számítása kell vennie a hidrogén ökológiáját a nukleáris erőművekben termelt áramból, mintsem szorgalmazni előállítását kevésbé alkalmazható megújítható forrásokból. Az EU ideológiai vaksága elutasítja a hidrogén alkalmazását a belső égésű motorokban, pedig a szakemberek zömének tetszik a kettős üzemanyagot felhasználó belső égésű motorok működése, mint az átmenetüknek folyamatos motivációja a hidrogén infrastruktúrára, amelyet fel lehet majd használni az alacsony emissziójú hajtóanyag cellákban a jövőben.

A leírtakhoz hozzátenném azokat a negatív hatásokat, amiket a legutóbb kirobbant, orosz-ukrán háború okozhat.

Palágyi István György, Prága

Visegrádi remények és esélyek

A történet elején ott magasodik az eredeti gondolat, amelyet ma is, évtizedek múltán is helyesnek, sőt történelminek értékelhetünk. 1989–91-ben óriási, addig elképzelhetetlen változások történtek Kelet-Európában, beleértve a Szovjetunió széthullását is. 1990-ben – a gondolat megszületésének időpontjában – azonban még nem lehetett pontosan látni, hogyan folytatódik tovább a történet (nedvedtessék meg visszautalnom legalább egy jellemző momentumra, a Gorbacsov elleni puccsra 1991-ben), amivel azt akarom érzékeltetni, hogy nagyon labilis nemzetközi háttérben játszódott le az egész folyamat. Abban az időszakban azonban – hála Istennek – felelős politikusok irányították a történéseket Keleten és Nyugaton egyaránt, olyanok, akik megélték - többen meg is szenvedték – a 20. század turbulenciáit és helyesen ismerték fel, hogy óriási lehetőséget adott kezünkbe a Sors: Európa újraegyesítésének lehetőségét. Mindenki tudati horizontján azonban ott villogott a piros lámpa: olyan régió befogadásáról van szó, amelyben a huszadik században számtalan feszültség halmozódott fel. Az a veszély fenyegetett tehát, hogy Európa viszonylag konszolidált nyugati fele egy instabil, veszekedő kelet-közép-európai régiót ölel magához, amely új belső problémák kiváltójává válik. Eme félelem felismerése és helyes kezelése terén volt fontos Antall József és Helmut Kohl személyes jó kapcsolata, amelynek nyomvonalán Antall kezdeményezni tudta olyan dokumentum megfogalmazását a kelet-közép-európai régió három legfejlettebb országa részéről, amely megnyugtatta a nyugati vezetőket és megnyitotta az utat Magyarország, Lengyelország és Csehszlovákia viszonylag gyors integrációja előtt. Ne feledjük tehát, hogy olyan dokumentumról beszélünk, amely öt olyan közös célt-elkötelezettséget fogalmazott meg, amely idők fölötti értékekről szól, s amely fontos a jövő történéseinek szempontjából is.

A Nyugat megértette az üzenetet, s nem véletlen, hogy Magyarország, Csehország és Lengyelország váltak Európa újraegyesítésének vezető országaivá. Naivak lennénk azonban, ha nem látnánk, hogy a történelem néha más irányba is tesz kitérőket, mint amilyennel az eredeti elképzeléseket kidolgozók számoltak. Emiatt a visegrádi együttműködés története is hullámzó történetté vált.

Az első zavaró momentum Csehszlovákia szétválása volt, pontosabban a Szlovákiában kialakult rezsim nem demokratikus volta. Vladimír Mečiar személye és politikája egyre vállalhatatlanabbá vált, s mint az akkori történések résztvevője tanúsíthatom, hogy a kardinális probléma akkor is az orosz kapcsolat volt: a Nyugat nem engedhette meg, hogy Bécstől 40 kilométerre, Pozsonyban, a KGB utódszervezete azt csináljon, amit csak akar. Lényegében ez volt a tétje az 1998-as szlovákiai kormányváltásnak, amelynek aktív részese voltam, ez a magyarázata az akkori számos szlovák engedménynek (látványos eredmény volt pl. a Párkány és Esztergom között felújított Mária Valéria híd). Ám az is egyértelművé vált, hogy a V4 együttműködés energiát veszített, s az EU 2004-beli bővítésének idejére már elveszítették exkluzivitásukat, már „csak" egy tízes csapat részévé váltak.

Az integráció után több-kevesebb sikerrel keresték a helyüket az EU belső szerkezetében, s ez a folyamat lényegében máig tart. Kiegyensúlyozni az EU-t egyébként a legfontosabb kihívást jelenti a jövő vonatkozásában is, ám világos, hogy ezt nem lehet megtenni úgy, hogy ezáltal megkérdőjeleződjék az EU belső stabilitása. Ez a legnagyobb probléma az új tagok felvételével kapcsolatban is, tekintve, hogy a kapuk előtt a balkáni és a kelet-európai régió országai állnak.

Az is jellemző, hogy az elmúlt 5–6 évben különösen Magyarországon próbáltak a valósnál nagyobb dimenziókat álmodni a V4 együttműködés mögé. Cseh, lengyel és szlovák barátaim azt mondták erre, hogy ez érthető, hiszen az együttműködés eme formája Magyarország számára a legelőnyösebb, tekintettel arra, hogy Magyarországot „kihúzza" érzékeny geopolitikai helyzetéből, kiemeli a Balkánról és közelíti az európai civilizációs központokhoz. A három partner azonban váltig érzékeltette, hogy nem fogadja el azt a Budapesten oly gyakran hangoztatott véleményt, hogy ez az együttműködés akár politikai ellensúlyává válhat bármiféle brüsszeli centralizációs elképzelésnek. Ez soha nem volt reális elképzelés, cseh, lengyel és szlovák barátaim engem is megkértek több alkalommal az elmúlt években, hogy ezt tolmácsoljam a magyarországi döntéshozók felé. Sőt, a Három Tenger Kezdeményezés és a Slavkovi Hármak formációk konkrét üzenetek voltak, hogy Lengyelország, Csehország és Szlovákia más együttműködési formákat is el tud fogadni, s a V4 csupán egy a több lehetséges közül. Az is mindenki számára világos volt, hogy látens módon, időzített bombaként mindig is ott kísértett a horizonton az oroszokhoz fűződő eltérő viszony, ez azonban csak az ukrán háború kitörése után vált élessé.

A kérdés az elkövetkező időszak vonatkozásában kézenfekvő: hogyan tovább?

Nos, visszautalok írásom bevezető részére, ami nem csupán formális történelmi visszatekintést jelent. A világ és az EU is keresi a jövő útjait az új helyzetben. Az északi országok mindig is együttműködtek véleményeik kialakításában, a mediterrán országok úgyszintén. A francia-német tengely véleménye is mindig fontos volt, s arról se feledkezzünk meg, hogy eme tengelyben is voltak itt-ott súrlódások. Nyilvánvaló tehát, hogy a kelet-közép-európai térség számára is létezik rengeteg olyan kérdés, amelyben az itteni országok azonos véleményen vannak, azonos érdekeik vannak konkrét problémákkal kapcsolatban. Ha tehát kezelhetővé válnak majd az emóciók, s csendesebbé válik (befagy) az ukrán probléma is, mindenki újból felfedezi majd az eddigi igazságot: 4 szavazat a Tanácsban több, mint 1. Magyarán: a közös érdekeket aktív lobbicsoportként hatékonyabban lehet képviselni.

Meggyőződésem szerint ez a jövő reális útja: a V4-ek az EU egyik lobbicsoportjaként folytatják majd pragmatikus együttműködésüket, az unión belül.

Csáky Pál

Az utolsó (?) nyár

Két hónappal ezelőtt, az előző lapzárta idején még aligha gondolhattuk, hogy a februári óta pusztító orosz–ukrán háború és az arra adott reakciók ennyire hamar drasztikus hatást gyakorolhatnak mindannyiunk életére. Nem csupán a szomszédunkban zajló háború kapcsán bennünk dúló természetes félelemről van szó. Jellemző válságtünet, hogy a híreket fogyasztva szinte szokványossá válik számunkra a megszokhatatlan, miközben – fizikai biztonságban – tovább görgetünk a harcokról, halálról, pusztulásról, újabb és újabb fegyverekről szóló hírözön darabjai között. Nagy a kísértés, hogy ne élő, hús-vér embereket lássunk a szereplőkben, hanem a legújabb kiemelt médiaszenzációt: háború, klímaváltozás, migráció, koronavírus, majd újból háború. Mind, egyenként létező és húsbavágó kérdések, amelyek azonban a virtuális valóság által megszűrve valamiféle tematizációs kísérlet adalékával szolgáltak. A krízist ugyanakkor mindannyian, torzításmentesen, a bőrünkön is megérezzük. Kontinens-szerte riasztó hírek érkeznek: áram- és gázkapacitások állapotát közlik velünk nap mint nap, takarékoskodási felszólítások adják át a helyet egymásnak, a tikkasztó nyárban is fenyegetően közelít a fagyosnak ígérkező tél. A szankciók működnek, és Európa is működik – harsogják a politikai vezetők, de az otthonainkba bekopogtatni szándékozó valóság másra enged következtetni. Csak várni kell az eredményre – halljuk, de egyre kevésbé hisszük.

Immár az is látszik, hogy Magyarország sem maradhat sziget: bár az orosz olajra vonatkozó szankciókat sikerült „kimozogni", a gázembargó pedig végül terítékre sem került (sőt, inkább az orosz válaszlépéstől tart egyre több európai politikai vezető), úgy tűnik, mi sem tudjuk kivonni magunkat a hatások alól. A rezsicsökkentés bejelentett korlátok közé szorítása – a jócskán piaci alatti, kedvezményesár ezentúl csak az átlagfogyasztásig lesz érvényesíthető – sokak számára fog keserű perceket okozni. Mindez akkor is tény, ha a gáztározók telítettsége az európai átlag felett van, és a kormányzat – energiaveszélyhelyzetet hirdetve – új energiaforrások üzembe állítását és beszerzését is kilátásba helyezte.

„Európa utolsó nyara az orosz tél előtt" – utal a befolyásos *Politico* című lap címe a várható élelmiszer-, energia és gazdasági válságra. „Történelmi időket élünk?", „Ez benne lesz a jövő történelemkönyvében?" – egyre gyakrabban sorjáznak manapság e kérdések, amelyek a történelem dinamikáját és az adott jelen jövőbeli megítélésének előre nem láthatóságát ismerve nehezen megválaszolhatók. Hogy valóban ez lesz-e az „utolsó nyár" abban a világban, amelyet jól ismerünk? Ezt nem tudhatjuk. Azt viszont valószínűsíthetjük, hogy az élet apró örömeit is egyre fontosabb megbecsülnünk. Ezen az egyre forróbb, már-már kibírhatatlanul meleg nyáron is volt mire büszkének lennünk – minden magyarnak, aki figyelmet fordított rá. A sokszor leírt és már-már eltemetett magyar labdarúgó-válogatott utóbbi évekbeli, külső szemlélő által is jól látható emelkedését megkoronázó – a mutatott játékon és eredményen túlmutató – diadal volt a Wolverhampton-i 4:0 a világ egyik legjobb csapata, Anglia ellen. A hazai drukkerek kezdeti viselkedése – a magyar Himnusz kifütyülése és a magyarsága tett minősíthetetlen megjegyzések – után még szívet melengetőbb és nagyszerűbb volt látni a pályán adott választ. Budapest – és tágabban véve Magyarország – közben ezen június–júliusra immár másodszor lett két hétre a vizes sportok fővárosa. Hiába voltunk beugró rendezők, minden hozzáértő és szemlélődő kiválóra értékelte a teljesítményt – ez a talán fellengzős többesszám első személy ellenére természetesen elsősorban a szervezőknek és az önkéntesek tömegének köszönhető. Milák Kristóf duplázásával hőssé vált az uszodában – győzelmei utáni maximalizmusát és nyilatkozatát, mely szerint a helyszínen több ezer, egyébként pedig tizenötmillió magyar szorított Neki, élmény volt hallgatni. Lélegzetelállító volt hosszútávúszóink teljesítménye is (a vegyesváltó ezüstérmet, Gálicz Péter pedig bronzérmet szerzett). Szintén hőssé vált a vízilabda szentélyének tekintett Margit-sziget a női pólócsapat, amely nagy győzelmek után óriási küzdelemre kényszerítette a világ elismerten legjobb csapatát, az Egyesült Államokat, és végül ezüstérmes lett. A csapatsportokban jellemzően még érvényesebben megjelenő nemzeti közösségi tudat – nem csupán a játékosok rúgják vagy dobják a gólt, hanem *rúgjuk és dobjuk*, nem csak ők védekezik ki az ellenfél támadását, hanem *együtt* tesszük mindezt – ezúttal is tapintható és érezhető volt a Szigeten, de a képernyők előtt is. A meccs után a közönség által vezényelt, spontán Himnusz-éneklés a csapat és a stáb társaságában szintén ezt jelképezte.

Az „ünnepnap" persze sokszor nem feledteti a mindennapok nehézségét, szürkeségét, fájdalmát. Erőt meríteni ugyanakkor képesek lehetünk belőle – a nyári feltöltődés után pedig, a meglehetősen keménynek ígérkező időkben erre az erőre mindannyiunknak szüksége lesz.

Nagymihály Zoltán

Megalakult az Európai Magyar Ifjúsági Tanács

Ismeretes ténynek, sőt már szinte közhelynek számít az a mondás, miszerint „magyarok mindenhol vannak szerte a világon".

Ebből kiindulva nem meglepő, hogy magyar szervezetek is fellelhetőek mindenütt, ahol kisebb-nagyobb létszámban élnek honfitársaink – így van ez (Nyugat-)Európa különböző országaiban is.

Az viszont már kevésbé természetes, hogy külön a magyar ifjúságnak is lennének helyenként szervezetei, összejöveteli lehetősége vagy még ennél is több – egy Európát átfogó, összehangolt, közös platformja.

Ezt a régóta meglévő hiányt pótolva jött létre 2022. május 27-én egy, a NYEOMSZSZ-szal (Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetsége) közösen megrendezésre került konferencián az Európai Magyar Ifjúsági Tanács (EMIT).

A szervezet célja a magyar identitás, nyelv és kultúra ápolása és egyben népszerűsítése a diaszpórában, specifikusan a fiatalság számára.

A szervezet elsősorban a 18–35 éves korúakat célozza meg.

Bár önálló szervezetként alakult meg az EMIT, elindítóik, egyben mentoraik a helyi NYEOMSZSZ szervezetek, hiszen a fiatal delegáltakat is ők jelölték ki. A jövőben is erős összeköttetésben szeretnének együttműködni; külön-külön feladatkörben, de végső céljukban – magyarságunk megőrzésében – egyesülve.

Régóta volt már a diaszpóra közbeszédének tárgya, hogy milyen fontos lenne egy, a fiatalokat megszólító szervezet megalapítása, ennek kivitelezése mégis hosszú ideig váratott magára. Ahhoz, hogy a régen dédelgetett tervből mostanra valóság lett, sokember kitartása és buzgósága volt szükséges. Itt többek között Zennyessy László nevét érdemes megemlíteni, aki a NYEOMSZSZ egyik alelnöke Svájcból, és aki idejekorán rámutatott arra, hogy a fiatalság kezét nem szabad elengedni. Hiszen, ha nem idejében, fokozatosan és kellőképpen történik meg az ifjúság felvétele a közösségbe/közösségekbe, akkor sok egyén később, felnőtt korban már nem képes magáénak érezni szülei nyelvét és kultúráját.

A konferenciára a Bázel melletti Muttenzben került sor és 12 különböző országból összesen 28 fiatal küldött érkezett (Ausztriából, Csehországból, az Egyesült Királyságból, Észtországból, Finnországból, Franciaországból, Hollandiából, Írországból, Németországból, Spanyolországból, Svájcból és Svédországból (utóbbiak törölt járat miatt interneten keresztül csatlakoztak).

A délelőtt folyamán a személyes ismerkedésen kívül, vetített prezentációkra került sor. A fiatal résztvevők érdekes és igényes anyagokkal mutatták be a helyi magyar szervezeteket, valamint a főbb tudnivalókat a helyi magyarságról. Így minden résztvevő számára érthetővé és láthatóvá váltak az országonként különféle kiindulópontok, de egyben újra meg újra kifejezésre jutott minden jelenlévő nemes célja: A magyar identitás, nyelv és kultúra megőrzése a szórványban.

Közös ebéd után a kora délutáni órákban fórum-beszélgetésen a következő fontos toposzok kerültek megvitatásra:

- Magyar jövőkép a diaszpórában
- A magyar nyelv szerepe a diaszpórában
- Összmagyar jövőkép
- A magyar ifjúság lehetőségei és felelősége a digitális világban

A színvonalas felszólalásokban egyöntetűen megfogalmazódott azon vélemény, hogy az anyanyelv elsajátításában döntő szerepet játszik az otthon, családi körben (vagy akár csak az egyik szülővel) beszélt/használt nyelv. Emellett a fiatalok hangsúlyozták, hogy anyanyelvükön egészen máshogyan, mélyebben képesek fogalmazni és hogy ez mennyire nélközöthetetlen számukra.

Az elméleti megközelítések után, következhettek a gyakorlati vonzatok. Így a delegáció tagjai közül azok jelentkezhettek, akik valamilyen tisztségét tudtak elképzelni maguknak.

A javaslatokat és jelentkezéseket követően, a jelenlévő delegáció a következő elnökséget jelölte egyhangúan (egyelőre egy évre): elnök Bölcskey-Molnár Dávid (Ausztria), alelnöki tisztségre Vass Anikó (Észtország), Kelemen Otília (Franciaország), Csorba Lili Anna, (Írország), Norman-Walker Alexandra, (Egyesült Királyság, Anglia) valamint Bereczky Veress Rebeka (Svédország). A főtitkári tisztséget Csanády Emma (Hollandia) vállalta. A szervezet tiszteletbeli elnöke Zennyessy László (NYEOMSZSZ, Svájc) lett. A Felügyelő bizottság tagjai: Huszti Dávid (Ausztria), Király Lóránt (Egyesült Királyság, Anglia) és Gábor Áron (Franciaország).

Egyben megkezdődtek az első konkrét események megszervezései:

Így például az ausztriai EMIT 2022. október 19-én 19 órai kezdettel a Collegium Hungaricumban ünnepi programesttel fog megemlékezni 1956 évfordulójáról. Többgenerációs pódiumbeszélgetést terveznek, amin 56-os menekültek is jelen lesznek, majd közös filmnézés következik. Az ifjúság a 2006-ban vászonra került, nagysikerű „Szabadság, szerelem" című játékfilmen keresztül szembesülhet a forradalom főbb eseményeivel, látva hősies, egyben tragikus voltát.

Bölcskey-Molnár Dávid

Ezért lettem idegsebész

PROF. DR. PÉTER VAJKÓCZY ideg- és agysebész, a Berlin Charité legfiatalabb professzora, az Idegsebészeti Klinika igazgatója. Olyan eseteket operál, amelyekhez más agysebész nem mer hozzányúlni. Alig 40 évesen már a világ egyik legjobb idegsebésze volt, jelenleg is a világ minden tájáról érkeznek hozzá pácienseik.

Prof. Dr. Vajkóczy Péter sikerei ellenére két lábbal áll a földön, ami nagyon szimpatikussá teszi. Inspiráló személyiség.

Vajkóczy doktor úr, miért lett ön orvos – és miért éppen idegsebész?

Van egy bizonyos családi hátterem, édesapám mellkassebész volt Budapesten, így az orvostudomány nagyon közel állt hozzám, és érdekelt is. Valami olyasmit szerettem volna csinálni, ahol klinikailag aktív lehetek, valami jót tehetek a betegnek, és ugyanakkor kutathatok is. Olyan kutatásokat akartam végezni, melyek fontosak a páciens számára. Ezért volt világos számomra, hogy orvostudományt akarok tanulni, és a későbbiekben egyetemen szeretnék dolgozni, ahol a kutatást és a betegellátást összekapcsolhatom.

Azért lettem idegsebész, mert érdekelt az agy működése, és mert tanulmányaim vége felé láttam, mennyire lenyűgöző az idegsebészet, és milyen kihívást jelentenek számomra a műtétek. Ezt feltétlenül meg akartam tanulni. A végső döntésem akkor született meg, amikor találkoztam az akkori tanárommal, dr. Peter Schmiedek professzorral Mannheimben. Mindenképpen vele akartam dolgozni és amikor egy pillanatra elbizonytalanodtam, állást is ajánlott nekem. Úgy tiszteltem őt, mint az apámat.

Önt nézhetik, még filmezhetik is műtétjei közben. Hogy érzi magát közben? Nem zavarja ez?

Nem, már nem. Amikor még Mannheimben voltam, és viszonylag fiatal főorvosként működtem, időnként jöttek a vendégek, és megnézték hogyan dolgozunk. Akkor mindig nagyon izgatott voltam és zavart. Itt, Berlinben nyitott ajtók politikája van. Természetesen vannak diákjaink, akik néznek minket. Aztán nagyon sok külföldi vendégünk van, akik megnéznek bizonyos műtéteket. Néha a betegeket is ideküldik, hogy lássák, miként operálunk.

Most már nálunk is sok külföldi orvos hospitáns van, diákok is, akik szintén szeretnék megtapasztalni az idegsebészetet, mert például elolvastak egy erről szóló könyvet, és lenyűgözte annak tartalma. Ez nem zavar. Örülök, hogy érdeklődnek az emberek e tudomány iránt. Amikor operálok, természetesen a műtétre és a betegre koncentrálok, észre sem veszem, hogy valaki figyel-e vagy sem. A vendégek itt nálunk sok jó és nehéz műtétet is láthatnak. De ilyen az élet. Semmiképpen sem kell elrejtenünk, amit tudunk, mindent lehet látni, minden nyitva van és mindenki tanulhat tőlünk.

Évi 800 műtéttel nemzetközileg is ön a leghíresebb agy- és idegsebész. Hány órát dolgozik naponta és hány műtétet végez el egy munkanapján?

Nos, 6:30-kor kezdek dolgozni. Röviddel ezután van a napi vizit és az operációkkal általában 20 órakor végzek. Aztán hazamegyek és a családommal vacsorázom. Ez a napi ritmusom. Vannak napok, amikor csak egy műtétem van, mert az annyira bonyolult és hosszú, hogy csak azt az egyet tudom elvégezni. Néha van több kisebb műtét, amelyeket egymás után vagy egymás mellett végezhetek el úgy, hogy mindig ide-oda váltogatok. Gyakran öt műtéttel kell végeznem egy nap, tehát általában egy és öt között alakul a napi műtétek száma.

Mennyi ideig tartott a leghosszabb műtétje és melyik volt az eddigi legveszélyesebb?

A leghosszabb műtét egyben a legkockázatosabb műtét volt. Egy bonyolult bypasst kellett az agyban elhelyezni az aneurizmák megszüntetésére. A legtöbb aneurizma ma már nagyon elegánsan kezelhető. Egy katéterrel az ágyékon keresztül, vagy egy műtéttel kikapcsolják. Néha azonban az aneurizma nagy, öt-hat centiméteres, akkor a hozzájutáshoz okvetlenül műtét kell. Ez a műtét gyakran tizenkét-tizenhárom órát vesz igénybe.

A másik műtét fajtája, mely nagyon sokáig tart, az agytörzs területén lévő daganatok eltávolítása.

Itt a daganat nagyon mélyen van az agyban. És nagyon kockázatos is, mert ott műtét közben fontos terület is megsérülhet. Ezek jóindulatú daganatok ugyan, de nagyon nehezen megközelíthetők és a lokalizációjuk sem könnyű. Ha nagyok, akkor lassan, darabonként kell eltávolítani őket, és fontos a tápanyag ellátásról gondoskodni és az idegeket mind megkíméln. Ez nagyon kockázatos műtét, és hosszú ideig is eltarthat.

Milyen esetben és hogyan operál olyan embereket, akik teljes öntudatuknál vannak?

Pontosan ezt tettük ma is. Egy fiatal 15 éves páciensünk van Örményországból, aki Görögországban él és három nyelvet beszél, örményt, angolt és görögöt. Remek nyelvérzéke van. Nagyon alaposan felkészültünk a műtétre és ő is vállalta az alapos, gondos felkészülést. Ez azért rendkívül fontos, hogy megőrizzük a beszédkészségét. Ébren műtöttük, és miközben eltávolítottuk a daganatot, beszélgettünk a pácienssel. Ilyen esetekben tesztelhetünk különböző területeket elektromossággal. Az árammal biztosak lehetünk, hogy képes-e rövid időre blokkolni bizonyos agyterületeket? Ha igen, akkor láthatjuk, hogy fontosak-e a beszéd számára vagy sem. Ilyen esetekben több lehetőségünk van.

Ön idén bestseller író lett. Az „Agymunka" című könyv kötete 2022. április 1-jén jelent meg a Droemer Knaur Verlag gondozásában. Lenyűgöző történeteket tartalmaz rendkívüli esetekről és a műtőben eltöltött mindennapokról. Az alcím: „Agysebész, aki az élet és a halál közötti keskeny határon jár".

Igen, ez így van. Arra is különösen büszke vagyok, hogy az első ország, amely fordítási jogot kért, Magyarország volt. Aztán jött Korea. A könyvet már lefordították magyarra. Az „Agymunka" című könyvben egyrészt a szakma varázsáról van szó. Megannyi laikus, akinek semmi köze az orvostudományhoz, csak érdeklődésből olvasta a könyvet, beszámolt arról, hogy az egyes esetek, az egyes betegek történetei olyan izgalmasak, mint egy krimi. A műtéteket pedig úgy írtam le, hogy az olvasó úgy érezze, mintha ott lenne a műtét alatt a műtőben, és nagyon sokat tanul az agyról. Szóval az volt az elsődleges célom, hogy készítsek egy könyvet, amely a laikusokkal megérteti az agy szerkezetét, működését.

Fontos volt számomra, hogy sok érték és filozófia szerepeljen a könyvben. Hogyan döntünk a műtét mellett? Műtét igen, vagy nem? Melyek a fontos értékek? A bátorság, a fegyelem? A csapat, a szellem és a ráérzés? Ez mind nagyon fontos volt számomra, akárcsak a személyes, vagy akár különféle személyiségi szempontok. Végül azért is írtam a könyvet, mert ez is egyfajta terápia volt számomra. Először csak összeszedtem a gondolataimat, aztán jól átgondoltam és így tudtam feldolgozni a frusztrációimat, ugyanúgy mint pozitív érzéseimet, sikereimet.

Vannak esetek, melyek nagyobb odafigyelést, respektust követelnek, mint mások?

Igen, természetesen. Nálam is előfordultak olyanok, amelyek örökösen visszatérők. Rutinmunka. Persze vannak olyan műtétek is, ahol talán kevesebb a felkészülési idő és kisebb az idegesség, mint másoknál. Ezek között is vannak rutinszerűek. Ha többször csinálja az ember, és jól felkészült, ritkán érhetik meglepetések. De vannak olyan műtétek, amelyek során rosszul haladtunk, vagy rossz tapasztalatokat szereztünk. Természetesen ilyen esetekben izgatottabb vagyok. Előző este végigolvasom a tervezett műveleteket, és átgondolom, mit csináljak, ha nem sikerül a tervem. Keresem az alternatívákat még néha reggel is. Az ilyen eset aztán egy ideig elkísér a gondolataimban. Akkor úgy érzem, hogy tökéletesen felkészültem. De ezek olyan műtétek, amelyek vagy nagyon összetettek, vagy amelyekhez a múltban nem volt szerencsém.

Szép magyar neve van. Mi köti Önt Magyarországhoz?

Mindkét szülőm. Ők magyarok voltak és Magyarországhoz kötnek. Genetikailag 100%-ig magyar vagyok. Tizenkét éves koromig mindig a budapesti hegyekben töltöttem a teljes nyári szabadságomat a nagymamámnál. Ott ahol az Optikai Művek voltak. De persze a nagymamám már nem él. Értek magyarul. Úgy beszélek, mint egy rossz turista, vagy tán most még rosszabbul. Budapesten van egy mostohatestvérem és van néhány kolléga is, úgyhogy nagyon sok szállal kapcsolódom Magyarországhoz, és követem azt is, ami ott történik. Szerintem gyönyörű ország, Budapest pedig csodálatos város, és mindig szívesen megyek oda, akár látogatóba, akár kongresszusra.

Az interjút németül készítette és magyarra fordította: Fetes Kata

Hogy állunk a járványokkal?

Covid, majomhimlő, hőguta

A Covid-19 és a mutációinak jelene:

Az elmúlt napokban majdnem 500.000 új koronavírusos fertőzöttet igazoltak a világban. A betegség szövődményeibe igen sokan haltak, halnak bele. Világszerte több mint 550 millió ember fertőződött meg eddig a Corona vírussal. A halálos áldozatok száma pedig több mint 6 millió a baltimore-i John's Hopkins Egyetem jelentése alapján, melyről az MTI is hírt adott. A világon jelenleg 554 478 193 fertőzöttet tartanak hivatalosan nyilván, a halálos áldozatok száma pedig **6 349 604** volt.

A fertőzés 193 országban és régióban volt és van jelen. Szakértők szerint a diagnosztizált esetek száma nem tükrözi pontosan a valóságot, mert az egyes országokban többé-kevésbé korlátozott a tesztek száma, a nyilvántartás kritériumai és az adatszolgáltatási kötelezettségek is különböznek. A hivatalos adatok szerint a SARS-CoV-2 nevű vírus okozta Covid–19-nek és a

különböző mutánsainak az Egyesült Államokban van a legtöbb fertőzöttje, mintegy 88 572 807.

A halálos áldozatok száma pedig eddig 1 020 852. Ausztriában és az Európai Unió országaiban az elmúlt évek védekezése – bár nem volt problémamentes, de – összességében eredményesnek mondható. A tesztelések száma, minősége és az oltások lecsökkentették a halálos szövődmények számát, de nem szüntették meg a pandémiát és nem alkalmasak a fertőzés megelőzésére.

Fel kell készülnünk már a nyári időszakban a gyorsan emelkedő és feltehetően az őszi hónapokban **tetőző 6. hullámra**.

Jó hír, hogy a 3, esetleg már a 4-szer oltottak többségénél a Covid – omicron mutánsa – enyhe lefolyású. Ez nem azt jelenti, hogy könnyelműen fogjuk fel, csak annyit jelent, hogy a fertőző hullám lefolyása remélhetően jelentősen kisebb lesz, mint a korábbiakban volt. A kórházba kerülők és a lélegeztető gépekre helyezett fertőzöttek száma is a legnagyobb valószínűséggel – a megelőző 2 év intézkedései miatt – jelentősen kevesebb lesz, mint a pandémia elején volt.

Javasolt továbbra is a 4–6 hónaponkénti vakcináció és a zárt térben a maszk viselése, a tömegrendezvények elkerülése, még akkor is, ha a bevétel orientált szervezők ennek nem fognak örülni. Személyes megoldásom az, hogy a 4., februárban megkapott Covid oltás után szepteberben kérem az 5., omikron mutánsra kidolgozott vakcinát is.

Nyári hőguta:

A Penn State, vagyis a Pennsylvaniai Állami Egyetem kutatói emberkísérletek során derítették ki, hogy az emberek sokkal kevésbé bírják a párás hőséget, mint eddig gondolták. A kutatók szerint 35 helyett csak 31 fokig viseljük el komoly rosszullét nélkül a párás hőmérsékletet.

„Ahogy a klímaváltozás egyre magasabbra tolja a globális hőmérsékletet, egyre nagyobb az érdeklődés aziránt, hogy hol a maximuma az olyan környezeti feltételeknek, mint a hőség és a páratartalom, amihez az emberek még alkalmazkodni tudnak" – írják. Az idősebb generáció, a 60 éven felüliek vannak a legnagyobb veszélyben. Az alkalmazkodó képességük a **nedves-párás meleg** időhöz sokkal rosszabb, mint a fiataloké. A környezetünk és a klímánk változása egyre inkább **fenyegeti az emberiséget** és főleg az idősebbeket. Vigyázzunk a szülőkre, nagyszülőkre a 31 fok feletti párás hőség idején. Javasolt a légkondicionálót és pára elszívóval felszerelt helyiségekben való nappali tartózkodás és a napi 2–3 liter folyadék fogyasztása.

Majomhimlő:

Egy hónap alatt majdnem nyolcszorosára nőtt a majomhimlős esetek száma a világon, a tavasszal kezdődött járvány így egyre ijesztőbb méreteket ölt. A hatóságok és a kormányok is egyre komolyabban veszik a vírus jelentette fenyegetést. Amerikában magánlaborokat is bevontak a PCR-tesztek értékelésébe, és sok helyen megkezdték az oltóanyagok felvásárlását, sőt kiosztását is. Az Our Word in Data statisztikái szerint június 1-jén még csak 702, egy hónap múlva már több mint 6 000 igazolt majomhimlős beteget tartottak nyilván világszerte: ebből 1077 esetet az Egyesült Királyságból jelentettek, 969 volt az azonosított fertőzöttek száma Németországban, 800 Spanyolországban, 402 Portugáliában, 395 az Egyesült Államokban, 498 Franciaországban, 287 Kanadában, 257 Hollandiában, 159 Olaszországban. Az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ adatai szerint pedig összesen 4178 majomhimlős esetet azonosítottak június 28-ig az európai régió 31országában. Magyarországon az NNK eddig 19 fertőzöttről adott hírt. Halálos áldozat eddig nem ismert, viszont a betegség egészségügyi dolgozók körében is terjedni kezdett. Ausztriában is ugyanilyen arányban jelent meg a DNS alapú majomhimlő vírus. A bécsi AKH-ban már külön részleget nyitottak a majomhimlős betegeknek.

A majomhimlő tünetei:

A fertőzöttek a következő tünetekkel kerestek fel az orvosokat: kiütések, láz, fáradtság, izomfájdalom, hányás, hasmenés, hidegrázás, torok- vagy fejfájás.

A majomhimlő tesztelése:

Amerikában már tesztelnek: a Fehér Ház csak alig egy hete jelentette be, hogy a céges laboratóriumok is felhatalmazást kapnak majomhimlő-tesztek elvégzésére, ami nagymértékben növeli az ország kapacitását a himlővírus kimutatására. Az amerikai közegészségügyi laboratóriumok körülbelül 8000 orthopoxvírus-tesztet tudnak feldolgozni hetente, ezzel a lépéssel több tízezerre nő a kapacitás. A nyomjelző kimutatására alapesetben háromféle teszt létezik, ezeket ma már mindenki jól ismeri a COVID–19-ből. A PCR-ből kiderül, hogy az illető jelenleg fertőzött-e, az antigén-teszt megmutatja, hogy nemrégiben megfertőződött-e, míg az antiteszt-tesztek azt mutják ki, hogy valaki valaha átesett-e a betegségen. Ausztria is a diagnosztikában elöl jár és az orvosok időben felismerik a betegséget.

A majomhimlő vakcina:

Az Európai Bizottság Egészségügyi Vészhelyzeti Készenléti és Reagáló Hatósága június 28-án jelentette be, hogy a majomhimlő-járványra válaszul megkezdődik az EU által első körben vásárolt vakcinaadagok kiszállítása: a most beszerzett 109 090 adagból először Spanyolországba érkezik 5300 adag. Az elkövetkező hetekben és hónapokban rendszeresen jönnek szállítmányok, hogy minden tagállam reagálhasson a jelenlegi majomhimlő-járványra – közöltek, hozzátéve: a leginkább érintett tagállamok előnyben részesülnek. A jelenleg ismert fertőzések, melyek a világ szinte minden országában jelen vannak, figyelmeztetik az emberiséget, hogy a tudomány által ismert mintegy ötezer vírusból bármikor, bármelyik átterjedhet az emberekre és járványok kialakulásához vezethet. Ezért jobban kell a kutatásokat és a megelőző intézkedéseket támogatni, finanszírozni.

Prof. Dr. Birtalan Iván

Botz Domonkos:

Az időből kifelé

Álmokat temettem tegnap,
bús földbe ástam összes
nyavalyám, üresen sorjáztak
mögöttem a leharcolt évek,
köröttem súlyos kazlakba
süppedt sárgán a korai nyár.

Ujjaim közt hidegen pereg
a kiporciózott idő, csak Isten
a tudója mennyi mi hátra van,
dolgom lenne még elég,
mielőtt a világra hagynám
örökül magam.

Képzetemben fuvolahangok
szólnak, hívnak volt asszonyok,
a messziből üzen jó anyám,
kapaszkodót adni jöttek, de
megkéstek mind, nem is oly
messze már Kharón vár reám.

Aztán egy nap beledermed a
mozdulat az örök ragyogásba,
s tán a maradók marcangolják
majd lelkiismeretüket, mi volt
mi kimaradt, mit adhattunk
volna még egymásnak…

Háborús mindennapok öt hónap távlatából

Több mint öt hónap telt el az Ukrajna ellen irányuló orosz támadás kezdete óta, a harcok viszont továbbra is intenzíven zajlanak. Kárpátalja lakossága immár együtt él a háborúval, a sorozások, az elesett katonák temetései, a légiriadók, a menekültek jelenléte emlékeztet az ország keletibb részein lévő pokolra, melynek a végét aligha lehet látni. Pozitívumként érdemes megemlíteni, hogy Ukrajna európai uniós tagjelöltségének magyar támogatása látszólag javította a legfelsőbb szintű ukrán–magyar kapcsolatokat, ugyanakkor az újabb fejlemények aggodalmakra adhatnak okot.

A február 24-én Ukrajna ellen irányuló teljes körű orosz támadás kezdete óta több mint öt hónap telt el. Mivel az eredeti orosz terv, miszerint „berúgjuk az ajtót és összedől a ház" nem valósult meg, a gyorsan lezavarni tervezett „speciális katonai művelet" rendes, nehézfegyvereket felvonultató anyag- és állóháborúvá vált. Ez idő alatt elsősorban Ukrajna délkeleti és keleti országrészein a két világháború megelevenítő hangulat lett úrrá. Ami a harcok folyamán életüket vesztettek számát illeti, bár pontos adatokat ezzel kapcsolatban aligha találhatunk, civilek tízezreiről – ha nem százezreiről – lehet szó. Az ország nagyobb városai katonai stratégiai pontok megsemmisítésére hivatkozva sorra érik a rakétacsapások. Utóbbiak száma különböző források alapján már bőven meghaladja a háromezret. A belső menekültek, valamint a háború miatt külföldre kényszerült emberek száma több millióra rúg. Csak Kárpátalján a belső menekültek számát közel 300 ezerre becsülik. A megye nagyobb városai – mint Ungvár, Munkács, Beregszász, Nagyszőlős, Rahó, Técső, Huszt – már-már képtelenek több menekült befogadására. Ezért a megye vezetősége egyik kiemelt feladatává tűzte ki, hogy Kárpátalján hosszú távú lakhatást tudjanak biztosítani a lakóhelyüket elhagyni kényszerülő emberek számára. Ennek érdekében nemzetközi partnerekkel folytatnak tárgyalásokat. Július 18-i látogatása során Magyar Levente a Külgazdasági és Külügyminisztérium parlamenti államtitkára a megye vezetőségével folytatott megbeszéléseken a támogatásról, valamint az eddigiekhez hasonló humanitárius, szociális és gazdasági támogatás folytatásáról is biztosította a helyi politikusokat.

A légvédelmi szirénák hangja már mindennapossá vált Kárpátalján is Ukrajna legnyugatibb megyéjében július 13-án „jubileumi" századik alkalommal szólaltak meg a szirénák. A Kárpáti Igaz Szó összesítése szerint eddig közel öt napnyi időtartamban (mintegy 118 órán át) volt légiveszély a terület felett, Szerencsére a májusi volóci támadás óta nem érte újabb rakétacsapás a kárpátaljai területet.

Ugyancsak mindennapossá vált, hogy sorra hozzák haza a halott katonák koporsóit Kárpátaljára is. Az országban és szűkebben véve a megyében is az elesett katonákat a nemzet halottjainak tekintik, s egyfajta szokássá vált a gyászmenetek előtti letérdelés, valamint a halottas házhoz vezető mécsesek és virágok letétele. Csak remélni lehet, hogy a helyzet mihamarabb jó irányba fog változni, igaz, változatlanul tartanak a kivéreztetést célzó súlyos katonai összecsapások.

Kolosszális gazdasági károk is keletkeztek, melyekből való kilábalásra valószínűleg évtizedek kellenek majd. Ukrajna kölkereskedelme a Fekete-tengeren keresztül annak lezárása és elaknásítása miatt megtorpant. Viszont egyfajta orvosláskénti megélénkültek a szárazföldi teherszállítások, melyek elsősorban a gabona exportálását teszik prioritásukká. Magyarország irányába is olyannyira megnövekedett a gabonaszállítmányozás, hogy a két ország tisztviselői határátkelőhely bővítésekről is tárgyaltak. Hasonló tárgyalások valószínűleg amiatt is napirendre kerülnek, hogy az Európai Bizottság elfogadta Ukrajna egy éven át tartó vámmentességét az Európai Unió irányába.

A háborúban veszett civil gépjárműállomány pótlására hivatkozva az ukrán kormány életbe léptette az EU-ból behozott autók vámmentesítését. Mivel a rendelet csak július 1-jéig volt érvényben, emiatt június végén több kilométeres sorok voltak az európai uniós – így a magyar – határokon Ukrajna irányába. Ugyanakkor változatlanul folyamatosak a hadköteles korú férfiak határátlépési kísérletei – elsősorban Szlovákia, Románia és Magyarország felé – melyről rendszeresen tudósít a Csapi Határőrség.

Ami az ukrán–magyar viszonyokat illeti, Ukrajna európai uniós tagjelöltségének támogatásával mintha megtört volna a jég a két ország közötti rendkívül feszült kapcsolatok terén is. Volodimir Zelenszkij ukrán elnök és Orbán Viktor magyar miniszterelnök június 21-én telefonon egyeztettek Ukrajna tagjelöltségéről és az energetikai együttműködésről. Azóta Ruszin-Szendi Romulusz honvéd főparancsnok, Nagy István agrárminiszter és Magyar Levente külgazdasági- és külügyminiszter-helyettes is Ukrajnába látogatott. Kérdéses persze, hogy Ljubov Nepop budapesti ukrán nagykövet leváltása, Szijjártó Péter külgazdasági és külügyminiszter moszkvai tárgyalásai, a magyar miniszterelnök tusványosi beszéde, valamint az orosz energiahordozókat érintő bojkottok kapcsán elfoglalt magyar álláspont hogyan befolyásolják a két ország viszonyát. Mint ahogy az is, hogy a háborús viszonyoktól függetlenül július 16-án életbe lépett az ukrán nyelvtörvény újabb előírása. A jogszabály 27. cikkelyének 2. és 6. szakasza az „államnyelv internetes használatát és a termékekre telepített számítógépes programok nyelvi beállításait" szabályozza. Ezek megsértése bírsággal járhat, Tarasz Kreminy államnyelvvédelmi biztos szerint pedig a háborús körülmények között történő nyelvtörvény be nem tartása „az ellenség kezére játszik".

Ilyen körülmények között várhatjuk a nyár végét. Csak reménykedhetünk benne, hogy mielőbb véget ér a háború – viszont a hírek szerint mind az orosz, mind az ukrán hadsereg nagy összecsapásra készül Herszon vagy Donyeck térségében.

Paládi Renáta

Tusványos, az örök

Két év kihagyás után 2022. július 19–24. között telepedett le újra a hallgatóság a tusnádfürdői előadóhelyszíneken, hogy tájékozódjon, hogyan is látja a világot a jobboldali nézeteket képviselő közösség. Este meg különböző műfajú koncerteken engedte ki a gőzt.

Immár huszonöt éve július második felében varázslatos hangulat lengi be az Olt folyó szorosában fekvő fürdőtelepülést, amelynek különös kisugárzását eleink közéleti értelemben is érezhették, 1902-ben itt rendezték az első székely kongresszust, amely „a székelyproblémát" – kivándorlás, munkanélkülség, elnéptelenedés – volt hivatott tárgyalni. A 31. Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktábor – közismert nevén Tusványos –, ez a szabadegyetem és a fesztivál máig egyedülálló és innovatív ötvözetének tartott rendezvénysorozat 1997 óta gyűjti itt össze mindazokat, akik a magyar nemzetet nem országhatárok közé szorított entitásként próbálják értelmezni. És bizony a mai magyar nemzetpolitika sok sarkalatos pontjává szilárdult tézis itt hangzott el először, mint a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, a magyar igazolvány, illetve a kettős állampolgárság intézményeinek „szentháromsága".

Toró T. Tibor, a tábor egyik alapító „atyja" úgy fogalmazott azzal az elhatározással vágtak bele a harmincegyedik megszervezésébe, hogy itt az ideje valamiféle cezúrának, új korszak kezdetében gondolkodtak. „ A »legyen valami új« típusú nagy elszánások egyszerűen nem működnek. Mindig lehet csavarni rajta egy keveset, de a folyamat annyira mélyen és öntörvényűen hömpölyög, hogy lehetetlen rajta lényegit változtatni, pláne szembe menni vele".

Idén 27 helyszínen megszámlálhatatlan előadás zajlott, az ember folyamatos frusztrációt érzett, hiszen állandóan két-három helyen kellett volna lennie. De ez a jelenség is rímelt a tábor idei jelmondatára – van, ami örök –, Tusványoson sem megváltoztatható. Sőt! Egyetlen programpontnak nincs konkurenciája: a magyar miniszterelnök hagyományos szombat délelőtti előadásának, amelyet a népnyelv csak Orbán-koncertként emleget. Olyankor mindenki a nagyszínpad előtt tolong, hogy meghallgassa Orbán Viktor helyzetelemzését, illetve megtudja, a jövőben merre lesz az arra.

Idén leginkább azt, hogy a veszélyek, a bizonytalanság és a háború évtizede lesz a következő, repedeznek a nyugati civilizáció korábban megrendíthetetlennek hitt tartóoszlopai. A kormányfő úgy vélte: „rossz kedvünk tele" egy alapvetően nyugati életérzés, ami abból fakad, hogy fogyóban a nyugati civilizáció ereje, teljesítménye, tekintélye és cselekvőképessége. A hatalmi és anyagi térvesztésben a legfájóbb az, hogy a Nyugat elvesztette az energiahordozók feletti ellenőrzést. Ugyanakkor „a Nyugat szellemi értelemben Közép-Európába költözött", amely azt ajánlotta, hogy mindenki maga dönthessen arról, kivel kíván élni. „De ezt visszautasították, és továbbra is harcot folytatnak Közép-Európa ellen azzal a céllal, hogy olyanná tegyenek bennünket, mint amilyenek ők." Ami az ukrán–orosz háborút illeti, Magyarországnak joga van szomszédos országként azt mondania, hogy a béke az egyetlen megoldás az emberélet megmentésében, a háborús infláció és a háborús gazdasági válság egyetlen ellenszere. Magyarország csak akkor őrizheti meg gazdasági értelemben a sikereit, mondta a miniszterelnök, ha kimarad a háborúból, a migrációból, a „genderbolondériából", a globális adóból és az európai általános recesszióból.

Fontosnak nevezte, hogy Magyarországnak vannak ambíciói, közösségi, sőt, nemzeti ambíciói. Ahhoz, hogy „a most következő nehéz időszakban megőrizzük a nemzeti ambícióinkat, együtt kell maradnunk, együtt kell maradni az anyaországnak és együtt kell maradni Erdélynek és a többi magyarok lakta területnek a Kárpát-medencében" – fogalmazott Orbán Viktor.

Természetesen nem maradtak el a román reakciók sem, amelyek közül a legfajsúlyosabbnak Bogdan Aurescu román külügyminiszter megszólalása nevezhető. Sajnálatosnak nevezte, hogy a magyar miniszterelnök Románia területéről terjesztett olyan nézeteket, amelyekkel Bukarest nem tud azonosulni. A Digi24. ro hírportálnak adott interjújában elmondta: a magyar kormánytagok nem érintettek olyan, Bukarest számára kényes kérdéseket, mint az „úgynevezett etnikai alapú" autonómia, vagy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek kollektív jogai, amelyeket Románia elfogadhatatlannak tart. Ugyanakkor Orbán Viktor provokatív kijelentéseket tett az Európai Unióról, az európai szolidaritásról, és bírálta az Oroszország elleni szankciókat, illetve a nyugati értékeket, szögezte le Aurescu.

Az idei Tusványos különleges színfoltjának számított, hogy a magyar miniszterelnök két futballeseményre is ellátogatott Sepsiszentgyörgyre, illetve Csíkszeredába. Azt a hangosan skandáló szeretetet, amellyel a lelátó népe mindkét helyszínen fogadta, akár lélekerősítőként is bőven elraktározhatja magában.

Csinta Samu

Szerbia: Lehet-e a félelem az úr?

A minap a szerb-magyar határ mentén lévő Szabadka külvárosában akadt dolgom, s amint autóval befordultam az egyébként felújítás alatt levő budapesti vasút egyik átjáróját rejtő kanyarba, húsz-harminc menekülve futó migránst vettem észre – egyik kedvenc „búvóhelyükről", a szabadkai pályaudvar irányából rohantak a jó néhány kilométerre lévő erdős részek felé. Hogy ki vagy mi elől futottak, és elérték-e céljukat, nem tudtam meg később sem az internetes hírforrásokat és a közösségi oldalakat pásztázva.

Be kell valljam, hogy akkor és ott hihetetlen rémület került hatalmába – hasonlót csak akkor éreztem, amikor 1999-ben, Jugoszlávia NATO-bombázása során a rengeteg rádióadónak és mindenféle antennának helyet adó, egyik rebesgetett célpontnak számító szabadkai épületből, az ún. Munkásegyetemről, annak is a tizedik emeletéről szaladtam le, ki tudja hányasával szedve a lépcsőket, többedmagammal, a szirénák hangjával egy időben meghallott, soha nem tapasztalt alacsonyan repülő bombázók halálfélelmet keltő zajától kísérve.

Akkor és most sem volt alaptalan a félelmem, a magd negyed évszázaddal ezelőtti történelmi események előzménye és utózménya ismeretében azt hiszem, nem kell magyaráznom a századforduló kapujában megélt rettenetet. A nemzetközi sajtó is kiemelten foglalkozott a hónap elején kirobbant szabadkai migránsháborúval. Azon a bizonyos szombat hajnalban fegyverfogás hangjára ébredtek a szerb-magyar zöldhatár mentén húzódó, Makkhetesnek nevezett városrészben elterülő erdő közelében lakók. Mint utóbb a sajtóhírekből és a hivatalos közleményekből kiderült, migránsok két csoportja támadt egymásra lőfegyverekkel, a lövöldözésben egy ember meghalt és heten súlyosan megsérültek. Hivatalos információk szerint afgán és pakisztáni migránsbanda támadt egymásra, s a leszámolásra az embercsempészek által uralt területek feletti hatalom megszerzése miatt került sor.

Hogy valójában ki támadt kire, valószínűleg soha nem tudjuk meg. Egyet viszont le lehet szögezni: az elmúlt hét évben Szerbiában komoly biznisz épült a migráns- vagy menekültáradatra. Ellátványozásuk, szállításuk, elszállásolásuk egyének és fuvarozási, illetve vendéglátóipari vállalkozások százainak nyújtott plusz bevételi lehetőséget, a határ menti erdős és mezőgazdasági területek, valamint az idők során a megélhetési elvándorlás miatt elnéptelenedett vagy alig lakottá vált falvak felett a migránsok vették át az uralmat. A rendőrség a tulajdonos távollétére hivatkozva azt hangoztatja, hogy harmadik személyek bejelentésére nem reagálhat. Szemünk láttára rohangálnak taxisok százai az utakon, hogy határ menti területre szállítsák a migránsokat, s a közbeszéd tudni véli, hogy egy-egy ilyen fuvar esetén kinek mennyi pénz üti a markát. Mindezt a hivatalos szervek és megkockáztatom: bizonyos politikusok minden bizonnyal nem érdekmentes struccpolitikájának óvó szárnya alatt.

A migránsleszámolást követően Szabadkán erődemonstrációt tartott az állam. A szabadkai rendőrség, a szerbiai belügyminisztérium rendkívüli helyzetekkel megbízott osztálya és az országos felügyelőség közös akciója során razziát tartottak a migránsok fő találkozóhelyének számító vendéglátóhelyeken (egyet bezártak, több helyen szabálysértési feljelentést tettek). A véres események másnapján operatív csoport alakult a belügyminiszter rendelete alapján. A csoport feladata, hogy rávilágítsanak az illegális migránsok által elkövetett bűncselekményekre. A belügyminiszter is látogatást tett a városban, és úgy fogalmazott: *Egyetlen csempészbanda sem tud áthaladni anélkül, hogy fel ne fedeznénk és fel ne számolnánk őket. (…) Senki sem hozhat fegyvert Szerbiába, senki sem kereskedhet emberekkel Szerbiában, és az ország nem engedi, hogy területén összegyűljenek az Ázsia területéről érkező banditák és söpredékek. Szerbia nem a migránsok parkolóhelye.* S nem szakadt rá az ég…

Időközben az április eleji választásokat követően megkezdte a koalíciós tárgyalásokat a pártok képviselőivel Aleksandar Vučić köztársasági elnök. A Vajdasági Magyar Szövetség elnöke, Pásztor István élve a lehetőséggel, az egyeztetésen ismét felhívta a figyelmet az országot érintő migrációs nyomás hathatós kezelésének fontosságára. A VMSZ az új mandátumban is a kormányzó többség része kíván lenni, a végrehajtó hatalomban államtitkári szinten biztosítva a magyar képviseletet és érdekeket.

S ha már július és Aleksandar Vučić, akkor a srebrenicai mészárlás, (1995-ben) évfordulóját sem kerülhetem meg. A szerb köztársasági elnök (aki akkoriban a milosevicsi diktatúra tevékeny, egyik „emblematikus" alakja volt) az idén nem vett részt a megemlékezésen. Úgy fogalmazott: *Számomra úgy tűnik, hogy a Balkánon mindenki a második félidőt várja, rengeteg gyűlölettel, azonban Szerbia polgárai azok, akiknek el kell kerülniük a háborút minden áron.*

Az ukrán-orosz háború harmadik világháborút rejtő veszélyét és az energiaválság, valamint a vásárlóerő folyamatos csökkenését, és a szinte naponta vészjósló hangon meghirdetett előttünk álló nehéz tél kapcsán csoda-e, hogy az emberek szívében a félelem az úr?

Fehér Márta

Thomas Peterffy a leggazdagabb magyar

A helyi napilapban olvastam, hogy a republikánus floridai kormányzó novemberi újraválasztását milliárdosok támogatják, ezek között van 350 ezer dollárral a Budapesten született 20 milliárdos vagyonnal rendelkező, a Forbes világranglistán most a 80. helyen álló magyar származású üzletember Thomas Peterffy, aki Florida leggazdagabb embere és egyben a leggazdagabb magyar is.

Az újságcikkből azt is megtudhattuk, hogy a 77 éves magyar milliárdos vagyona nagy valószínűséggel hamarosan növekedni fog, félmillió hektárnyi területet vásárolt Észak-Floridában, amelynek némelyikén Tampa feletti fizetős útprojektek fejlesztésére lehet számítani és az egyik legnagyobb állami agrárvállalkozás szintén erre a Lakeland-Collier megye területére esik.

Péterffy Tamás néven Budapesten született üzletember, self-made man, egy igazi amerikai sikertörténet. Mindent magának, tehetségének, szorgalmának és bátorságának köszönhet, bár az is igaz, nem vándorolhatott volna ki az Egyesült Államokba a szocializmusból, ha édesapja 1956-ban nem ода menekül. Péterffy magyarországi mérnöki tanulmányait abbahagyta, és 1965-ben az Egyesült Államokba emigrált. Az apja akkor adott neki 100 dollárt, hogy csináljon valamit magából, de befogadni nem tudta, mert akkor már új felesége volt.

Amikor New Yorkba költözött, nem beszélt angolul. Először műszaki rajzolóként dolgozott egy autópályatervező cégnél, majd itt jelentkezett egy újonnan vásárolt számítógép programozására. Olyan jól megtanulta, hogy a cégnél pénzügyi modellező szoftverek tervezésével foglalkozott, majd az amerikai tőzsdén önálló helyet vásárolt, részvényopciókkal kereskedett, és ötleteit számítógépes modellekben alkalmazta. A tőzsde kereskedési parkettjén elsőnek használt számítógépet. Az elektromos részvénykereskedés úttörőjeként vált gazdagdá, és mindez a nyolcvanas évek elején volt. A mai napig is működő bróker céget alapított, az Interactive Brokers Group alapító elnöke és legnagyobb részvényese.

1999-ben az Értékpapír- és Tőzsdefelügyelet (SEC) szakembereit meggyőzte arról, hogy az Egyesült Államok opciós piacai elektronikusan összekapcsolhatók legyenek, ami biztosítja, hogy a befektetők a lehető legjobb opciós árakat kapják. Az Egyesült Államok Szenátusa Értékpapír-, Biztosítási és Befektetési Banki Albizottsága előtt is tanúskodott a banki szabályozás kiegészítéséről.

A magyar kormányfő a Magyar Érdemrend Nagy Keresztjével tüntette ki őt évvel ezelőtt, Peterffy ükapja, Péchy Tamás 1868-ban országgyűlési képviselő volt, majd tizenkét évig elnöke is volt a képviselőháznak.

2021-ben a Brexit miatt cégének a londoni részlegét Írországba és Magyarországra költöztette. Azért választotta Budapestet, mert meg volt győződve arról, hogy a magyar nyelv és az „egyedülálló magyar logika" átlagon felüli jövedelmezőséget eredményez; a budapesti leányvállalat, az Interactive Brokers Central Europe Zrt. tavaly a Budapesti Értéktőzsdén tőzsdetaggá vált.

A Common Sense Society floridai, idei januári konferenciáján Peterffy megnyitó beszédében világháború utáni viszonyokról beszélt és a magyarokra kényszerített szocialista rendszer működésképtelenségéről. De Santis floridai kormányzót a magyar milliárdos bróker úgy mutatta be, mint Amerika jövőbeli elnökét. Ezen a konferencián magyarországi és magyar amerikai politikusok is részt vettek.

Az idén június 8-án átadott Washington DC-i Kommunizmus Áldozatai Emlékműzeum megalapításában a magyar üzletember aktívan és anyagilag részt vett és vezetőségi tanácstag is volt. A Republikánus Párt állandó támogatója, mert szerinte a Demokrata Párt leple alatt besurranó szocializmussal szemben állandó ébersége van szükség. 2012-ben 80 millió dollárt költött el Obama újraválasztása ellen, az egyperces filmjelenet az andaui hídnál menekülő magyarokat mutatja, miközben Peterffy figyelmezteti a nézőt, hogy ez a fajta szocializmus és a kollektivizmus jöhet, ha Obamát újraválasztják.

Donald Trump republikánus jelölt kampányához 2016-ban és 2020-ban bőkezűen adakozott, holott nem sorolja magát Trump rajongói közé.

A három gyermeke által menedzselt jótékonysági alapítványa Peterffy vagyonának 0.6 százalékát teszi ki. 108 millió dolláros alaptőkével rendelkeznek, latin- és dél-amerikai országok ökológiai szervezeteit segítik, illetve egy európai projektjük is van, mely a romaniai Kárpátok természetvédelmi alapítványát támogatja.

Bika Julianna, Sarasota FL

HÁROM ÉVTIZED

Mikor újdonsült genfiként részt vehettem a Genfi Magyar Egyesület alapító gyűlésén, ámulva néztem az alapító tagokat, csodáltam őket, hogy milyen komolyan veszik a tervezeteket, milyen sokan hozzászólnak a szabályokhoz, építőleg vitatkozva. Lenyűgözött, hogy milyen tapasztaltak az önszerveződés svájci szabályaiban. Az alapító tagok, majdnem mind 56-os, egykori menekült diákok voltak, akikről Magyarországon igen keveset tudhattunk. Már valamennyien karrierjük csúcsán voltak, a semmiből építkezve, önmaguk erejéből jutottak oda, ahol voltak: bátorságukat, komolyságukat egy másik ország társadalmába való sikeres helytállásuk bizonyította. Ők alapították ezt a közösséget azért, hogy kultúránk, nyelvünk, irodalmunk, zenénk megjelenjen az itt élő magyarok között is, ezzel egy cseppnyi szimbolikus haza legyen valamennyiünk számára itt, Genfben is. Nemcsak számunkra lett ez az egyesület összetartó kapocs, hanem ezzel sok-sok magyarországi elesett embertársunk megsegítését támogató célhoz tudtunk hozzájárulni így, közösen, együtt: jótékonysági bálok, adakozások szervezésével. Szerencsésnek mondhatom magam, hogy első perctől kezdve részese lehettem ennek a közösségnek, vezetőségi tagként, újságíróként, szerkesztőként, rendezőként tengernyi közös munkánk megvalósításában.

Az évfordulóra nemcsak számadás, hanem a köszönet helye is. Elsősorban azoknak a nevét említeném, akik elnökként szolgálták közösségünk életét. Mercz László, Cseh Zsigmond, Kiss-Borlase Egon lankadatlan energiával és lelkiismeretes munkával álltak helyt, mindig az Egyesület érdekeit tekintve.

Köszönet illeti a mindenkori vezetőség tagjait, akik nemcsak döntöttek, hanem elkötelezetten dolgoztak a szervezés, megvalósítás, logisztika minden területén. Sokan voltak, nehéz mindenki nevét megemlíteni, de az eltávozottaknak is most és itt: köszönjük! Köszönet azoknak, akik most vezetik Egyesületünket, mert önkéntesen vállalták ezt a sokrétű feladatot. Fiatal reményteljes generáció áll most az élen Dékány András vezényletével, lelkesen, dinamikusan. Köszönet azoknak, akik újságunk megjelenését önzetlenül, hosszú éveken át szolgálták: Rusznyák Andrásnak, Kiss Bélának, Ferencz Istvánnak, mert nélkülük nem jelent volna meg a Genfi Magyar Értesítő.

Köszönet minden taguknak, hogy ott voltak rendezvényeinken, köszönet azoknak, akik anyagilag támogattak bennünket céljaink megvalósításában és köszönet azoknak a kedves segítőknek, akik fizikai munkájukkal vettek részt ünnepségeink szervezésében: nélkülük nem sikerült volna!

Az évforduló közös öröm, az Egyesület mi vagyunk, örüljünk egymásnak, annak, hogy harminc évet megéltünk, hiszen gondtalanul szervezhettük életünket: felhőtlenül! Örüljünk, hiszen harminc évig nem riasztott minket sem világjárvány, sem háború, még a gondolata sem merült fel, együtt lehettünk, és most már tudjuk: ez nagyon nagy adomány!

Örüljünk, hiszen most van alkalmunk az örömre, a harmadik évtizedes évfordulót ünnepeljük, és a három, mint tudjuk, misztikus, szent, titokzatos szám minden kultúrában, tehát meg kell ünnepelni, mert hátha még harmincháromszor harminc örömteli évtizedet ad a sors Egyesületünknek!

Czellár Judit
a Genfi Magyar Értesítő szerkesztője, újságírója

(Jóllehet két év telt el az eredeti dátum óta, de a világjárvány miatt csak most, ebben az évben ünnepelhetjük meg ezt a jeles évfordulót.)

Svájc:
A protestáns gyülekezetek életéből

Bázel

Szokás szerint istentiszteletek a hónap első és harmadik vasárnapján 10:30-kor a Münstersaalban *Vályi-Nagy Ágnes* lelkésszel, gyermek istentiszteletek pedig minden hónap első vasárnapján szintén 10:30-kor a közösségi teremben *Domahidi Nelli* lelkésszel.

A *január 16-i* istentiszteleten kezdte meg Vályi-Nagy Ágnes a Tízparancsolat igehirdetés sorozatát Mózes II. könyve 20.

2022. február 24-én indult el az orosz invázió Ukrajna ellen. A Presbitérium és a Gyülekezet azonnal nekifogott a segítség megszervezéséhez.

A továbbiakban az idei 1. félévnek legfontosabb eseményei:

A *2022. március 20-i* istentisztelet után tartottuk meg a gyülekezet 2021. évről szóló közgyűlését, amelyen a szokásos napirendi pontokon túl (elnöki és lelkészi beszámolók, pénzügyek, gyermek istentisztelet) a kárpátaljai segítség megbeszélését tartottuk fontosnak. Úgy döntött a közgyűlés, hogy két perselypénzünket a kárpátaljai magyaroknak ajánljuk fel, továbbá tagjainkat kértük, hogy adományaikat befizető csekken átutalva (feltüntetve „Kárpátalja") juttassák el számunkra.

Még aznap este, *március 20-án,* tartottuk meg a *Bázeli Kulturális Magyar Találkozó* és a *Bázeli Magyar Iskola- és Óvodaegyesület* szervezetekkel karöltve az 1848–49-es forradalom és szabadságharc emlékünnepségét. Az ünnepélyes megemlékezésen a Zwinglihaus különtermében, d*r. Zachar Péter Krisztián* történész *„Az alkotmányos forradalom" 1848 idusán* címmel tartotta meg ünnepi szónoklatát

Május 1-jén, a magyar Anyák napján tarottunk rendezvényt, melyen több szavalat is elhangzott *Emma, Levente, Boróka, Tasi, Kincső, Kristóf* és *Simon* előadásában.

Június 4-én, szombaton, 18 órai kezdettel a Nemzeti Összetartozás Napja alkalmából emlékezésTrianonra a *Bázeli Kulturális Magyar Találkozóval*, a *Berni Széchenyi Körrel* és a *Zürichi Magyar Egyesülettel*. A svájci összmegemlékezés helyszíne a Münstersaal díszterme volt. A megemlékező beszédet *Domonkos László* író *Trianon néz be minden ablakon* címmel tartotta. Zenei programunk keretében *Pellet Sebestyén* ifjú zongoraművész Liszt Ferenc és Joseph Haydn darabokat játszott. *Csapó Éva* koncerténekes Moór Emánuel, Louis Schindelmeisser és Aggházy Károly műveit adta elő. *Kanyó Aranka* (Bern) Kölcsey Ferenc Himnuszát, *Szarka Gábor* pedig Reményik Sándor Nem nyugszunk bele! című versét szavalta el.

A nyári szünet előtt a *június 11–12 közötti* évadzáró konferenciára az idén Haslibergen került sor.

Meszlényi Ria, Basel

A Svájci Magyar Protestáns Gyülekezetek éves találkozója
Hasliberg 2022. június 11–12.

A 2019-i után három év eltolódással az idei találkozóra június 11–12-én a Hasliberg-i CVJM Zentrumban rekordgyanúsan több mint 45 felnőtt és 27 gyermek jelentkezett, akikhez még csatlakoztak a hétvégi vendégek. A csendes hétvége meghívott előadója *Sipos-Vizaknai Gergely,* Alsó- és Felsőgöd, valamint Sződliget lelkipásztora. Mivel nagyszámú gyermek jelentkező volt, külön feladat volt a gyermekfelügyelet és oktatás megszervezése. Három gyerekcsoportot szerveztünk az 1–4, 5–11, és a 12–15 éveseknek. A legkisebbekkel *Kocziszky Orsolya* foglalkozott, a 6–11 éves korosztályt *Sipos-Vizaknai Gabriella* és lánya *Katinka* vezette, a legidősebbek pedig konfirmandusi felkészítőben részesülhettek *Hieble Erika* vezetésével.

A fő téma a megmaradás volt, melyre három igei alkalmon és az alkalmakhoz kapcsolódó csoportos beszélgetéseken keresték a választ. *Sipos-Vizaknai Gergely* evangelizációs előadásaiban a megmaradásunk témakörét négy részre bontva: *Megmaradásunk a világban, Megmaradásunk a családban és házasságban, Megmaradásunk a gyülekezetben és Megmaradásunk Krisztusban.* A hétvége istentiszteletel és úrvacsoraosztással zárult.

Az igei alkalmakon, az istentiszteleten, valamint a szombat esti zenés együttlétén a berni gyülekezet tagjai, *Gajdos Monika, Gajdos Imre* és *Sivák Szabolcs* végeztek zenés szolgálatot.

Szilágyi Szabolcs, Luzern

40 éves az Alsóőri Kétnyelvű Színjátszóegyesület és Kultúrkör

2022. június 26-án fennállásának 40. évfordulóját ünnepelte az 1982-ben alapított Alsóőri Kétnyelvű Színjátszóegyesület és Kultúrkör az alsóőri Felső Malom szabadtéri színpadán.

A Színjátszóegyesületet 1982-ben alapították, de a színjátszásnak több mint 100 éves hagyománya van a magyarok lakta településen. A feljegyzések szerint az Alsóőri Dalárda 1920-ban két magyar nyelvű színdarabot mutatott be Horváth János, plébános rendezésében. Ennek a hagyománynak köszönhetően jött létre az Alsóőr Színjátszóegyesület Szabó András vezetésével és azóta szinte minden évben bemutattak egy-egy színdarabot. Az egyesület a felsőőri Református Olvasókör színjátszó csoportjával egyetemben 2014-ben Magyar Örökség-díjban részesült.

Szabó Ferdinánd, a Színjátszóegyesület elnöke köszöntötte a nézőket. „A magyar nyelv szeretete, amely az egyesületi tagok többségének anyanyelve, egy erős inspiráció ahhoz a munkához és hagyományápoláshoz, amely szülőfalunk és népcsoportunk fennmaradását szolgálja" – emelte ki Szabó Ferdinánd, aki huszonnyolc éve látja el az elnöki feladatokat.

Az ünnepi programon a vidámság volt a főszerep, amit a házigazdák – Kelemen Ernst és Ilyés Márton párbeszédei alapoztak meg. Alsóőri magyar népdalcsokorral kezdődött a rendezvény a Csörge Népzenei Együttes előadásában, az Alsóőri Kétnyelvű Népiskola diákjai zenés-táncos színpadi produkciót mutattak be, valamint a nézők újra láthatták a Zenei időutazás közönségkedvenc epizódját, a négynyelvű „Felsőőri piac" jelenetet.

Az egyesület három kategóriában adott át kitüntetéseket tagjainak és támogatóinak, megköszönve kitartó munkájukat. „Évtizedeken át hűséges tag és támogató" kategóriában Posch Franz, Szabó Mária, Szabó Sylvia, Palank Sieglinde vehetett át díjat, az Alsóőri Önkéntes Tűzoltóegylet nevében Raba Reinhard tűzoltóparancsnokot, Alsóőr község nevében Nemeth Hannes, polgármestert szólították a színpadra. „Főszereplők és főszereplőnők" kategóriában Balogh Mónika, Farkas René, Liszt Eveline, Szabó Alfréd és Szabó Joachim részesültek kitüntetésben. „40 éve az Alsóőri Színjátszóegyesület színpadán" kategóriában Bauer Anna, Benkő Franz, Kelemen Ernst és Németh Johann kaptak kitüntetést.

A délután Jimmy Schlager „Leberkaas-Hawaii" című előadásával ért véget.

Magyarország Miniszterelnökségének Nemzetpolitikai Államtitkársága, a Magyarság Háza és az Ausztriai Magyarok Gazdasági Érdekközössége – Kaláka Club

Tamási Áron születésének 125. évfordulója és az Emlékév alkalmából bemutatásra kerül az író születésének és az Emlékév alkalmából
„Vitéz lélek" c. darabja,
például három felvonásban,
a Nemzeti Színház előadásában
Bécsben, 2022. szeptember 16-án, pénteken, 18.30 órai kezdettel
az **AKZENT THEATER színházban**
(1040. Bécs, Theresianumgasse 18.)
Védnök:
Dr. Kövér László,
a Magyar Parlamemnt elnöke,
Köszöntőt mond:
Csibi Krisztina,
a Magyarság Háza igazgatója, Budapest
Jelentkezési határidő: 2022. szeptember 10.,
Wurst Erzsébetnél: elisabeth.wurst@gmx.at

Gárdonyi Géza és Dankó Pista

A zene és az ének összetartozik. Az ember hitét, örömét, bánatát, vágyait zenével, tánccal, dallal minden időben kifejezte. Dávid király táncolt a frigyláda előtt. A zsoltáros biztatása: „Daloljatok az Úrnak citerával, citerával s zengő muzsikával!" A katolikusok gregorián liturgiával, a protestánsok szent korálokkal gazdagították zenekultúránkat.

Az „ezerarcú" Gárdonyi öröksége sokrétű és változatos. Azt hirdette: az emberek műveltsége zenei képzés híján csak fogyatékos lehet. A dalköltő Gárdonyi és a nótaszerző Dankó barátságának ismerete műveltségünket és magyarságunkat is gazdagítja. Köztudott, hogy Devecserben Gárdonyi tanító úr 1882 karácsonyán a *„Fel nagy örömre…"* énekkel köszöntötte Jézus születését. Kevesebben tudják: 1897-es *Karácsonyi ének*ének textusa és dallama is kiváló: „Mily ragyogó fény árad az éjben! Betlehem üszik fény özönében. Égi csodának nyílt meg az ég! Szent örömöt zeng angyali nép: Megszületett a Jézus."

Rossz házasságáról mindenki tud, beszél, arról nem, hogy válását Egerben jogilag és egyházjogilag is rendezte. Írói hivatása jobban érdekelte, mint a nyilvános szereplés. Nótákat, dalszövegeket, dallamokat is szerzett: *A bor legendája; Annuska lelkem; Bús a magyarnak élete; Emeleti szép kisasszony; Háromszor fütyteyntett az aradi vonat; Írom a levelem*; https://zeneszoveg.hu/gardonyi-geza/3170/pallo-imre/6345/dalszovegek.html *Sűrű sötét erdő; Tátika, Somló, Badacsony…*

Etalonnak számít Barsi Ernő *Gárdonyi Géza, a muzsikáló néptanító* című munkája. (1965. Győr, Embernevelés II.) Önálló könyvként is megjelent ez a remek tanulmány: *A muzsikáló Gárdonyi Géza* címen (Magyar Kultúra, 2013) Hubert Ildikó *Szavakkal a szavakon túl* címmel, Buváry Lívia pedig *Gárdonyi, a dalköltő* címen értekezik a Keller Péter által szerkesztett és kiadott „A Magyar szalóny és Más" című tanulmánykötetben.

Gárdonyi a „testvérmúzsák" kedveltje volt. Szinte szakember-színvonalú jártasságot, sokféle speciális képességet szerzett számos tudományos és művészeti ágban. Fényképeit maga dolgozta ki, remekül sakkozott, szépen festett, rajzolt, hozzáértéssel muzsikált. Erkellel való barátságát is sakktudásának köszönhette. Nehéz körülmények közt sem panaszkodott: muzsikált, hegedült a maga kedvére, örömére, vigasztalására.

Dióhéjban tekintsük át Gárdonyi zenetudásának kialakulását! Sályban Malyáta Ignác kisdiákja volt, aki ismerte, fel is használta a Zsasskovszky-testvérek zenei kiadványait is. Az 1866-os *Egri dalnok* gyűjteményből tanította Petőfi „Járjatok be minden földet…" kezdetű versére írt indulót, hallás után a *Himnusz*t és *Szózat*ot is.

Sárospatakon heti 3 órás, intenzív zeneoktatásban részesült. Budapesten, a Kálvin téri Református Gimnáziumban az énektanítás a szépírással és a szabadkézi rajzzal együtt heti 4 órában szerepelt az órarendben. Az *Egri Érseki Róm. Kat. Fi-Tanítóképző Intézet*ben Zsasskovszky Ferenctől és Endrétől kapta a legkomolyabb zenei képzést. Kötelező volt már az orgonálás mellett a hegedűtanulás is. Az itt szerzett alapokra építve eljutott a nagy mestermű vekhez. Az Istennek komponáló Bach szóló hegedű és Beethoven zongora-hegedű szonátáit. Paganini-műveket is játszott. Sok örömet szerzett neki a fáradhatatlan zenei önképzés és igényesség.

Dankó Pistáról mogyoróhéjban! Istenadta tehetséggel a társadalom kútmélyéről jött. Nehéz roma-sorsot élt. Megküzdött a sikerért, megjárta a hírnév magaslatait, a sors mélységeit. Magasra emelkedett, élete végén mélybe zuhant.

Közismert nótái: *Bíró uram, bíró uram, bevádolok valakit; Bús a magyarnak élete; Búsan szól a kecskeméti; Darumadár gyere velem; Egy cica, két cica; Eltörött a hegedűm; Gyönge violának letörött az ága; Hallod rózsám, Katika; Írom a levelem Balogh Máriának; Jegenyefán fészket rak a csóka; Még azt mondják, nincs Szegeden; Páros élet a legszebb a világon; Szőke kislány, csitt; Vásárhelyi sétatéren…*

Dalainak száma közel félezer. Népszínművekhez is írt betétdalokat. Dalaihoz Gárdonyi, Pósa, Tömörkény is szerzett szöveget. Nagy népszerűsége tett szert. Daltársulatával bejárta Magyarországot. Fellépett az Alföld, a Felvidék nagyobb városaiban. Megfordult Moszkvában és Szentpéterváron is. Anekdota is őrzi sikereit. Péterváron az előadás után Miklós herceg is gratulált Dankónak. Elismerése jeléül levette és a muzsikus ujjára húzta egyik briliánsgyűrűjét. Gáláns gesztusát más nobilitások is követték. Amikor mindegyik ujjára gyűrű került, Dankó Pista így sóhajtott: „Drága jó Istenem! Miért adtál nekünk csak tíz ujjat?!"

Akkor még az igazi népdalt nem ismerték. Minden népies tárgyú dalt népdalnak tartottak. A népszínművek által terjesztett népies műdalt hitték népdalnak. Gárdonyi felismerte, „más az igazi parasztnóta, mint a színpadi. A színpadi paraszt a zenekarhoz igazítja az énekét és a szüneteit. Az igazi paraszt el-elmond egy-egy sort, közben iszik, pipázik, s ez idő alatt a cimbalom is holmi cifrákkal tölti ki a nóta közeit."

Gárdonyi sokféle zenét kedvelt: klasszikusokat, szalonzenét, a népies műdalokat is. Több hegedűje is volt. Adósság fejében Dankó Pistától zálogba kapott hegedűt. Amikor Dankó meghalt, hegedűjéről a húrokat leszedte, borítékba tette és rájírta: „Aznap szedtem le őket, mikor Pista meghalt. Többet ember ne játszék rajtuk".

Hagyatékban 59 Dankó kézirat található. Levelezésük is tanúsítja, Gárdonyi mennyit csiszolt Dankó szerzeményein. Dankó szövegszerzője a legfőbb zenei tanácsadója is volt. Dankó csak akkor adta ki dalait, ha Gárdonyi javasolta a kiadást. Senki másnak nem engedett javítást szövegeibe és dallamaiba. Halála előtt nem sokkal Gárdonyi a hegedűjét kérte, hogy eljátssza rajta kedvenc Dankó nótáját: „Darumadár gyere velem…"

Dankó a népies műzene egyetlen alakja, akit több író és költő is megörökített. Ady és Juhász Gyula is verset írt hozzá. Gárdonyi József, Géza fia megírta Dankó regényes életrajzát. A róla 1940-ben készült filmben Dankót Jávor Pál alakítja. Dankó utolsó nótáját döbbenetes hitelességgel énekli: „Most van a nap lemenőben, kimegyek a temetőbe…"

1912 óta a szegedi Stefánia sétányon áll Dankó szobra. A nótakirály szobránál, halálának centenáriumán, (2003) emléktáblát avattak. Rajta Juhász Gyula sorai olvashatók: „Húzd rá, cigány, te örök, te áldott, / Virulj mindig, dicső nótafa, / Halhatatlan híred ragyogását / Be ne födje feledés hava!" Számos magyar településen utcanév őrzi emlékét. A Magyar Rádió magyarnótát és operettet sugárzó csatornája: Dankó Rádió.

Cs. Varga István

Margarete Wagner

A kultúraközvetítő Feßler Ignác Aurél kalandos élete

A nyugat-magyarországi burgenlandi Zurndorfból (Zurányból) származó Feßler Ignác Aurél (Fessler) (1756–1839) szokatlan életét nagymértékben meghatározták korának jelentős politikai és ideológiai megrázkódtatásai, amelyek ütköztek idealista, de rendkívül eredeti személyiségével, és rendkívül sokoldalú és eredményes irodalmi tevékenységet eredményeztek. Először a miszticizmustól, majd a Mária Terézia korai késő janzenizmustól indítva, mint tanulásra éhes fiatal szerzetesnek hamar kétségei támadtak, ezért a felvilágosodás és a humanista eszmék hatására a jozefinizmus és a szabadkőművesség követője lett. Később áttért az evangélikus hitre, azt követően a kanti filozófia, majd a fichtei idealizmus hatott rá, de élete végén visszatért a spiritualizmushoz.

Anyjának tett fogadalma miatt vonult kolostorba. Miután Pozsonyban és Győrött latin iskolákba járt, 1773-ban a Székesfehérvár melletti móri kapucinus rendbe lépett, de skolasztikus filozófiai tanulmányai mellett titokban belemerült a felvilágosodás kori írások tiltott világába, amely kifejlesztette kritikai képességét. Besenyői, nagyváradi és schwechati kolostorban élt, majd 1779-ben Mödlingben szentelték pappá. 1781-ben Bécsbe költözött, hogy további teológiai tanulmányokat folytasson, és ő volt az első, aki Ausztriában a kapucinus rend tagjaként doktorált. Egyetértett Joseph Valentin Eybel (1741–1805) kánonjogásszal, aki – a jozefinizmus jegyében – az egyház és az állam szigorú szétválasztását hirdette, valamint a Bécsi Egyetem Teológiai Karának akkori elnökével, Franz Stefan Rautenstrauch (1734–1785) prelátussal, aki 1774-ben Mária Terézia megbízásából több mint egy évszázadon át érvényben lévő teológiai tantervet készített. Egy kolostori botrány arra késztette Feßlert, hogy írjon II. József császárnak annak a férfinak a sorsáról, aki 52 év embertelen börtön után meghalt, és megjelentette a *Was ist der Kaiser? Verfasst von einem Kapuzinermönch (1782) (Mi a császár? Egy kapucinus szerzetes írása)* című írását. A császár ezután szigorú vizsgálatot rendelt el a monarchia minden kolostorában, de Feßlert fogadalma megszegésével vádolták, és csak miután letöltötte büntetését, Rautenstrauch közbenjárására tudott javítani a helyzetén, bebizonyítva ártatlanságát. 1784-ben császári intékedéssel felmentették a kapucinus rendből, kinevezték a keleti nyelvek és az ószövetségi exegézis professzorának a galíciai Lembergben. Olvasta Baruch de Spinoza írásait, és hatásukra csatlakozott a szabadkőműves páholyhoz a *Phoenix zum runden Tafel* (Kerekasztal főnixe).

Számos héber és keleti tankönyv, valamint drámai próbálkozás mellett ekkortájt írta első történelmi-didaktikai regényét Attila, König der Hunnen (*Attila, a hunok királya),* August Meißner(1753–1807) és Christoph Martin Wieland (1733–1813), az előbbi és az utóbbi szatirikus eleme, de a frivolitások nélkül. Elvetette a „történelmi regény" kifejezést és „történelmi leírásként" akarta értelmeztetni a művet. 1788-ban a porosz-sziléziai Boroszló városába kellett menekülnie, mert papi ellenfelei megrendezett perrel fenyegették meg *Sidney* című tragédiája miatt. 1796-ig Erdmann von Schönaich-Carolath örökös herceg tanítója volt Beuthenben. Egyre inkább az írásnak szentelte életét, megalapította a *„Gutesthuer" oder Evergeten („Jó ajtó" vagy Örökkévalóság)* nevű titkos társaságot a szabadkőművességen belül. 1791-ben áttért az evangélikus hitre, és boldogtalan házasságot kötött, amely 10 év után válással végződött. 1793/94-ben megjelent kétkötetes, szintén nagyon személyes voantkozású, erkölcsfilozófiai eszmékre épülő életrajzi regénye *Mathias Corvinus, König der Hungarn und Herzog von Schlesien* (Corvin Mátyás, Magyarország királya és Szilézia hercege) címmel.

1796-ban Berlinbe került, számos folyóirat szerkesztője lett, különféle egyesületeket alapított, mint például *Gesellschaft der Freunde der Humanität* (Emberiesség Baráti Társasága), más néven Berlini Szerdai Társaságot (1783–1798) és a *Feßlersche Mittwochsgesellschaft* (1895–1806), (Feßleri Szerdai Társaságot). Együtt dolgozott Johann Gottlieb Fichte (1762–1814) filozófussal, segített megreformálni a porosz *Royal York zur Freundschaft* nagypáholyt, és annak nagymestere is lett, de 1802-ben lemondott. Feßler, aki elutasította a páholyok titkosságát, a szabadkőműves ségről írt műveivel mégis érdekes betekintést nyújtott ezekbe a titkos társaságokba.

Ezt követően Németországban utazgatott, melynek során számos ismeretséget kötött különböző területek jelentős tudósaival és művészeivel. 1798 és 1807 között jogi tanácsadóként dolgozott az Új-, Kelet- és Dél-Poroszország katolikus osztályán. Ekkor vált el és 1802-ben feleségül vette egy gyáros lányát. Végül úgy szabadulhatott meg állandó anyagi nehézségeitől, hogy 1803-ban egy Berlin melletti birtok tulajdonosa lett.

Eközben, válaszul Napóleon Németországra gyakorolt növekvő nyomására, II. Ferenc császár lemondott a német birodalmi császári méltóságról, és I. Ferencként osztrák császárrá koronáztatta magát. A Napóleon elleni negyedik koalíciós háborúba Poroszország is bekapcsolódott, ennek következtében Feßler 1807-ben elvesztette fizetését és birtokát, és ismét elszegényedett. Egy évvel később újabb, Magyarország történetével foglalkozó kötetet jelentet meg, *Die großen drey Könige der Hungarn aus dem Arpadischen Stamme,* (A magyarok három nagy királya az Árpád-törzsből), amely tartalmazta a Szent Istvánról, a Szent Lászlóról és Könyves Kálmánról párbeszédes formában készített életrajzi leírást, valamint válogatás nélkül felvázolja a számos más ország történelmét.

1809-ben meghívták Szentpétervárra, hogy a keleti nyelvek és filozófia professzora legyen. Az orosz törvényhozó-bizottság levelező tagja és tanácsos lett, de 1810-ben állítólagos ateista kijelentései miatt elbocsátották. 1811 és 1813 között a Volga középső részén fekvő Szaratovi kormányzóságban, Volszkban egy filantróp oktatási intézmény felügyeletét vette át, és ott telepedett le. Ez idő alatt kezdte írni *Die Geschichte der Ungarn und ihrer Landsassen* (Magyarok és lakóik történetét), amely 1825-re tíz kötetre nőtt. Távol otthonától Feßler *Joseph von Hormayr zu Hortenburg* (1781–1848) történész és polihisztor ösztönzésére Magyarország történetének német nyelvű feldolgozásával hozzájárult egy nagy osztrák történelmi szinopszis kidolgozásához. A cél az volt, hogy az 1806-ban alapított osztrák többnemzetiségű állam az összes osztrák nemzetiség történetének megismerése révén az összetartozás érzését közvetítse, hogy az országi jelentős költői is alkothassanak hazafias témájú irodalmi műveket, és népszerűsíthessék azt. Feßler számos pozitív előítéletet és sztereotipiát közvetített történelmi munkájával Magyarországról és a magyarságról, valamint új anyagokat adott a 19. században oly népszerű történelmi drámák számára.

1815-ben az Alsó-Volga vidéken, a Volgográd melletti Szareptában telepedett le családjával. Megismerkedett a morva egyházzal, és sikra szállt a volgai német telepesek érdekeiért. Amikor a sors következő csapása megfosztotta egyik gyermekétől és megélhetésétől, mélyen átélt pietista jámborságban végre belső stabilitásra talált. 1817-ben újabb fordulat következett. Megkapta fizetését és a szaratovi evangélikus konzisztórium zsinati testületének felügyelőjévé tették meg, ill. az akkor cári, ma finnországi Borgå své kisebbségének püspökévé. Számos intézkedést tett az evangélikus egyház újjászervezése és az iskolareform érdekében. Harmadszor is megnősült. 1827-ben I. Miklós cár (1796–1855) megbízta a protestáns egyházi alkotmány újraszervezésével és kinevezte a szentpétervári protestáns egyházközösség tanácsosává. 1833-ban nyugalomba vonult. 83 évesen halt meg.

Az orosz evangélikus egyház szervezése és a volgai németek iránti elkötelezettsége nagy jelentőséggel bírt. Rendkívül tevékenyre szerzője volt egyházi, vallási, szabadkőműves, esztétikai, filozófiai, filológiai, történelmi és önéletrajzi írásoknak is. Többnyire magyar hazafi szemszögéből íródott történeti műveit gazdag, de válogatás nélkül feldolgozott forrásanyag jellemzi. Német nyelvű magyarságtörténete révén képes volt széles körökkel megismertetni Magyarországot és Kelet-Közép-Európát, és megnyitni ezt az értékes irodalmi anyagforrást az osztrák költők számára.

Fordította: Fetes Kata

KITÜNTETÉS

A 2000-ben a Magyar Önkormányzatok Szövetsége által alapított Magyar Szabadságért-díjjal az idén **Jeszenszky Géza**t, az Antall-kormány volt külügyminiszterét, diplomatát, a Közgazdasági Egyetem emeritusát jutalmazták. A díjban olyan személyiségek részesülnek, akik az elmúlt évtizedek folyamán tevékenységükkel nagyban hozzájárultak Magyarország függetlenségéhez, demokratikus fejlődéséhez. A kitüntetést 2022. június 25-én Gémesi György, Gödöllő polgármestere a volt királyi kastély dísztermében adta át. A kitüntetettet Bod Péter Ákos, a Magyar Nemzeti Bank egykori elnöke méltatta.

Provokáció vagy szembenézés?

(Nem írni tényleg több mint írni?)

Valószínű, inkább hallgatás lesz a sorsa Beke Albert *A behódolt velszi bárdok kora* című munkájának. Talán azért, mert a kényes vagy botrányos tabudöngető kísérletek az esetleges támadások kereszttüzében még inkább fontosabbá válnak valós igazságuknál. Az érdeklődés és a közöny (jelentéktelenség) falát könnyebben törik át. Jobb hát tudomást sem venni létezésükről!

Beke újabb „irodalomtörténeti" munkája a máig érő múlt évszázad, a Rákosi és a Kádár kor irodalmának természetét tárja fel oly nyersen és kegyetlenül, amilyen módon csak sebészkés nyúl az ember beteg tagjához.

Rögtön leszögezhetjük, nem irodalomtörténetet írt Beke, csak egy korszak irodalmának természetét vizsgálja két alapvetés mentén.

Véleménye szerint Petőfi ars poeticája a kőkemény talpazata a magyar irodalomnak, annak művelői, ha csak magánbeszédet, saját fájdalmat és örömet tudnak eldalolni, akkor nincs rájuk szüksége a világnak. S hogy a nem írás egy sötét korban több az írásnál.

Vagyis az irodalom, ha nem a nép lelkéből táplálkozik, csak konstrukció, akkor nem születhet nagy teljesítmény. S hogy annak művelői a talpnyalás és a megalkuvás, a látszat és a valóság mezsgyéjén mozogva többségében a díjakra, a vaskos honoráriumokra hajtva behódolt velszi bárdokká züllöttek, két olyan, egymást váltó diktatúrában, ahol szabadott „nem írni" is.

Írjuk le, műfaját tekintve a 350 oldalas mű vitairat, feldúsított pamflet, olvasmányos szatíra. Szellemes, letehetetlen olvasmány. Olyan, aminek írója széles rálátással van az elmúlni nem akaró huszadik század irodalmi folyamataira, de aki ebben a műben megkíméli az olvasót lábjegyzetektől, hivatkozásoktól, de nem kíméli meg sztoriktól, megtörtént háttértörténetektől. S konokul kimondja: a mögöttünk tudott évtizedek írói teljesítményei többségükben elporladtak, szerzőikre a felejtés várt, legyenek azok tankönyvek egekig magasztalt „nagyságai", már életükben jelentéktelenek voltak. Műveik könnyű, abortált termékek.

Persze, ezt még sokan elfogadják általánosságban, akik átrágták magukat a betűtengereken, de Beke mindent nevesít. S ez az igazi botrány, hiszen Illyés Gyulától Csoóri Sándorig kimondja, teljesítményük túlértékelt, megalkuvásuk, gyávaságuk, sunyiságuk égbekiáltó. De rajtuk kívül ugyanilyen gúnnyal szól Nagy Gáspárról, Kertész Imréről, Esterházyról és hosszan sorolhatnánk.

Persze, elsősorban a hatalomhoz való viszonyukról beszél, a látszat ellenzékiség mázát próbálja letörölni, de nem mulasztja el például Csoóri Rákosit dicsőítő undorító versét közölni, s a magyar irodalom nagyasszonyaivá (Jókai Anna, Nemes Nagy Ágnes, Szabó Magda) avanzsáltak teljesítményeit minősíteni egy-egy mondattal.

Aczél György három tével nevesített politikája köré csoportosítja a neveket, a tiltott kategóriával azonban nem nagyon tud mit kezdeni, hiszen velünk együtt ő is tudja, a rendszerváltás után nem kerültek elő kiadatlan művek titkos fiókokból.

Meglátásunk szerint Beke nem az igazodást, hanem az elvtelen megalkuvást tartja igazán bűnnek, az önként ajánlkozást. Kevesekről van dicsérő szava, mint Weöresről, Tamkó Sirató Károlyról, Tamási Lajosról. De Illyés esetében nincs kegyelem. Kilépve vállalt szerepéből két verséről is hosszabban szól. Az Egy mondatról … és a Bartókról. Csak szelíden jegyezzük meg, azért mert Illyés botfülű volt, a Bartókot mi szép, igaz versnek tartjuk. Ettől persze lehet Bekének más a véleménye, szabadjon mindenkinek magának is értelmezni az irodalmi műveket.

Akad azonban felületes információ is a dolgozatban. Nagy Gáspár Új Forrás-béli verse kapcsán (Öröknyár, elmúltam kilenc éves) megállapításával ellentétben a főszerkesztőt nem nyugdíjazták, ő már korábban meghalt, a lapot helyettes főszerkesztőként Monostori Imre jegyezte 1984 októberében, akit később főszerkesztővé neveztek ki. A versszerkesztő Sárándi József szerint rúgták ki, tiltották be egy évre.

A kötet utolsó részében a két szörnyű korszakot irodalmi szempontból jellemzi, írását megkoronázza azok hosszú listájával, akik 1957-ben kérték az ENSZ közgyűlését, hogy vegye le napirendjéről a magyar kérdést. „*A magyar értelmiséget szembe kellett néznie azzal a ténnyel, hogy 1957 után íróinak messze túlnyomó többsége elárulta, magára hagyta. Vegyük tudomásul, hogy nem voltak köztük állócsillagok, csak hulló meteoritok, amelyek elenyésztek*" – írja.

Recenziónk nem tud – műfaját tekintve sem kitérni az izgalmas könyv minden rétegére. Inkább próbáljunk meg a címben feltett kérdésre válaszolni: igen provokáció *A behódolt velszi bárdok*! Nem véletlen a walesi helyett a velszi használata sem. Másodrendűnek vélt bárdok behódolásáról lehet szó! Provokáció a könyv azért is, mert provokálni kötelező néha, hogy legyen támpontunk a vitához, az eszmecseréhez.

Azt viszont nem gondoljuk helyesnek, hogy a nem írás az érvényes válasz a diktatúrákban sem. Pillanatnyi válasz lehet csupán.

Azt írtuk, valószínű az elhallgatás lesz a mű sorsa. Túl sok ellentmüvet minősít, lehet, hogy nem minden ízében igazságosan, negatívan Beke. Ne legyen igazunk, jó lenne, ha a könyv csak a közelmúltról szólna, s nem nyúlnának át a szálak a ma irodalmához. Hogy ne érezzük azt, hogy ebben a tekintetben nem sokat változott a világ.

Beke Albert: A behódolt velszi bárdok kora A magyarországi írók és a hatalom viszonya a Rákosi- és a Kádár-korszakban ‚L'Harmattan Kiadó, Bp. 2022, 350 old.

Böröndi Lajos

Restaurálják az Osztrák Nemzeti Könyvtár Dísztermét

Nyár van, a városban nyüzsögnek a turisták. Bécs város egyik fő látványosságára, a Nemzeti Könyvtár méltán híres Dísztermére kíváncsi látogatók meglepődve és csalódással veszik tudomásul a bejárat előtti kiírást; a Díszterem restaurálási munkák miatt 2022. december 31-ig zárva.

Néhány héttel ezelőtt még igazi élményben volt annak része, aki láthatta a „Des Kaisers schönste Tiere" című kiállítást. Most egészen más képet mutat a gyönyörű barokk terem; építési-felvonulási területté, szokatlan csatatérré változott. Az utolsó belső felújítás óta csaknem 70 év telt el, és most ismét szükségessé vált a műemlékvédelem. A munkák már elkezdődtek, mindenhol munkagépek, szerszámok, kábelek, anyagokkal teli ládák, a padló, a kövezet betakarva. A mennyezetig érő állványok segítségével elérhetők a legmagasabban fekvő megbarnult aranyozott díszítések is, amelyek a hosszú évek folyamán portól és szennyeződéstől besötétedtek. A már letisztított részek ismét egykori fényükben pompázva észrevehetően csillogva világítanak, jól látható a konzerválás előtti és utáni állapot.

Nem lehet könnyű ilyen szédítő magasságban dolgozni, a Prunksaal magassága 19,6 méter, és a kupoláé pedig 29,2 méter.

Az éppen a kupola alatt álló VI.Károly császárt is légmentesen lefóliázták („A császár új ruhája"). Összesen 16 teljes alakú szobrot, valamint az emeletre felvezető lépcsők melletti 12 darab mellszobrot is felöltöztették, így becsomagolva lapelrendszerét a magyar kérdést. „*A magyar értelmiségnek szembe kellett néznie azzal a ténnyel, hogy 1957 után íróinak messze túlnyomó többsége elárulta, magára hagyta. Vegyük tudomásul, hogy nem voltak köztük állócsillagok, csak hulló meteoritok, amelyek elenyésztek*" – írja.

A restaurálás kiterjed a freskók kivételével a stukkókra, márvány, kő és fém tárgyakra, a 128 darab diófából készült muzeális könyvszekrényre, polcokra és állványokra, beleértve a lepergett lakkrétegtől kifakult galéria karzatát, és a 48 ablakot is.

Az értékes könyveket rejtő csillagkamrába vezető, tömör fából készült vastagfalu súlyos „titkos" ajtók megkoptak, kiszáradás következtében megrepedtek, nyikorgó-nyekergő hangokat adva már nagyon nehezen fordultak ki- és befelé; rájuk fér a felújítás.

A változó klimatikus viszonyok: a hőmérséklet, a páratartalom és a fényviszonyok ingadozása miatt az intarziák, polcok számtalan helyen megsérültek, hiányok keletkeztek, valamint egyéb díszítőelemek: stukkó- és márványdarabok is megrepedtek, letörtek.

A tárgyak és anyagok változatossága miatt a helyreállítási munkákban, így a tisztításban, hiányok kiegészítésében és retusálási munkálatokban fa-, fém- kő- és márvány-, azaz tárgyrestaurátor szakemberek vesznek részt. Meglepőek a számadatok, hihetetlenül nagy munka lesz a restaurátoroké és más szakembereké, többek között 20 ajtó és 28 asztal, valamint vitrin vár még javításra.

A könyvállományt is gondosan lefedték, a velük történő munkálatok a fentiekben felsoroltak után következnek. A közel 200 ezer kötet (1501–1850), valamint a 15 ezerre tehető Savoyai Jenő herceg egykori tulajdonát képező gyűjtemény minden darabja kézbe fog kerülni ellenőrzés céljából. Portalanításuk után a kisebb javításokat a könyvrestaurátorok a helyszínen végzik el, majd lista készül az erősebb sérülésekről; egyúttal a leltározás is megtörténik.

A díszterem a restaurálás után, pompáját visszanyerve értékes gyűjteményével együtt régi fényében fogja tükrözni és hirdetni az egykori uralkodóknak, alapítóknak a tudomány, kultúra és művészet iránti igényes világát.

Ádám Ágnes

Magyar érdemkereszt a magyar nyelv és kultúra ápolásáért

Pathy Lívia, felsőőri tanár kitüntetése

A felsőőri kettős tanítási nyelvű gimnázium tanára Pathy Lívia, aki június elején Magyarország bécsi nagykövetségén vehette át a magyar nyelv megőrzése érdekében végzett tevékenységéért a Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetést Nagy Andor nagykövettől. A kitüntetési ünnepségen elhangzott, hogy Pathy Lívia Mosonban született, s a debreceni tudományegyetemen szerzett diplomával kezdett tanítani Mosonmagyaróváron, a Kossuth Lajos Gimnáziumban.

A követségen az a Böröndi Lajos mondott laudációt, aki egykor kollégája volt a gimnáziumban, s később, miután Lívia Auesztriába ment férjhez, sem szakadt meg a kapcsolatuk.

– Tanárnak lenni talán a legcsodálatosabb hivatás. Látni a világra csodálkozó gyermekeket, életük egy szakaszának részese lenni, s örülni sikereiknek, bánatukban együtt szomorkodni velük. Tanárnak lenni nem könnyű, hiszen egész életet kíván. Jó tanárnak lenni még nehezebb. Állandóan készen kell lenni, hogy ha kell, együtt örülj diákjaiddal, ha gondjuk van, mindig velük lehess.

Pathy Lívia igazi tanár, egész életét ez a hivatás tölti ki, tanítson akár Mosonmagyaróváron pályakezdőként, vagy a felsőőri iskolában – hangzott el az ünnepségen.

Lívia a Kétnyelvű Szövetségi Gimnáziumban olyan példamutató munkát végzett, amely mind Burgenlandban, mind Győrött és Budapesten is kivívta a pályatársak elismerését. Számára ugyanis a tanítás több, jóval több oktatásnál, kutatás is, új módszerek elsajátításának kötelessége, tankönyvírás, magyar kompetencia-orientált tananyagok fejlesztése, továbbképzésekbe való bekapcsolódás.

Fáradhatatlan erőfeszítéssel küzd a magyar nyelv megmaradásáért Burgenlandban, a magyar nyelv oktatásának megkönnyítésére tankönyveket írt, illetve számos kiadvány szerkesztője, lektora, fordítója.

A gimnáziumból kikerülő diákjainak útravalóul átadja, hogy hogyan ápolják tovább a magyar nyelvet, ösztönzi őket, hogy gyermekeiknek adják tovább. Hogy a magyar nyelv és kultúra fennmaradjon Burgenlandban, legyenek ők is részesei ennek a sokszínű Európának.

Pathy Lívia a Burgenlandi Oktatási Igazgatóság magyar nyelvi középiskolai, illetve szakközépiskolai oktatásáért felelős szakfelügyelője. Az oktatás – épp összetettsége miatt – nagy örömet jelent számára. Azzal, hogy Magyarország kormánya **Magyar Arany Érdemkereszt** kitüntetésben részesítette, kifejezi elismerését mindazért, amit **Pathy Lívia** évtizedek óta alázattal végez: ebben a csodálatos régióban világra nyitja a gyermekek szemét.

Lendületes

Pohl Balázs és társulata

Ötéves működése során kulturális tényezővé nőtte ki magát a Pohl Balázs által kezdeményezett és vezetett Svung, Bécsi Magyar Színkör. A legutóbbi, *És még sokan mások* c. darab negyedik bemutatója is telt házzal járt június 26-án, ami csakis az együttes növekvő elismerésére vall.

Pedig nem könnyű, ha nem szinte lehetetlen színjátszó csoportot megszervezni és működtetni a magyar határtól mintegy 65 km-re eső Bécsben. Tudvalevőleg ali ilyen vállalkozásba vágja a fejszéjét, tudhatja, másutt teremnek az elismerés babérjai. És mégis: Pohl Balázs megszállottan lendült neki oázist varázsolni a szellemi tunyaság sivatagában. Elkötelezetten el is mondhatja: bécsi színházat teremtett az itt élő magyaroknak.

Kitartó munkálkodásának köszönhető, hogy eddig sikeresen megküzdött a személyek hullámzásával járó nehézségekkel Tizen indultak, közben 5–6-ra csökkent Thália papjainak és pappnőinek száma. Szerencsére átmenetileg, mivel jelenleg 18-an vállalják szerepüket, közülük 14-en Ausztriában élnek, igaz, négyen magyarországi vendégszínészek. A hullámzást mi sem mutatja jobban, mint hogy mára összesen hárman maradtak az eredeti lelkesek közül.

Az eddig nyolc egészestes darabból hatnak Pohl Balázs volt nem csupán rendezője, hanem szerzője is. Jobbára kísérleti (kamara)színház; a legutóbbi darab ezt különösen megmutatta: minimális eszközökkel maximális hatást elérni. Az *És még sokan mások* szerzője szerint célja felfedni és nevetségessé tenni az emberi gonoszságokat. A drámának, vígjátéknak (spy-fiction, thriller) deklarált egyfelvonásos tartalma: Egy nemzetközi terrorszervezet nagyszabású vegyi támadásra készül a lakosság ellen. A terv szerint egy adott pillanatban megnyílnak a gázcsapok, melynek hatására az emberek elveszítik képességüket az önálló gondolkodásra és cselekvésre. Az ideológiai műtét, a népbutítás, ami a dezinformációs hadviselés végrehajtóinak eddig évekbe telt a médiában, most percek alatt megvalósul.

Ennek megakadályozására a terror-hálózat egyik földalatti sejtjébe, mely a gáztámadást készíti elő, beépül a titkosszolgálat egyik tapasztalatlan embere. És miközben senkiről nem tudni, kicsoda valójában, és ki űz kettős játékot, kit öltek meg és miért, a visszaszámláló rendszeresen jelzi, hogy a gáztámadás időpontja vészesen közeleg...

Odafigyeléssel érdemes továbbra is svungban – azaz lendületben – tartani a Bécsi Magyar Színkört és tagjait, minél többen látogatni előadásait, hiszen létezésük magyar kulturális érték az osztrák fővárosban.

-deák-

Hollandia magyarsága kegyelettel emlékezik Tóth Miklós életművére.

Nagy idők nagy tanúja volt dr. Tóth Miklós, akit Isten hosszú élettel ajándékozott meg. (Szekszárd, 1925. augusztus 6. – Hága, 2022. július 20.)

A nyugat-európai, különösen a hollandiai magyarok kulturális, illetve egyházi életének volt elkötelezett szervezője, amely szolgálathoz a jogi, teológiai és filozófiai műveltsége predestinálta. Sorstársainak és a reábízottaknak a védelmében példát mutatott, megtette amit megtehetett. Sokrétű munkásságának az értékelése hosszú fejezetet érdemel a közelmúlt holland–magyar kapcsolatainak történetében.

A Hollandiai Magyar Történet- és Szolgálatban a Nyugat-Európai Magyar Református Lelkigondozó Szolgálatnak.

Tóth Miklós 1949-ben fejezte be teológiai tanulmányait Budapesten; 1949. június 30-án érkezett Hollandiába teológiai ösztöndíjjal az Amszterdami Szabad Egyetemre; 1953-ban átiratkozott a Leideni Tudomány Egyetem jogi karára, ahol 1955-ben holland jogból szerzett mesteri oklevelet.

Az AEGON biztosítótársaság igazgatótanácsának tagja volt 1987. évi nyugalmazásáig.

Mind holland, mind magyar állami kitüntetésekben részesült, ezekből kiemelhető 90. életévének betöltése alkalmából a magyar kormány „Külhoni Magyarságért-díj"-a.

Soli Deo Gloria – Emléke legyen áldott!

Urbán Ákos

Murányi Sándor Olivér

FARKASOKKAL ROBOGÓ

– A farkas hűségesebb a kutyánál – állította nagyapám, aki az erdőn talált két farkaskölyköt, és hazahozta Varságra – meséli Lukács vadőr. – Nem kötözte meg és nem kertelte be őket. A két állat szabadon jött-ment, hol eltűntek a fenyvesben, hol az udvaron sütkéreztek a napon. Érdekes módon nem mentek vissza végleg a vadonba. Azt hittük, az életért jönnek vissza, ám, amikor bárki emberfia közeledett nagyapámhoz, morogni kezdtek. Fogukat vicsorítva adták tudtul, hogy ki a gazdájuk, érte mindenre képesek, mást nemigen tűrtek közelükben, ezért aztán rokonok, barátok egyaránt visszahőköltek a kapunál, amíg nagyapám el nem csitította a vadakat, amelyek nyers húst kaptak kétszer naponta. Ahogy nőttek, egyre szebbé váltak, vöröses-szürkés bundájuk mind terebélyesebb lett, mígnem édes kölykökből komor felnőtté növekedtek fől. Hangot csak akkor hallattak, ha muszáj volt, nem ugattak, ha kell, ha nem, mint a kutyák szokták, ehelyett hosszan vonyítottak éjszakánként, amikor telihold volt. Gyerekként nemegyszer utánoztuk őket, megsimogatni azonban nem mertük, mert féltünk, hogy leharapják a kezünket.

Egy alkalommal a községházára kellett mennie nagyapámnak, hogy kifizesse a számlákat. A farkasokat sehogy sem tudta aznap visszaküldeni az erdőbe, így karját tanácstalanul széttárta, majd felült a robogójára. Rendkívül fura látványnak tűnhetett, ahogy elől pöfögött a kis motor, rajta gazdájával, mögötte pedig vágtázott a két farkas. A szomszédok fejcsóválva nézték, amint lekanyarodik a Küküllő-hídon, majd a templom mellett felfelé halad a dombra, ahol a faluközpont volt.

Ahogy kikapcsolta a motort, az emberek kapákkal, kaszákkal kiabálva jöttek elő a kapuk alól.

– Gyere, Jóska te is, bejöttek a faluba a farkasok! – bíztatták egymást.

Ahogy Lukács vadőr mesél, nem lehet nem figyelmesen hallgatni. Szavai közben hosszan nézem arcát. A rendkívüli erő mellett elszántság, ugyanakkor élénk érdeklődés tükröződik róla. Kint ülünk parajdi filagóriájában. Zöld vadászkalapján újra és újra megcsillan a délutáni Nap fénye.

– Ne bántsátok őket, az enyémek! – vonta össze szemöldökét nagyapám, és mivel már ő is vadőr volt, az emberek karjukat leengedve hőköltek hátra, majd szótlanul megálltak. Fegyvertartási engedéllyel rendelkező emberrel mégsem kell kikezdeni, gondolták, meg aztán nem ették még meg senki jószágát a farkasok, kár tehát nem keletkezett, csak abban nem voltak biztosak, a jövőben is így lesz-e. Mivel a székely ember előrelátó, már nyáron gondosan hízlalja a disznót, amit karácsonykor le akar vágni. Egyiküknek sem esne jól, ha éppen az ő állatát mocskolnák meg a vadak, mert a keletkezett kárt senki meg nem téríti. Ennyit jegyezhet meg az illető a családtagjainak és barátainak: – Így jártam…

A farkasok türelmesen várakoztak a községháza előtt, amíg nagyapám minden számlát kifizetett, majd gazdájukkal együtt távoztak. Mindenki hosszan nézett utánuk, ahogy eltűnik a poros kanyarban a robogó a két vaddal.

Szokás volt, hogy elhullt vaddisznóba Sztrichnin nevű mérgezőanyagot tettek, hogy ezzel öljék meg az erdőn a farkasokat, amelyek, ha zabáltak a dögből, még aznap elhulltak tőle. Nagyapám is vett a méregből, s elindult vele ki az oldalon, ahol a vadásztársai dögöt láttak. Egy órányi keresés után meg is találta a kant. Ott feküdt az avaron, fehér agyarai messzire virítottak. Óvatosan közelítette meg. Mikor látta, hogy már elpusztult, elővette a Sztrichnint, hogy a szájába is tegyen. A két farkas fejét előrenyújtva figyelte gazdája minden mozdulatát. Amikor a vadőr végzett a művelettel, nyelvével elégedetten csettintve elindult le a domboldalon, hogy a Küküllőn átkelve mielőbb hazaérkezzen. Fel sem tűnt neki, hogy két farkasa ezúttal nem követte. Megszokta már, hogy rendszeresen el-eltűnnek az erdőben, másnapra vagy harmadnapra úgyis újra megjelennek udvarán, és várják a friss húst. Este lett, megvolt a fejés, majd aludni tért a család. Aznap éjjel nem hallottam farkasüvöltést, pedig telihold volt.

Másnap kíváncsian vártuk, hogy az erdő aljáról előbukkanjanak, de semmi. Nagyapám nagyokat kiabálva hívni kezdte őket. Sehonnan semmi válasz. Harmadnap sem. Láttam, hogy egyre szomorúbb lesz az öreg, de hiába, a két állat csak nem akart előbukkanni a rengetegből. Már a szomszédok is kérdezték, hogy mi lett a két vaddal. A vadőr bánatában újra és újra felhajtott egy-egy kupicával. Elindult megkeresni őket, de még a nyomukat sem találta, elmoshatta őket a telihold utáni felhőkkel érkező nyári zápor. Hónapokig hitt benne, hogy végül újra megjelennek az udvaron, lehevered-

nek a veranda elé, fülüket hegyezik, farkukat behúzzák, így várják a húst. Már olyannak tűnt az egész, mintha csak álmodtuk volna, hogy velünk farkasok éltek. Minden nappal egyre távolodott az emlék, amit maguk után hagytak. Nagyapámat sose láttam még ennyire szomorúnak. Egy pénteki napon elgörbült szegeket egyenesített ki kalapácsával a műhelye előtt. Ennyit mondott apámnak: – Úgy kell tenni mindennel az udvaron, mint a házasággal: ha nem jó, nem kidobjuk, hanem megjavítjuk. – Ekkor újra eszébe jutott a két farkas. Anélkül, hogy megnevezte volna őket, tudtuk, hogy rájuk gondol. Ez be is igazolódott, amikor elfordult, szemét ingujjával megtörölte, majd csak ennyit mormolt halkan maga elé:

– Vajon csak megsértődtek, vagy megmérgeztem őket?

KALANDOZÁS A MÚZEUMBAN

Megélénkülő programkínálattal várja látogatóit a folyamatosan megújuló Magyar Nemzeti Múzeum. A közelmúltban Csák János – az újhangzású Kulturális és Innovációs Minisztérium vezetője – nyitotta meg a Sisi kesztyűjtő Sztálin füléig című időszaki kiállítást. A miniszter első nyilvános programján tartott beszédében felhívta a figyelmet: „A kultúra állandó a változásban, a másik emberről alkotott képünk, emiatt ismerjük el az emberi méltóságot és ezért becsüljük a másik embert". Ez a kiállítás, ahogy kijelentette, szintén az emberről alkotott képünk tükre, egyben morális kaland. A jövőképesség a múlt megismerésében gyökeredzik. A miniszter az otthonteremtés építőköveit, a belső moralitást, a magyar nemzeti közösség összetartozását és megerősítésének fontosságát hangsúlyozta. Babits Mihályt idézte, „aki felülmúlhatatlanul azt írta: »magyarnak lenni szellemi jelenség és lelki örökség«, aminek magva magyar szabadságvágy, a túlélési képesség, és földhözragadtan realisták vagyunk, akkor is, ha a világ téveszmék és illúziók rabjává vált. Aki nem becsüli a múltját, az akármit is mondjon, az a jövőjét is semmibe veszi". Végül a miniszter a múzeumi munkatársak előtt fejet hajtva fejezte ki mélységes tiszteletét minden, a magyar kultúra megőrzésén tiszta szívvel dolgozó művész, tudós, szakértő és szervező munkatárs felé.

Egyre terjedőbb, ismereteket bővítően szórakoztató elfoglaltság a múzeumlátogatás, vagyis az ottani kalandozás történelmi múltunk tárgyi emlékei között. Jellemző példa erre, hogy a Múzeumok Éjszakája rendezvénysorozat alkalmával sorok kígyóztak a múzeum kellemesen hűvös kiállítótereiben. A Magyar Nemzeti Múzeum időszaki kiállításai közül feltétlen megemlítendő a honfoglaló elit kincseit bemutató, melynek szenzációja a pátyi lelőhelyen talált ezüst tarsolylemez, és ezüst veretekkel díszített tarsoly, melynek áttört vereteit a rózsabogár kitinpáncéljával díszítették.

Bár a történész kétségének adott hangot, hogy Petőfi Sándor költő és szabadságharcos – születésének 200. évfordulóját 2023. január 1-jén ünnepeljük – a Magyar Nemzeti Múzeum lépcsőjén szavalta volna el a Nemzeti dalt, mert a korabeli sajtóban nem lelhető fel tudósítás erről, a legendát azonban máig is élteti a nép, s emléktábla és magánlevél látszik igazolni. Mindenesetre így került a tankönyvek lapjaira az 1848–49-es forradalom és szabadságharc egyik indító eseménye. Később Molnár Ferenc számolt be egy, a Múzeumkertben történt eseményről A Pál utcai fiúk című ifjúsági regényében: „Akkor aztán én gurítottam és találtam. Megnyertem az összes golyókat. És oda akarok menni, hogy összeszedjem, volt már vagy harminc golyó, de elémbe ugrott az egyik Pásztor, a kisebbik, és rám kiáltott: Einstand! Én hátranéztem, és Kolnay meg a Barabás már szaladtak, a Weisz a falnál állt, és sápadt volt, a Richter meg még gondolkozott, hogy szaladjon-e vagy nem. Én próbáltam előbb becsületesen. Azt mondtam: »Kérem, ehhez maguknak nincs joguk.«

De akkor már az öregebbik Pásztor szedte fel a golyókat, és rakta be a zsebébe.

A fiatalabbik meg megfogta a mellemen a kabátomat, és rám kiáltott: „Nem hallottad, hogy einstand?!" Hát persze aztán én se szóltam semmit. A Weisz pityeregni kezdett a falnál. És a Kolnay meg a Barabás a Múzeum sarkáról kukucskáltak vissza, hogy mi történik. És a Pásztorok mind felszedték a golyókat, és egy szót sem szóltak, csak továbbmentek."

Mindez nem történhetett volna meg, ha a fertőszéplaki születésű gróf Széchényi Ferenc felséghűségű levelezőjének nem fordul II. (magyar királyként I.) Ferenchez hungaricum gyűjteményének elhelyezése céljából. Sajnos, az alapító nem érte meg, hogy az Országos Széchényi Könyvtár és a Magyar Nemzeti Múzeum szándéka szerint, az uralkodó 1802. november 25-i engedélyével, Pollack Mihály tervezésében felépült – sokan nem tudják – az egykori disznókereskedők terén. A Magyar Nemzeti Múzeum megalapításának 220. évfordulója alkalmából, Pogány Gábor Benő szobrászművész által tervezett emlékérem kibocsátására került sor.

A napjainkban megújult múzeumi terek látogatóinak sok mindent elárul a Magyar Nemzeti Múzeum kulisszatitkaiból, A Nemzet Múzeuma címmel tízezer példányban megjelentetett, ingyenes magazin. „Legyen a kultúra támogatása polgári erény! – kezdte e reprezentatív kivitelű kiadvány élén köszöntőjét L. Simon László felelős kiadó, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója, aki megjegyezte: – Széchényi Ferenctől Baumgarten Ferencig elkötelezett és önzetlen mecénások sorát állíthatjuk példaként a mai felső középosztály, illetve az új gazdasági elit tagjai elé". Érdemes hangsúlyozni, hogy a hazai múzeumok értékmentő tevékenysége az egész nemzetet szolgálja.

Jómagam is többször elidőztem az Arany János szobor közelében zömmel tankönyvet olvasó diákok között. Az előcsarnokban új kávézó és ajándékbolt is várja a nyüzsgő belvárosból betérő, nyugalmat kereső vendégeket. A történelmi játszótér, a kertben megnyitott cukrászda hozzájárult ahhoz, hogy a múzeum körül kialakított helyszínek az élénk emberi élet otthonos terei legyenek. Az országszerte negyven vidéki telephellyel és tizenhét fíliával is rendelkező Magyar Nemzeti Múzeum vonzerejét növeli, hogy a gyönyörűen felújított terekben felbecsülhetetlen értékű kiállítások szemlélője lehet a látogató. Ám a múzeum nemcsak gyönyörködtet, hanem tanulságos korokból idéz fel megjegyzendő személyeket, eseményeket, tárgyakat, hazafiúi erkölcsi erényeket. Ezeket mindig, de napjainkban különösen érdemes a figyelem középpontjába állítani.

Zsirai László

Transzneműek a magyar ugaron

Legkedvesebb barátom írta nemrég, hogy egyik fontos közös ügyünkben felkért egy tekintélyes tudós koponyát, és az illető – szerencsére – bécsi állt. Gazdagabbak lettünk hát egy támogatóval, ugyanakkor egy rágcsálható és farigcsálható témával is. A támogatást köszönjük, a téma pedig a kötél, amit ezennel el is kezdek húzogatni, mert tologatni, mint tudjuk, nem lehet. Ez a kötélhúzás is persze csak játék, pontosabban játék a szavakkal. A szójáték pedig igen alkalmas módja tud lenni annak, hogy egyszersmind mások idegeivel is játsszunk, főleg, ha azok nincsenek kötélből. Jó szórakozás ez annak, aki szereti. No de vissza gyorsan a kötélnek álláshoz, mert erre vállaltam kötelezettséget.

Már az előbbi pár sorból is kiderül, hogy végeláthatatlanul lehetne sorolni azokat a magyar közmondásokat, szólásmondásokat, szárnyas kifejezéseket, melyekben szerepel a kötél. Ettől most mégis eltekintek, és csak azt próbálom tisztázni, hogy milyen állás a kötélnek állás.

Mit kell ezen tisztázni, hiszen világos, mint a nap. Rábeszéltek valakit valamire, az illető pedig hagyta magát rábeszélni, tehát kötélnek állt. És mivel ez így igaz, itt vége is van a történetnek.

Azonban mégis van egy kis baj. A kötélnek állás ugyanis hosszú utat tett meg addig, míg elérte a – nagyjából elfogadást jelentő – mai értelmét. (Ezek szerint állva is lehet haladni.) Ugyanis amikor ez a mondás keletkezett, pont az ellenkezőjét érteték alatta. Azért kellett valakinek kötélnek állnia, mert éppen nagyon nem akarta elfogadni, amit megkívántak tőle.

Amikor az osztrák császár magyar király is volt, nagyon szerette a magyar ifjakat a regimentjébe meginvitálni. Nem mondhatni viszont, hogy a magyar ifjak nagyon örültek akkoriban ennek a kétségtelenül nagy tiszteségnek. Hiába voltak a kedélyes toborzó nóták, a verbunkos tánc, meg az etetés és főleg az itatás, valahogy nem akaródzott nekik a családjuk melletti unalmas életet a császár izgalmas szolgálatára cserélni. Szökdöstek is rendesen a sorozás elől. Így aztán egy biztos módja volt annak, hogy az előírt regruta létszámot be lehessen tölteni: meg kellett a szerencsétleneket jó erősen kötni. Nem volt tehát több ugrabugrálás, meg kellett állni, amíg a kötél a kezükre, a nevük pedig a lajstromba került. Aztán mehettek zeneszóval, no meg Isten hírével, ki tudja, milyen messze, és milyen hosszú időre.

No de Árpád népét sem ejtették ám a fejük lágyára, próbáltak azok bizony mindent megtenni, hogy elkerüljék ezt a jó mulatságot. Az volt a legbiztosabb módszer, ha valaki nem került be a lajstromba. Akkor még – szerencsére – nem találták fel a napnyugati népek a nemek egyenjogúságát, ezért a nőket az a tiszteség érte a Szeged környéki tanyavilágban, hogy nem kellett fegyvert fogniuk, helyette boldogulhattak egyedül, férjük vagy fiúgyermekük nélkül a pusztai, sokszor puszta létben. Így aztán a magyar ugaron kikísérletezték a nemváltást, igaz csak az anyakönyvben. Ez bizonyítja, hogy ott is van ész, ahol kél, és nem pedig nyugszik a nap. Szépen példázza ezt a nagybajszú Babos Julis öreg számadó juhász, aki nem csupán túlélte a „nemváltó műtétet", hanem Tömörkény István jóváltából halhatatlan is lett, legalábbis a magyar irodalomban.

Azt pedig, hogy volt tétje ezeknek a furfangoknak vagy még inkább – visszaadván a szó becsületét – paraszt cseleknek, egyik felmenőm oszthelevele bizonyítja a szobám falán. A díszes okirat tanúsítja, hogy Ravasz András szépapám tizenkét évig és három hónapig szolgálta híven huszárként a császárt. Hiába volt Ravasz szegény, ha Andrásnak kereszteltek és nem Andreának.

Aggodalommal biggyesztem az írás végére azt a kívánságomat, hogy most, amikor újra megőrültek a világ császárai keleten és nyugaton egyaránt, legyen kiút a huszársógból, mielőtt elkezdődne.

Katona András

JELEN SZÁMUNK KÉPEI

Közhely, hogy ami szemrevaló, azt megkívánjuk. Nem utolsósorban így vagyunk az ételekkel és italokkal, igaz, nem hagyható figyelmen kívül szaglásunk sem. Sokszor kínálatuk váltja ki az ingert, s megkívánjuk adott esetben az édességeket. Ezek kigondolása és elkészítése esztétikai értelemben kreativitáshoz kötődik. Ennek fiatal kora ellenére mestere a 23 éves bécsi Csengel Claudia, aki már előző számunkban saját készítményével éltette az édesanyákat. Mint cukrász nem is annyira kedvtelésből, mint inkább szenvedélyből készíti ünnepi alkalmakra tortáit, amiknek nem csak összetétele, hanem kivitelezése is kifejezésre juttatja, milyen alkalomra, kinek, kiknek szánja őket. Ezáltal egészen egyéni vetületük, jellegük van az egyes kreációknak: az illető tudja, hogy Claudia személyes ajándéka neki, és ezekkel legszűkebb körének kedveskedik.

Az édesség esztétikája – az esztétika édessége, mely nem csupán az étvágyra, hanem a készítmény élvezetére is utal: testi és lelki gyönyör egészen eredeti kivitelezésben.

KILENCVEN KORTY ÉLETVÍZ

– Czigány György kötetéről –

A tavalyi esztendőben, alkotói ünneppé is emelve a személyeset, zeneivel egyenértékű költői életművének kilencven kedves és hangsúlyos darabját rendezte kötetbe Czigány György. A hat egyenlő tételből álló korpusz – a legavatottabb válogatónak, az isteni kegyelemmel megajándékozott ajándékozónak köszönhetően – a lírai oeuvre igazi esszenciáját nyújtja az olvasónak, s noha teljességét nem, e szépen futott, babért érdemlő pálya ívét mégis látni engedi. Ami, miként a kísérőszöveget jegyző Kemsei István értő, találó sorai megerősítik, az elmúlás mélységei felett az öröklét felé vezet. (E tekintetben a művészet útja olyan, akárcsak a hité és a szerelemé.)

A szerző idővel vívott küzdelmében az emlékezés ágyújával lövi a felejtés falát, gyorsan töltve, nehogy elfogyjon a szükséges muníció (*Az emlékezés rohamában*). Arzenáljának fontos eleme a *családi* és a *saját történelem*. Előbbiből idézi elő az atyai nagyanya, Sölétormos Viktória alakját (*Sorok eltűnt fejfára*), innen származó örökség a rég megállt ingaóra (*Órák, szívek*). Szerkezetének szíve azonban mesteri kézzel éppúgy beindítható, ahogy a képzelet újraélteti a szeretett szülőket (*A nap vége*, *Riport*), kiszínezve, lepergetve az apa egykori vízi képsorait (*Amarcord – Apám evezés*), szekrénye sziromillatával (*Bútor, villanyfényben*), Szigliget szobrában (*Szigligeti buszmegálló*) érezve-sejdítve vissza az édesanyát. Megnyílik a „fertőtlenített folyosók zsákutcája” (*Napozó kutya*, 95.) és az árnyak honából ideátra tekint a tovatűnt hitves (*Euridikém, Reggel sötétült el*), gyászkönnyek gyöngyei ékítik a drága fiút, Csoda és Kósza gazdáját, fényesítik emlékét (*Chaconne*).

A gondolatok, álmok szerelvénye a személyes voltba is visszarobog, ablakából elmosódott tájak, alakok, dolgok látszanak (*Vonat-pillanat, Egy vágtató vonat*). Helyek, a gyermekkor folyami városától, Győrtől, ahol „már mindég nyár van” (*Győri Te Deum*, 29.), a tengerpartokig (*Krími elégia*, *A duinói bolt bezár*) – akár Szindbád színpadán egymást váltó díszletek (*Díszletdarabok Szindbád színpadáról*); nők és férfiak, ismerősek és idegenek, köztük olyan szimbolikussá emeltek, mint az isteni hajléktalan (*December*) vagy a halált „copfos szél-kisasszony”-ként újabb és újabb áldozatához vivő nővér (*Suhanás*, 61.); valamint az élet megannyi rekvizituma: lábbeli (*Amarcord – Lakkcipő*) és hangszer (*Dallamaink*), könyv (*Fanni áriája*) és virág (*Ibolya*).

Ám van, hogy újra felfájnak a veszteségek és a kívül-belül növekvő sötétségtől az emlékek fénye sem véd. Ilyenkor a Révész lehetséges adójaként tűnhet fel a kézközeli telefonérme (*Départ*), az elközelgőkhöz igazodik a szív lassabb verése (*Egy fűszál*), s oly jó lenne hagyni, hogy beborítson a megismert homály (*Úgy állt ott*). Amint a *Lacrimosa* passzusában áll: „Emlék: a halál mosolya, szemközt / az enyészet hű fegyvereivel. / Megtagadom fölfalt jelen időm / nappalát, éjszakáját. / (…) Ragyog / felettem a teremtés / halottas-háza! Szelíd / mezítelenség gyúlna ott / a fekete-rigók dáridójában.” (101.)

A feladás e megkísértő pillanataiban, a test romlásának tapasztalatával szemben is erőt ad a *Fények napjain túl* egysorosába foglalt belső parancs: „Menni kéz a kézben, mikor a hervadás is hála.” (114.) Aki így vall, nem a mulandóra, hanem az *örök*re figyelmez. Teljes mértékben tisztában van saját szólalásra-rendeltségével és a szó súlyával, az alkotó ember közösségi kötelességével is (ennek remek példája a *Fiam, Petőfi Sándor*), kegyelemként fogadja Isten gondviselő szeretetének kiáradását, a hit ajándékait, amilyen a megváltoztathatatlanban való megnyugvás, és tudja: az emlékezés és emlékeztetés számára kiszemelt útjának végigjárása élethosszig kapott feladat, amelynek elvégzésére csak ő lehet hivatott. S a legszebb és legfontosabb: miként művészi tálentumainak eredményeit, csodaként, fiatal szívvel éli át a kései szerelem boldogságát.

Czigány György poézisének bővizű folyóját ezek a jól látható erek táplálják, teszik tisztává és üdítővé. A *Kilencven* – a szomjazók örömére – ebből kínál megannyi korty kóstolót.

Czigány György: *Kilencven. Válogatott versek.* Szent István Társulat, Budapest, 2021. 146 p.)

SZEMES PÉTER

Régi-új Tanácsköztársaság

A „Die ungarische Raeterepublik 1919” (2018) historiográfiai célt tűzött maga elé. Ezen a szűkebb célon kívül azonban hozzájárulhat az európai tudat fejlesztéséhez is, hiszen az Első Világháború utáni kommün-próbálkozások európai jelenséget is jelentettek.

A Tanácsköztársaság? Beszéljünk a hibáiról!

A kommünök kutatásának általános és egyben összeurópai nehézsége, hogy a tanácsköztársaság, vagy az arra irányuló kísérlet mindenütt nagyon hosszú és minden sorsszerű történelmi folyamat *egyik eleme* volt csupán, ezért önálló jelenségként való kiválasztása nem is sikerülhet nehézségek nélkül. Az 1900 táján lendületbe jövő magyar szellemi élet sok és áttételes módon határozza meg a kommün világát. A 18–19-es átmenet, a háború vége és a forradalmi megrázkódtatások Európa összes országában magukon viselték a háború előtti modern kultúra és az azzal szemben való ellenállások küzdelmének nyomait. A budapesti modernség azonban ezen belül is az egyik legradikálisabb intellektuális fejlődés volt. Számos mozzanat kizárólag a háború előtti specifikus intellektuális folyamatokkal magyarázható. A baloldali radikális demokraták egy része még polgári-demokratikus forradalomból a kommümbe való átlépést sem érezte átléphetetlen szakadéknak. A szociáldemokrácia Magyarországon amúgy is elkésett mozgalom volt, befolyásos vezető réteggel és még kevéssé meggyökerezett munkásrétegekkel. Ugyancsak fontos a kötet értelmezéséhez az a Gleb *Albert* munkájában említett mozzanat, hogy Magyarország, mint ország és mint kultúra, több okból, de saját hibájából is, az európai nagypolitikában és kulturában nem számított önállóan is igazán ismertnek. E szempont igazságtartalma nem vitatható, amiatt sem, hogy a már bekövetkezett háborús összeomlás szanálását szolgáló közös intézmények nagy része Bécsben volt. A kötet számos tanulmányában megjelenik, hogy a magyar kommün keltette meglepetés egy része nem kizárólag a kommünnek magának, de az „ismeretlen” Magyarországnak szólt, maga Lenin is bizonytalannak mutatkozott egy ideig, hogy mennyire lehet Budapestet komolyan venni.

Az előrehaladottabb osztrák szociáldemokráciában sem hiányzott a kommün lehetséges megalapításának gondolata, különösen nem a magyar tanácsköztársaság iránt érzett rokonszenv, kiváló felmentésre tettek szert viszont a „saját” kommün kikiáltásának mérlegelésekor azzal, hogy ebben az esetben azzal kellett volna számolniuk, hogy az *entente* megvonja Ausztriától az élelmiszer-támogatást. Budapesten egyébként volt olyan közvélekedés, hogy az *entente* azért nem szállta meg Magyarországot, mert képes volt önmagát önállóan élelmezni, más városi legendák a bécsi éhezés sokkoló képeit közvetítették. Azt a tézist, hogy a tanács-eszme, a kommün árnya az Első Világháborút hosszabbította volna meg a huszas évek elejéig, amit az egyik kiváló tanulmány szerzője Christian *Koller* fogalmazott meg, nem vitatnánk közvetlenül, mégis arra hajlanánk inkább, hogy nem a kommünök, de a polgárháborúk voltak azok a tényezők, amelyek a világháborút prolongálták, hiszen a kommün is a polgárháború alesete, és a kommunista forradalmak sorsa sem a forradalomban magában, de az azt követő polgárháborúkban dőlt el.

Két tanulmány is elmélyülten foglalkozik *Borsányi* György *Kun Béla-monográfiájával* (*Kun Béla, 1978*). E tényekben gazdag munka sorsa maga is bizonyíthatja, hogy a baloldal kutatásának legnagyobb akadálya a baloldal. A könyvet öt nappal megjelenése után betiltották. A betiltás okáról többféle változat van forgalomban, s még az is lehet, hogy az ok eddig szóba sem került apróság. A dolog irónikus oldala, hogy ha volt politikus a huszadik században, aki nem kevés mélyreható hibát követett el, az éppen Kun volt, az ő „védelme” 1978 és 1988 között már az akkori magyar rendszer közszellemével sem fért össze. S ha még arra is gondolunk, hogy a monográfia megírásakor Borsányi a Párttörténeti Intézet párttitkára is volt, bepillanthatunk 1919 kutatásának nem mindennapi nehézségeibe.

A tanulmányok széles palettája foglalkozik a 133 napig tartó Tanácsköztársaság politikájával, több tanulmány a kommünben szerepet játszó értelmiségiekkel, amelyek ideáltipikus alakja természetesen *Lukács* György. Már a téma miatt is az egyik legértékesebb a kommün szovjet fogadtatásának és végigkísérésének feldolgozása *(Gleb Albert)*. Az akkori orosz forradalom nagy reménye az 1918-as német forradalom iránti várakozás volt, ezt váltotta a német forradalom elmaradása miatti sokk. A magyar kommün újraélesztett szovjet reményeket, központi szerepe valóban igazolódik erkölcsi és pszichológiai szempontból, a politikai gyakorlatban azonban szinte egyáltalán nem. Maga Kun, de vele együtt *Rákosi* is magyarországi karizmájukat az orosz forradalomban való közvetlen részvételüknek köszönhették.

Christian Koller/Matthias Marschik (Hg.), Die ungarische Raeterepublik 1919. Innenansichten – Aussenperspektiven – Folgewirkungen. Promedia, Wien, 2018, 280 old.

KISS ENDRE, Budapest

A barna barátok és a szürkebarát városa

Avatott tollforgató, Molnár Pál ismertet meg szeretett szülővárosa, Gyöngyös kultúrtörténetével, jeles szülötteivel, polgáraival és épületeivel, a szőlőművelés és borgazdálkodás évszázadok ködébe vesző históriájával, s a hatalmas, múlhatatlan szerelemmel, a Mátrával a Sástótól a siroki Várig.

Meg nem történt csodákról olvashatunk, amikor az innen elszármazott Széchenyi Pál kalocsai érsek e városban kísérelte meg, sikertelenül összebékíteni Rákóczi fejedelmet a császárral, s megtörténtről, amikor a ferencesek könyvtára, fél évezred tanúja, sértetlenül vészelte át a világháború idején a rendházra hullott öt gyújtóbomba pusztítását. Ma ősnyomtatványok százai mellett 160 kéziratot és hat kódexet őriznek benne.

A könyv megismertet az európai viszonylatban is bámulatos, Szent Bertalan oltalmába ajánlott Nagytemplom barokk varázsával, a gótikus kezdeteket tűzviharok közepette megőrző Barátok templomával, s annak pestiskápolnájával, amely 25 önfeláldozó ferences szerzetesnek állít emléket, akik életüket semmibe véve ápolták a fekete haláltól fenyegetett gyöngyösi polgárokat. Ekkor, s itt, a pestis következtében hunyta volt le másik szemét Bottyán János legendás kuruc generális, akinek hamvait a barátok temploma őrzi.

Az önfeláldozásban követték őket a berendezkedő bolsevista hatalom által üldözött kései utódaik, élükön a nem sokkal előbb még a Gestapo által halálra keresett Kiss Szaléz magiszterrel, aki azután a gyónási titok védelmében halt vértanúhalált 1946. decemberében Sopronkőhidán. Később, a rendház elrablását megelőzően Németh Lúciusz és Oberten Odiló három köbméternyi könyvet rejtett el a kolostorban, melyek csaknem ötven év múltán sértetlenül kerültek elő. A gyöngyház-berakásos körmeneti kereszt meg a kórus hajópadlója alá rejtve vészelte át a nehéz évtizedeket.

A Szent Bertalan templom Kincstárában az egykor a céhek által megrendelt ötvösremekeket – kelyheket, kereszteket, úrmutatókat – őriznek. Az egyedülálló gyűjtemény 1450 és 1520 között jöhetett létre.

Itteni s innen elszármazott jeles irodalmárok életpályájáról is olvashatunk, köztük Bajza József színigazgatóról, aki a ferencrendiek gimnáziumában pallérozódott, Bugát Pál nyelvújítóról, akit a szabadságharc után a ferencesek bújtattak, s Vahot Imréről, Petőfi főszerkesztőjéről, az üzletemberként is kiváló költőről, akinek a János vitézt köszönhetjük, mivelhogy ő változtatta meg ekként Kukorica Jancsiról Petőfi elbeszélő költeményének címét.

És persze, lévén önmeghatározása szerint Gyöngyös a szőlő és a bor városa, Molnár Pál beavat minket a mátrai borvidék gondjainak, örömeinek titkaiba is. Noha Hamvas Béla a hegyi borokról szólva mindjárt elsőként a gyöngyösit említi, „szépen kiöltözött bor”-nak nevezve azt, a rivális szomszédvár, Eger egy időre, hatalmi rásegítéssel, nyomasztóan ránehezedett a gyöngyösi borászatra, idővel a város nevét is „elkoptatva”, mára azonban a gyöngyösi borkultúra új életre kelt, aminek szimbolikus pecsétje a Hamvas-fürt bordíj, melyet a hegyközség 2007-ben nyert el.

S nem utolsósorban jeles iskolaváros is Gyöngyös, patinás gimnáziummal, ma már egyetemi ranggal bíró, az átszervezések során most éppen Egerhez tartozó mezőgazdasági campusával, a szőlész-borász képzés egyik hazai fellegvárával.

Molnár Pál: Gyöngyös – A Mátra kapuja. Féltett kishazák sorozat. KAIROSZ, Budapest 2021. 156 oldal

KRÓMER ISTVÁN

BÉCSI NAPLÓ
AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levelezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.
Web: www.kozpontiszovetseg.at
https://www.becsinaplo.eu

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49
E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der UngarInnen in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger: Zentralverband Ungarischer Vereine u. Organisationen in Österreich. A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:
Bodó Barna (Temesvár), Bodzsoni István (Szabadka), Csáky Pál (Pozsony), Czellár Judit (Genf), Duray Miklós (Pozsony), Gömöri György (London), Kovács István (Budapest), Kovátsné Németh Mária (Győr), Kő András (Budapest), T. Kovács Péter (Budapest), K. Lengyel Zsolt (Regensburg), Papp László (New York), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Mátyás (London), Szakály Sándor (Budapest), Varga Sándor (Pozsony), Zakar Péter (Szeged).

SZERKESZTŐSÉG:
Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Fetes Kata, Kántás János, Másréti Kató Zoltán, Martos Péter, Radics Éva, Veit Zita

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán
GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

MUNKATÁRSAK:
Ádám Ágnes (Bécs/Budapest), Bölcskey-Molnár Dávid (Bécs), Bika Julianna (USA), Birtalan Iván (Bécs/Budapest), Csinta Samu (Kolozsvár), Cs. Varga István (Eger), Fehér Márta (Szabadka), Fried István (Budapest), Katona András (Szeged), Lengyel Ferenc (Bécs), Nagymihály Zoltán (Budapest), Paládi Renáta (Ungvár), Reményi György (Grenoble), Rumpler Diána (Bécs), Szabó Zsuzsa (Bécs), Szemes Péter (Kaposvár), Varga Gabriella (Budapest), Margarete Wagner (Bécs)

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21.
IBAN: AT572011100000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 18,- Euro, Magyarországon 4500,- Ft, Nyugat-Európában 22,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 25,- Euronak megfelelő összeg, Szerbiában: 1000 dinár, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 1,50 Euro.

TERJESZTŐINK:
Amerikában: Andrew Rekay, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856
E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com
Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc. San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856
Angliában: Lindop Márta, Email: martalindop@hotmail.com, Co-op Bank 08 90 66 10436237
Hollandiában: Deuten-Makkai Réka
E-mail: federatio_hollandia@yahoo.com
Tel.: 0031 6 144 250 84
IBAN: NL81 INGB 0002304058
Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.
Magyarországon: Librotrade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószámla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.
Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach
Svájcban: Ria Meszlényi, Laufenstrasse 41, CH-4053 Basel, e-mail: ria.meszlenyi@gmail.com, Tel. : 061 331 11 38, Mobil : 076 468 05 20 – PostFinance, Mária Balla Meszlényi, Konto-Nr.: 15-508825-5, IBAN: CH89 0900 0000 1550 8825 5, BIC POFICHBEXXX
Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. PlusGirot Nr.: 756987-4.
Szerbiában: Fehér Márta, 24000 Szabadka, Jókai Mór 119. Bankszámla: RS35285223604000354839
e-mail: fhrmarta@gmail.com
Szlovákiában: Benyák Mária
E-mail: mariabenyak@gmail.com
Bankszámla: SK6709000000000170127485

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Druck: Monocopy Nyomda
H–9200 Mosonmagyaróvár, Juhar u. 16.